

Programmabegroting 2017-2020

Programmabegroting 2017-2020

1. Aanbieding

Hierbij bieden wij u de Programmabegroting 2017-2020 aan. De voorjaarsnota 2017, waarin de speerpunten voor de komende periode zijn benoemd, vormt de basis voor deze begroting. Financiën op orde is hierbij het uitgangspunt. Dit jaar hebben we verdere stappen gezet, waardoor we voor 2017 een stabiele en meerjarig structureel sluitende begroting kunnen presenteren. Daarbij kunnen we alle 25 speerpunten van het college en de raad realiseren. Waarbij de woonlasten voor veel inwoners zelfs licht zullen dalen. We zijn in staat om de relevante maatschappelijke opgaven te realiseren, zoals de verdere ontwikkeling van het sociaal domein, een energieneutrale gemeente in 2030, uitrol van breedband in het buitengebied, de verdere digitalisering van de dienstverlening en huisvesting van het voortgezet onderwijs.

Coalitieakkoord

In het coalitieakkoord 'Doen is het nieuwe werken', staat "financiën op orde" nadrukkelijk centraal. Met de voorjaarsnota (en vaststelling van de begrotingsdoctrine), hebben we verdere stappen gezet naar een toekomstbestendige en gezonde financiële positie. Van belang blijft om deze koers vast te houden om ook op langere termijn financieel gezond te worden. Oude IJsselstreek blijft een betaalbare gemeente waar het goed wonen, werken en recreëren is.

In het coalitieakkoord is, naast de focus op financiën, een aantal hoofdpunten geformuleerd op het gebied van economie, regionale samenwerking, sociaal domein, DRU Industriepark en het vinden van duurzame oplossingen. Deze hebben wij in de voorjaarsnota vertaald in verschillende speerpunten. Voor een aantal speerpunten was er ten tijde van de voorjaarsnota nog geen financiële dekking (de punten 'onder de rode streep'). In aanloop naar de begroting hebben we naar oplossingen gezocht, en deze gevonden.

Financiën op orde

De meerjarenraming (zie hoofdstuk 4.1) laat zien dat we de komende jaren structureel sluitend zijn. Na verwerking van de incidentele ontwikkelingen blijven de cijfers (voorzichtig) positief en kunnen we jaarlijks een extra toevoeging aan de algemene reserve doen. Hiermee blijft in 2017 € 12.000 over, afnemend tot een bedrag van € 3.000 in 2020.

Meerjarenraming 2017- 2020	2016	2017	2018	2019	2020
Structureel resultaat programmabegroting 2016-2019	454	336	178	347	97
Totaal structurele afwijkingen 2e berap 2016	-306	-339	67	-257	-277
Totaal structurele autonome ontwikkelingen		986	788	947	952
Subtotaal structureel resultaat 2e berap + autonome ontwikkelingen	148	983	1.033	1.037	772
Beleidsmatige ontwikkelingen/speerpunten structureel					
1 Speerpunt Kosten huisvesting statushouders (1e tranche)		-50	-50	-50	-50
2 Subsidie kunst		50	50	50	50
3 Speerpunt Duurzaamheidsagenda		-150	-75	-75	-75
3 Speerpunt Samenwerking Regio		-50	-50	-50	-50
4 Verhogen tarief Toeristenbelasting		15	15	15	15
bv Speerpunt Dienstverlening op orde - i-samenwerking		-200	-400	-400	-400
bv Extra kapitaallasten noodzakelijke investeringen			-96	-96	-96
bv Speerpunt Financiën op orde		-40	-40	-40	-40
bv Post Onvoorzien		19	19	19	19
Totaal structurele beleidsmatige ontwikkelingen/speerpunten		-406	-627	-627	-627
Structureel resultaat 2017-2020	148	577	406	410	145
Incidenteel resultaat programmabegroting 2016-2019	-440	-307	-152	-333	-42
Totaal incidentele ontwikkelingen	-440	-57	-100	28	0
Resultaat structureel + incidenteel	-733	212	155	104	103
Extra toevoeging aan algemene reserve		-200	-150	-100	-100
Totaal resultaat meerjarenraming	-733	12	5	4	3

Risico's

Uiteraard is er een aantal risico's (zowel positief als negatief) die uiteindelijk het resultaat kunnen beïnvloeden. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn deze nader toegelicht. De belangrijkste op dit moment zijn:

- Huisvesting statushouders
- Sociaal domein
- Subsidies
- DRU Industriepark
- Effecten algemene uitkering

Speerpunten realiseren

Voor ons staat voorop dat Oude IJsselstreek een gemeente is waar het prettig wonen, werken en leven is. Om dat te behouden, moeten we als gemeente mee blijven gaan met de ontwikkelingen. Daarbij houden we de financiële mogelijkheden en onmogelijkheden uiteraard nauwlettend in het oog. De begroting is realistisch en biedt ruimte de speerpunten uit te voeren, zodat we maatschappelijk relevante opgaven kunnen realiseren. Zoals het implementeren van de nieuwe omgevingswet en het realiseren van de tijdelijke huisvesting voor statushouders.

We investeren geld in regionale samenwerking om deze een boost te geven en om duurzaamheid te bevorderen. Komend jaar gaan we ook verder met de ontwikkelingen op het gebied van digitale dienstverlening. En voeren we het gescheiden inzamelen van afval in met 4 nieuwe containers. Voor het sociaal domein is onze opgave om de verandering naar meer samenredzaamheid in de samenleving verder vorm te geven.

In onderstaand overzicht hebben we de speerpunten, zoals in de voorjaarsnota benoemd, op een rij gezet met de huidige stand van zaken. De speerpunten zijn vervolgens in de betreffende programma's nader toegelicht (waarbij de nummering van de speerpunten is aangehouden). Enkele punten hebben wij als beleidsontwikkeling in de begroting opgenomen. Dit betekent dat hier in principe door de raad keuzes in kunnen worden gemaakt.

Nr	Speerpunt	Progr	Stand van zaken
1	Visie DRU Industriepark	1	Binnen bestaand budget en planning
2	Woonagenda	1	Verliesvoorziening en risico's tot dusver zijn al opgenomen in de jaarstukken 2015. Binnen bestaande planning.
3	Vaststellen beleid gebouwen met maatschappelijke functie	1	Binnen bestaand budget en planning
4	Strategische ontwikkeling en innovatie sociaal domein voortzetten	2	Hiertoe blijkt extra formatie noodzakelijk. Deze kosten kunnen worden gedekt uit het budget voor uitvoeringskosten van het sociaal domein.
5	Sociaal domein zorg en hulp: Interne organisatie en systemen op orde	2	Hiertoe zijn extra kosten voor aanschaf van een afdoende systeem benodigd. Deze kosten kunnen worden gedekt uit het budget uitvoeringskosten sociaal domein.
6	Vaststellen nieuw subsidiebeleid.	2	Binnen bestaand budget en planning mogelijk.
7	Besluitvorming armoederegeling	2	Binnen bestaand budget en planning mogelijk
8	Terugbrengen aantal mensen in de 'kaartenbak' door Laborijn	2	Dit speerpunt is belegd bij Laborijn als uitvoerende organisatie. Risico dat doelstelling niet wordt behaald (en daarmee bezuiniging ook niet).
9	Breedband buitengebied	3	Binnen bestaand budget en planning mogelijk
10	Economie: vaststellen detailhandelsvisie	3	Binnen bestaand budget en planning mogelijk
11	Afvalbeleid (VANG uitvoeren)	4	Binnen bestaand budget en planning mogelijk
12	Vaststellen nieuw drugsbeleid	4	Binnen bestaand budget en planning mogelijk
13	Dienstverlening op orde (doorontwikkeling frontoffice)	4	Binnen bestaande budget en planning mogelijk
14	Integraal jongerenbeleid	2	Binnen bestaande budgetten en planning mogelijk
15	Huisvesting verwarde mensen (GGZ)	2	Regulier beleid loopt.
16	Handhavingsbeleid aanpassen	4	Binnen bestaande planning en budgetten
17	Statushouders (huisvesting 100 extra statushouders)	1 en 2	Financieel effect (1 ^e tranche) meegenomen als beleidsontwikkeling. Realiseerbaar
18	Parkeerplaatsen DRU	1	Extra investering benodigd. Opgenomen in investeringsplan als beleidsvoorstel.
19	Omgevingswet implementeren/ omgevingsvisie vaststellen	1	Financieel effect meegenomen als beleidsontwikkeling. Realiseerbaar
20	Besluitvorming Almendecollege	3	Financieel effect als pm post opgenomen in investeringsplan. Voorgesteld wordt de resterende ruimte in kapitaallasten te reserveren voor o.a. Almende.
21	Duurzaamheidsagenda	3	Financieel effect meegenomen als beleidsontwikkeling. Realiseerbaar
22	Samenwerking als middel tot versterken wonen, werken en bereikbaarheid	3	Financieel effect meegenomen als beleidsontwikkeling. Realiseerbaar.
23	Financiën op orde	4	Formatie realiseerbaar binnen bestaande budgetten. Benodigd planning- en controlsysteem meegenomen als beleidsontwikkeling. Realiseerbaar.
24	Afsluiten ondergrondse containers	4	Vanuit bestaande budgetten realiseerbaar.
25	Dienstverlening op orde (i-samenwerking)	bv	Financieel effect meegenomen als beleidsontwikkeling. Realiseerbaar

Woonlasten

De woonlasten bestaan uit het totaal van OZB (onroerendzaakbelasting), rioolheffing en afvalstoffenheffing. In 2017 stijgt de OZB en rioolheffing met 3%, conform eerdere besluiten van de raad. Vanwege de invoering van het nieuwe afvalinzamelingsstelsel zal een grote groep inwoners minder afvalstoffenheffing gaan betalen. Dit betekent dat per saldo voor meerpersoonshuishoudens de woonlasten gemiddeld licht zullen dalen. Huishoudens die weinig scheiden en daardoor een grote grijze container nodig hebben, betalen meer.

Wijzigingen

De begroting ziet er op onderdelen wat anders uit. Door de wijzigingen in de BBV (besluit begroting en verantwoording), is een aantal onderdelen toegevoegd (zoals de overhead, geprognosticeerde balans, een taakveldoverzicht en indicatoren). 2017 beschouwen we als een overgangsjaar. Gezamenlijk willen we in aanloop naar de begroting 2018 verdere invulling geven aan onder andere de taakveldindeling en indicatoren.

Vaststelling

Met de begroting geeft de raad de beleidsinhoudelijke koers aan voor de komende jaren, inclusief de autorisatie voor de daarbij benodigde middelen.

Wij stellen u voor om:

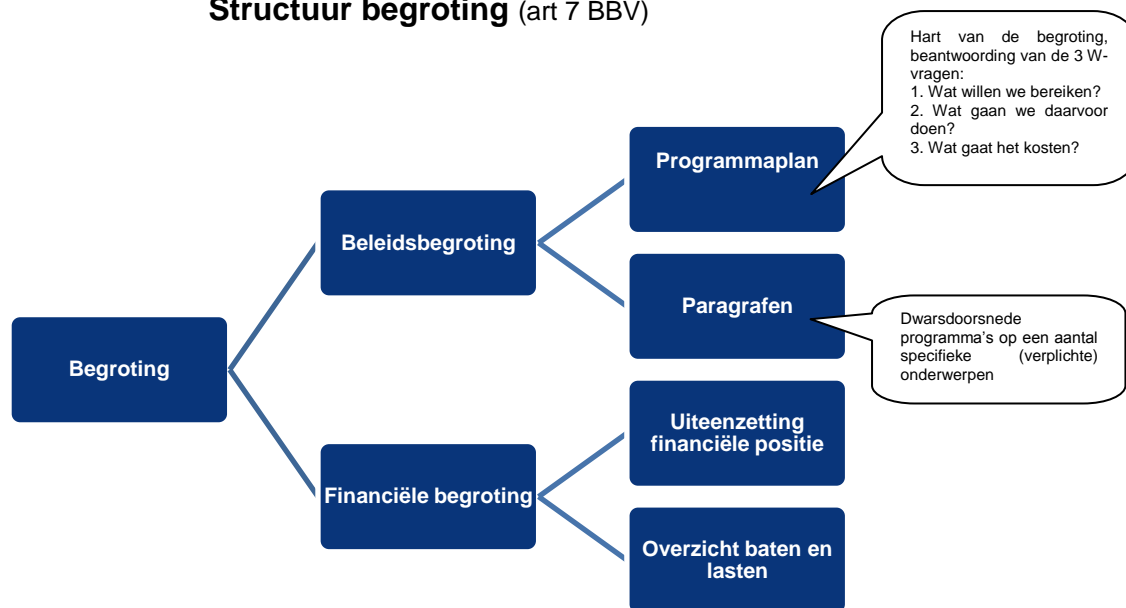
1. de programmabegroting 2017 vast te stellen;
2. de meerjarenraming 2018-2020 ter kennisgeving aan te nemen.

Inhoud

Aanbieding	3
Beleidsbegroting	
2. Programmaplan	
2.1 Programma 1: De gemeente waar het goed wonen is	10
2.2 Programma 2: Een leefbare gemeente	16
2.3 Programma 3: De werkende gemeente	24
2.4 Programma 4: De dienstverlenende gemeente.....	30
2.5 Bedrijfsvoering/overhead.....	34
2.6 Algemene dekkingsmiddelen	40
2.7 Onvoorzien	43
2.8 Vennootschapsbelasting	44
3. Paragrafen	
3.1 Paragraaf Financiering	46
3.2 Paragraaf Verbonden partijen	49
3.3 Paragraaf Lokale heffingen	57
3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	63
3.5 Paragraaf Grondbeleid	74
3.6 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	82
Financiële begroting	
4.1 Meerjarenraming	89
4.2 Overzicht van baten en lasten	93
4.3 Overzicht van incidentele baten en lasten.....	94
4.4 Financiële uitgangspunten.....	95
4.5 Geprognosticeerde balans	98
Bijlagen	
Bijlage A: Kerngegevens	104
Bijlage B: Onderhoudsplan integraal wegenplan	105
Bijlage C: Investeringslijst (investerings 2017-2020)	107
Bijlage D: Reserves en voorzieningen 2017-2020	109
Bijlage E: Overzicht in beeld.....	113
Bijlage F: Staat van personeelslasten	114
Bijlage G: Indicatoren	115
Bijlage H: Overzicht geraamde baten en lasten taakvelden	118
Bijlage I: Verdeling taakvelden over de programma's	121
Bijlage J: Afschrijvingstabel	126

Leeswijzer

Structuur begroting (art 7 BBV)

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de paragrafen.

In het programmaplan wordt per programma de beleidsinhoudelijke koers voor de komende jaren aangegeven, aangevuld met een overzicht van de baten en lasten. De kern van de programma's bestaat uit de thema's inclusief de speerpunten uit de voorjaarsnota. Het hoofdstuk algemene dekkingsmiddelen is, vanuit de wijzigingen BBV (Besluit Begroting en Verantwoording), verplaatst van de financiële begroting naar de beleidsbegroting. Nieuw zijn de hoofdstukken bedrijfsvoering/overhead en vennootschapsbelasting. Ook zijn er indicatoren benoemd. Deze zijn opgenomen in bijlage G. Vanuit de wijzigingen in de BBV, zijn deze verplicht om in de begroting op te nemen.

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede door alle programma's. Om de inzichtelijkheid te bevorderen, zijn paragrafen ICT en Bedrijfsvoering onder gebracht bij het hoofdstuk Bedrijfsvoering/overhead. Nieuw in de paragraaf lokale heffingen zijn de overzichten van de overhead.

Financiële begroting

In de financiële begroting is de meerjarige financiële positie terug te vinden, waarbij ook inzichtelijk is gemaakt welke beleidsmatige keuzes er voorgesteld worden. Om op het structurele resultaat te sturen (zoals ook vanuit de Provincie beoordeeld), is in de meerjarenraming onderscheid gemaakt tussen het structurele en incidentele resultaat. Ook is het totaaloverzicht van baten en lasten en een toelichting op de begrotingsdoctrine en financiële uitgangspunten terug te vinden. Nieuw is de opgenomen geprognosticeerde balans met toelichting.

2. Het programmaplan

Per programma beschrijven we de drie **W-vragen**:

1. Wat willen we bereiken? (maatschappelijke effecten/hoofddoelen)
2. Wat doen we daarvoor?
3. Wat mag het kosten?

De eerste W-vraag formuleren we zo concreet mogelijk, zodat de raad hierop vervolgens kan sturen en controleren.

De tweede W-vraag geeft aan welke inspanningen het college wil verrichten om de beoogde effecten te realiseren. Per programma worden de speerpunten die op het betreffende programma betrekking hebben, benoemd en verder toegelicht onder de doelen en activiteiten.

De derde W-vraag geeft aan wat het mag kosten. De gemeenteraad stelt de budgetten vast op programmaniveau en de daarbij behorende investeringen. Het college is bevoegd te handelen tot het maximum budget van de afzonderlijke programma's en de vastgestelde investeringen.

De verdeling interne kosten binnen de programma's zelf zijn over het algemeen lager dan voorheen, doordat de overhead hier niet meer in is meegenomen. De overheadkosten worden namelijk niet meer op de programma's zelf toegeschreven, maar in het hoofdstuk Bedrijfsvoering/overhead inzichtelijk gemaakt.

2.1 Programma 1: De gemeente waar het goed wonen is

Wat willen we bereiken?

Algemeen

Dit programma omvat alle activiteiten gericht op de kwaliteit van de kernen, op een aanbod van voldoende en kwalitatief goede woningen, op een behoorlijke infrastructuur en openbare ruimte, op voldoende accommodaties en op een optimale kwaliteit van het buitengebied.

In 2016 heeft de raad besloten tot een extra inspanning voor de huisvesting van statushouders. De uitvoering en doorwerking daarvan vindt grotendeels in 2017 plaats. Dit geldt ook voor de uitvoering van het raadsbesluit over de woningbouwplanning ('stoplichtmodel'). In 2017 bieden we de Visie DRU Industriepark aan aan de raad. Het DRU Industriepark is de opbouwfase voorbij. Nu gaat het om bestemming en borging. Daar zal de visie op in moeten spelen. De realisatie van een goede parkeervoorziening in het DRU Park zal een positief effect hebben op festivals, beurzen en evenementen en overlast in de omliggende buurten tegengaan. Bovendien is het een permanente invulling van de verplichting ('voldoende parkeerplaatsen') die voortvloeit uit het bestemmingsplan, die nu tijdelijk is ingevuld.

In 2017 ligt de focus verder op het afronden van de (langdurige) totstandkoming van het bestemmingsplan Buitengebied. Daarnaast zetten we fors in op de implementatie van de Omgevingswet, die wetten en regels bundelt op het gebied van ruimte, milieu, water, monumenten etc. Daarbij hoort de verplichting om een Omgevingsvisie op te stellen, die ook de verouderde ruimtelijke visie vervangt. Dit is een kans om voor onze gemeente tot een gezamenlijk toekomstbeeld te komen, met aandacht voor de raakvlakken tussen het fysieke domein en het sociaal domein.

Missie/Visie

Samen met de inwoners wil de gemeente realiseren dat het prettig wonen en werken is in de kernen en in het buitengebied.

De komende jaren staan in het teken van het afronden van lopende plannen en het overschakelen naar een meer op beheer en onderhoud gerichte gemeente.

Beoogde maatschappelijke effecten

- *Het is prettig wonen, werken en leven in de kernen*
- *Er zijn voldoende en kwalitatief goede woningen*
- *De kwaliteit van de openbare ruimte is in orde*
- *Er is een passend aanbod van accommodaties*
- *De ruimtelijke ordening is up-to-date*
- *De landschappelijke, ecologische en economische kwaliteit van het buitengebied is optimaal*
- *Bevoegdheden en verantwoordelijkheden liggen waar mogelijk bij de samenleving*

Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunten (nummers overeenkomstig speerpuntenlijst pag. 5)

- Visie op DRU Industriepark (1)
- Statushouders (17)
- Parkeerplaatsen DRU (18)
- Omgevingswet (19)

Kernen

Thema Kernen	
Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> Het is prettig wonen, werken en leven in de kernen Er zijn voldoende en kwalitatief goede woningen De kwaliteit van de openbare ruimte is in orde 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Speerpunt (17): Statushouders	<ul style="list-style-type: none"> Met de raad is in de loop van 2016 afgesproken dat we 100 extra statushouders gaan huisvesten. Dit betekent de facto een verdubbeling van de taakstelling voor de gemeente in 2016, waarbij de uitvoering grotendeels in 2017 plaatsvindt. Dit gebeurt in samenwerking met Wonion. Uiteraard heeft dit ook consequenties voor de inspanningen op het gebied van integratie en inkomen (zie programma 2).
Actueel inzicht in woonwensen	<ul style="list-style-type: none"> Zowel regionaal als lokaal uitvoeren van volkshuisvestingsbeleid, monitoren van de woningvoorraad, het verstrekken van duurzaamheidsleningen, het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor doelgroepen als ouderen, gehandicapten, grote huishoudens, jongeren en marginaal gehuisvesten (oa zorgwoningen). Samen met de andere gemeenten leveren we een financiële bijdrage aan de regionale coördinatie volkshuisvesting.
Woonagenda	<ul style="list-style-type: none"> De regionale woonvisie 2010-2020 bracht een opgave voor de gemeente mee om de plancapaciteit terug te brengen. In 2015 is een vervolg in de vorm van de regionale 'Woonagenda' vastgesteld door de raad. Daarbij is de plancapaciteit nog eens met 10% extra naar beneden bijgesteld. Regionaal is afgesproken om deze opgave aan te pakken met het zogenaamde stoplichtmodel. Waarmee woningbouwprojecten worden geprioriteerd op basis van kwaliteit in plaats van juridische of planologische hardheid. Met het stoplichtmodel kunnen gemeenten flexibel inspelen op kansen die zich voordoen in de woningmarkt. Als gevolg van de Woonagenda doen zich risico's voor, vanwege mogelijke inkomstenderving in de grondexploitatie en mogelijke schade door claims of planschade (zie de paragrafen Grondbeleid en 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing').
Op orde brengen en houden van de openbare ruimte	<ul style="list-style-type: none"> Wegen: het wegenonderhoud voeren we uit op kwaliteitsniveau basis (= voldoende). Dit brengt met zich mee dat het Wegenbeleidsplan uit 2014 moet worden bijgesteld in 2017. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de evaluatie uit 2016 over de omvang, kwaliteit, planning en de waarde van ons wegennet. Openbare verlichting: de gemeente heeft een achterstand in de vervanging van de masten en armaturen. Om deze achterstand in te halen en de veiligheid te waarborgen, worden in de periode van 2017 tot en met 2020 veel armaturen en masten vervangen. Door zo optimaal mogelijk van de middelen gebruik te maken wordt er een gecombineerde voorziening voor wegen en verlichting ingesteld. Riolering en water: in 2017 wordt het nieuwe Gemeentelijk RioleringsPlan van kracht. Dit GRP speelt nog meer dan het vorige in op de gevolgen van klimaatverandering. Wat wel en niet acceptabel is en hoeveel geld er aan maatregelen wordt uitgegeven, is opgenomen in het nieuwe GRP 2017 – 2020 (zie ook paragraaf kapitaalgoederen).
Leefbaarheid, bereikbaarheid en vitaliteit van de (oude) kernen bevorderen	<ul style="list-style-type: none"> Voortzetten ontwikkelingen Vogelbuurt. Deze wijk wordt al enige jaren samen met Wonion opgepakt. Wonion renoveert en vervangt woningen, de gemeente draagt zorg voor de kwaliteit van de openbare ruimte en verbetert waar nodig de riolering.

Buitengebied

Thema Buitengebied Maatschappelijk effect: <ul style="list-style-type: none"> Het is prettig wonen, werken en leven in de kernen De landschappelijke, ecologische en economische kwaliteit van het buitengebied is optimaal 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Kwaliteit van het buitengebied op orde brengen en houden	<ul style="list-style-type: none"> Educatie ten behoeve van het onderhoud van landschapselementen. Het landschapsplan OMD wordt in samenhang met provinciale subsidies verder uitgevoerd. In de begroting houden we rekening met een budget voor kavelruil als effectief instrument voor het realiseren van natuur- en landschapsdoelen en gebiedsprocessen.

Accommodaties

Thema Accommodaties Maatschappelijk effect: <ul style="list-style-type: none"> Het is prettig wonen, werken en leven in de kernen Er is een passend aanbod van accommodaties 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Speerpunt (1): Visie op DRU Industriepark	<ul style="list-style-type: none"> We stellen een visie op voor het DRU Industriepark, waarbinnen vooral de Cultuurfabriek een prominente rol speelt, vanwege de gemeentelijke bijdragen. Met ingang van 2019 vervalt de bijdrage aan de huisvestingskosten van voormalige Smeltkroesgebruikers. Dit – en de kortingen op de culturele subsidies van Cultuurfabriek, Bibliotheek, Muziekschool en anderen – kunnen de continuïteit van de Cultuurfabriek in gevaar brengen. Een visie moet een nieuw perspectief bieden, vooral ook qua verdienmodel. De visie stellen we op samen met Cultuurfabriek, SSP en ICER. Bestaande documenten als het financiële overzicht uit 2015 en een benchmark van vergelijkbare complexen worden meegenomen. Voorjaar 2017 leggen we de Visie DRU Industriepark voor aan de gemeenteraad. De doorwerking heeft betrekking op de jaren 2018 en verder.
Speerpunt (18): Parkeerplaats DRU Park	<ul style="list-style-type: none"> Het realiseren van een behoorlijke parkeervoorziening in het DRU Park is nodig voor grotere evenementen, festivals en beurzen. In 2016 is gewerkt aan een kavelruil tussen de landbouweigenaren, gemeente en TENNET, om zo te komen tot een optimale situatie voor elk van deze partijen. De uitvoering van de parkeerplaats is voorzien in 2017, na afronding van de kavelruil. Dekking is voorzien door middel van de investeringslijst (zie meerjarenraming).

Gemeentelijk bezit / afstoten	<ul style="list-style-type: none"> In 2016 is een plan ontwikkeld hoe om te gaan met het (maatschappelijk) vastgoed. Het scala is: regulier beheer, opknappen, verkoop en sloop. Onderhoud voeren we 'sober maar doelmatig' uit. In 2017 vindt uitvoering van het plan (verder) plaats. De bestaande bestemmingsreserve 'Gemeentelijke objecten' dient als werkkapitaal voor het bereiken van een passende oplossing voor het gemeentelijk bezit. In 2017 wordt de Nota Sportaccommodaties aangeboden aan de raad. Hierbij gaat het om het realiseren en beheren van sportaccommodaties; het beheer staat waar mogelijk op afstand. Uitgangspunt bij de verkoop van gronden is de al vastgestelde Nota Grondbeleid. De beleidsvorming voor het snippergroen is in 2016 afgerond, waarna dit beleid kan worden uitgevoerd. Alles bij elkaar levert het beleid voor het gemeentelijk bezit een vierluik op, in diverse stadia van ontwikkeling: 			
		<table border="1"> <tr> <td> <p>GEBOUWEN Nota gemeentelijk maatschappelijk vastgoed (aangeboden najaar 2016)</p> <p>Beheerplan gebouwen (2014) + MeerJarenOnderhoudsPlanning</p> </td> <td> <p>DRU industriepark Visie DRU Industriepark (in bewerking 2016/2017)</p> </td> </tr> <tr> <td> <p>SPORTACCOMODATIES Nota Sportaccommodaties (in bewerking 2016/2017)</p> </td> <td> <p>GRONDEN Nota Grondbeleid 2016, vastgesteld december 2015. Nota Snippergroen (in bewerking 2016)</p> </td> </tr> </table>	<p>GEBOUWEN Nota gemeentelijk maatschappelijk vastgoed (aangeboden najaar 2016)</p> <p>Beheerplan gebouwen (2014) + MeerJarenOnderhoudsPlanning</p>	<p>DRU industriepark Visie DRU Industriepark (in bewerking 2016/2017)</p>
<p>GEBOUWEN Nota gemeentelijk maatschappelijk vastgoed (aangeboden najaar 2016)</p> <p>Beheerplan gebouwen (2014) + MeerJarenOnderhoudsPlanning</p>	<p>DRU industriepark Visie DRU Industriepark (in bewerking 2016/2017)</p>			
<p>SPORTACCOMODATIES Nota Sportaccommodaties (in bewerking 2016/2017)</p>	<p>GRONDEN Nota Grondbeleid 2016, vastgesteld december 2015. Nota Snippergroen (in bewerking 2016)</p>			

Rechtszekerheid

<p>Thema Rechtszekerheid Maatschappelijk effect:</p> <ul style="list-style-type: none"> Het is prettig wonen, werken en leven in de kernen De ruimtelijke ordening is up-to-date 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Speerpunt (19): Omgevingswet	<ul style="list-style-type: none"> De Omgevingswet bundelt 26 bestaande wetten op het gebied van onder meer bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening, monumenten en natuur. Daarnaast is er bundeling van Algemene Maatregelen van Bestuur (van 120 naar 4) en van plaatselijke verordeningen. Invoering is voorzien voor 2019, maar vraagt een aanzienlijke voorbereiding in 2017 en 2018. Er moet ook een veelomvattende ICT-omgeving worden gerealiseerd. Deze wordt gefaseerd ingevoerd.
Er ligt een omgevingsvisie	<ul style="list-style-type: none"> Uit de Omgevingswet vloeit ook voort de verplichting om een Omgevingsvisie op te stellen. Dit is een actualisering van de verouderde ruimtelijke visie geïntegreerd met de verschillende milieuwetten. De nieuwe visie is een coproductie van raad, college en ambtelijke organisatie, waarin met name ook wensen en ideeën uit de samenleving tot uitdrukking komen. In de visie komen de gevolgen en mogelijke oplossingsrichtingen van de krimp voor de leefbaarheid van de kernen, de woningmarkt en de voorzieningen aan de orde.
De bestemmingsplannen zijn op orde	<ul style="list-style-type: none"> Het Bestemmingsplan Buitengebied is in 2016 afgerond en ter visie gelegd. In 2017 wordt deze ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden. Daarnaast is er een continue stroom van particuliere initiatieven die we vertalen in bestemmingsplannen.

Wat gaat het kosten?

Programma 1 (x 1.000)	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Bestaand beleid	9.486	9.386	9.734	10.007	10.277	10.277
Nieuw beleid/speerpunten	-	-	150	246	146	146
Autonome ontwikkelingen	-	-	139	46-	208-	94
Totaal lasten	9.486	9.386	10.024	10.207	10.215	10.517
Baten						
Bestaand beleid	10.124	9.703	10.643	10.571	10.494	10.494
Nieuw beleid/speerpunten	-	-	-	-	-	-
Autonome ontwikkelingen	-	-	380-	75	305	432
Totaal baten	10.124	9.703	10.263	10.646	10.799	10.926
Saldo reguliere exploitatie	638	317	239	439	584	409
Afschrijvingen	6.096	6.780	4.919	5.107	5.047	4.973
Verdeling interne kosten	4.747	5.929	3.110	3.110	3.110	3.110
Totaal	10.843	12.709	8.029	8.218	8.158	8.083
Totaal programma 1	10.205-	12.392-	7.790-	7.779-	7.574-	7.674-

* + Lasten = meer lasten / - Lasten = minder lasten / + Baten = meer baten / - Baten = minder baten

Toelichting nieuw beleid/speerpunten

- *Statushouders N € 50.000*
De 1^e fase voor huisvesting statushouders, conform besluitvorming in 2016, bedraagt € 50.000 per jaar.
- *Omgevingswet N € 100.000*
Betreft speerpunt voor de voorbereiding van de nieuwe omgevingswet en – visie voor de jaren 2017 en 2018.
- *Extra kapitaallasten ten behoeve van nieuwe investeringen vanaf 2018 N € 96.000*
(zie ook bijlage C; Investeringslijst)
Dit betreft vier onderdelen:
 - *Parkeerplaatsen DRU (speerpunt 18)*
Dit betreft het speerpunt, zoals ook in de voorjaarsnota aangegeven.
 - *Sinderenseweg / Aaltenseweg Sinderen*
Op basis van een traject vanaf 2013, is er in overleg met de belangenvereniging Sinderen een plan ontworpen voor de Sinderenseweg (een variant op een oorspronkelijk totaalontwerp). Een klein deel wordt gedekt vanuit het rioolfonds.
 - *Broerdijk / Zwanenburgseweg Megchelen*
Jaren geleden heeft de belangenvereniging CLM van het dorp Megchelen aan de gemeenteraad gevraagd om de veiligheid van de fietsers tussen de dorpen Gendingen en Megchelen te verbeteren. Op basis van de uitkomst van een recente enquête blijkt een sterke noodzaak voor het treffen van alternatieve maatregelen om de veiligheid van de fietsers sterk te verbeteren. Speciale aandacht is gevraagd voor de oversteekplaats op het kruispunt Broerdijk/ Zwanenburgseweg.

- *Kerkstraat Ulft*

De Kerkstraat valt formeel niet onder het centrumplan Ulft maar zit er wel heel dicht tegen aan. Inhoudelijk zal de Kerkstraat moeten worden opgepakt vanwege het riool. Voor het opbreken van de bestaande riolering en het aanleggen van een gescheiden stelsel is het noodzakelijk een deel van de bestaande asfaltverharding incl. fundering te verwijderen, dus is het logisch om dan alle asfalt te verwijderen en te vervangen door klinkers, gelijk aan de rest van het centrum.

Toelichting autonome ontwikkelingen

- *Onderhoudsbudget wegen* V € 30.000 tot € 610.000

In de begroting 2015-2019 is de omslag gemaakt van de wijze van begroten. Tot 2015 werden investeringen geactiveerd. Vanaf 2016 worden de kosten direct in de begroting opgenomen. Als dit één op één gebeurt, geeft dit een onrustig beeld van de begroting omdat de kosten jaarlijks sterk kunnen wisselen. Daarom is een egalisatievoorziening gevormd waarmee de kosten voor het wegonderhoud over een reeks van jaren worden verdeeld. In de begroting is vorig jaar ingeschat dat de beheerlasten jaarlijks met circa € 100.000 tot € 200.000 zouden toenemen excl. prijs- en looncompensatie. Op basis van het huidige beheerplan kunnen we stellen dat die jaarlijks verhoging omlaag kan worden bijgesteld. Het voorstel is wel om onder deze voorziening niet alleen het directe wegbeheer te scharen maar ook de kosten voor wegmeubilair, verlichting en bermbeheer te brengen. Dit maakt het mogelijk om jaarlijks aan te blijven sluiten op de onderliggende beheerplannen zonder dat financieel technisch soms tekorten en soms overschotten ontstaan. Met de genoemde vrijval van budget is rekening gehouden dat er jaarlijks € 100.000 extra ter beschikking wordt gesteld uit deze voorziening voor verlichting.

- *Inkomsten uit verhuur accommodaties* N € 40.000

Zoals in de 2^e berap gemeld, lopen de inkomsten uit verhuur structureel terug.

- *Lagere interne kosten toerekening aan grondexploitatie* N € 185.000

Op basis van de werkelijke toerekeningen van interne kosten aan grondexploitatie is deze naar beneden bijgesteld.

- *Opheffen bestemmingsreserves ten behoeve van kapitaallasten Afbramerij en sporthal de Paasberg* N € 160.000

Conform besluit voorjaarsnota 2017.

2.2 Programma 2: Een leefbare gemeente

Wat willen we bereiken?

Algemeen

Voor 2017-2020 is het voor programma 2 de opgave om de verandering – de transformatie - naar meer samenredzaamheid in de samenleving verder vorm te geven. Steeds duidelijker wordt dat de traditionele benadering met veel professionele hulp en ondersteuning leidt tot meer afhankelijkheid waardoor bijna ongemerkt steeds meer mensen ‘buiten spel’ komen te staan. De transformatie moet er toe leiden dat deze mensen weer in de samenleving worden opgenomen. Hierbij is het aan de gemeente om vanuit een initiërende en faciliterende rol de samenleving te bewegen zelf oplossingen te creëren voor ervaren problemen en niet dat de gemeente oplossingen aanbiedt. Het op een goede wijze invulling geven aan deze nieuwe rol is nog steeds een leerproces. Het goed uitvoeren daarvan is echter van doorslaggevende betekenis voor het al dan niet realiseren van een vernieuwende en integrale aanpak in het sociaal domein. Vele mooie voorbeelden laten zien dat door het met elkaar ‘anders’ te doen, het voor de betrokkenen ‘beter’ wordt en tegelijkertijd kosteneffectiever. De stijgende lijn van de zorguitgaven kan daarmee worden doorbroken en maakt dat de zorg, ondersteuning en voorzieningen voor inwoners die daarop zijn aangewezen ook in de toekomst toegankelijk blijven.

In 2017 ligt de focus vooral op het op orde brengen van ‘het eigen huis’. Nadat in 2015 en 2016 de nieuw toegewezen taken zijn opgepakt is nu het moment de aandacht te richten op structurele hervormingen. Dit vereist oplossingen voor de langere termijn en een goede inbedding in een stevige en adequaat toegeruste organisatie. De ‘leidende principes’ dienen daarbij als leidraad. Een intensievere verbinding tussen ons als gemeente en de samenleving, met inwoners en de vele partijen die actief zijn in die samenleving, is hierin onontbeerlijk. In 2017 zal gewerkt worden aan versie 2.0 van het beleidsplan Sociaal Domein.

Voor het verder vormgeven van de integrale benadering en transformatie in programma 2 is aansluiting gezocht bij de thema’s binnen het sociaal domein zoals deze zijn vastgelegd in het beleidsplan ‘Samen, voor elkaar.’ Bij verschillende thema’s zijn door middel van speerpunten de beleidsdoelen aangescherpt of nader geconcretiseerd.

Missie/Visie

De gemeente Oude IJsselstreek wil een gemeente zijn waar inwoners krachtig zijn, zich goed voelen en zelf maximale regie hebben over hun eigen leven en omgeving. Een gemeente waar de onderlinge betrokkenheid stevig is en iedereen mee kan doen. Een eigentijdse invulling van het Sociaal Domein zal daaraan wezenlijk kunnen bijdragen.

Beoogde maatschappelijke effecten

- *Inwoners hebben zelf de regie over hun leven en hun leefomgeving. Ze nemen de verantwoordelijkheid om zelf oplossingen te vinden en kunnen deze uitvoeren met zo min mogelijk interventies.*
- *Kinderen/jongeren kunnen zich maximaal ontwikkelen en groeien op tot zelfstandige en betrokken inwoners.*
- *Inwoners ervaren optimale vitaliteit door een gezonde en stimulerende leefomgeving en voldoende ruimte voor sport en beweging. Daarbij is een basisniveau kunst en cultuur aanwezig.*
- *Inwoners zijn bereid om naar eigen kunnen, betaald of onbetaald, een bijdrage te leveren aan de samenleving.*
- *Inwoners die zijn aangewezen op zorg(voorzieningen) kunnen een beroep doen op noodzakelijke hulp, waarbij de gemeente de zorg niet uit handen neemt, maar ondersteunt.*

Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunten (nummers overeenkomstig speerpuntenlijst pag. 5)

- Strategische ontwikkeling en innovatie sociaal domein voortzetten (4)
- Sociaal domein zorg en hulp: Interne organisatie en systemen op orde (5)
- Vaststellen nieuw subsidiebeleid (6)
- Besluitvorming armoederegeling (7)
- Terugbrengen aantal mensen in de 'kaartenbak' door Laborijn (8)
- Statushouders (17)

Opvoeden, leren en ontwikkelen

Thema I Opvoeden, leren en ontwikkelen	
Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> • Inwoners hebben zelf de regie over hun leven en hun leefomgeving. Ze nemen de verantwoordelijkheid om zelf oplossingen te vinden en kunnen deze uitvoeren met zo min mogelijk interventies. • Kinderen/jongeren kunnen zich maximaal ontwikkelen en groeien op tot zelfstandige en betrokken inwoners. • Inwoners die zijn aangewezen op zorg(voorzieningen) kunnen een beroep doen op de noodzakelijke hulp, waarbij de gemeente de zorg niet uit handen neemt, maar ondersteunt. 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Ouders zijn in staat om voor hun kinderen te zorgen en hen op te voeden.	<ul style="list-style-type: none"> • We maken afspraken met netwerkpartners om richting ouders opvoedvragen te beantwoorden.
Kinderen/Jongeren worden gestimuleerd zich maximaal te ontwikkelen en groeien op tot zelfstandige en betrokken inwoners.	<ul style="list-style-type: none"> • We bespreken opvallende signalen of trends rondom jongeren in onze gemeente met betrokken professionals. • We zorgen dat jeugdgezondheidszorg beschikbaar is voor alle jeugdigen uit de gemeente.
Voor kinderen die in en om school ondersteuning of hulp nodig hebben, wordt deze op elkaar afgestemd en in samenhang geboden (jeugdzorg en onderwijs).	<ul style="list-style-type: none"> • Om voortijdig schoolverlaten terug te dringen stemmen medewerkers van leerplicht en aanspreekpunten af en maken zij afspraken met de scholen om jongeren al in de eerste drie maanden van verzuim actief te benaderen en terug naar school te halen. We maken afspraken met de scholen over extra inzet van ondersteuning. • We zorgen dat er schoolmaatschappelijk werk voor het Primair onderwijs beschikbaar is, Jeugdmaatschappelijk werk voor het Voortgezet onderwijs en Jeugdmaatschappelijk werk voor het Middelbaar beroepsonderwijs. We zien erop toe dat gezinnen als compleet systeem in beeld zijn bij de aanpak van problemen en de leefwereld en omgeving van het kind nadrukkelijk worden betrokken.
Risicojongeren zijn in beeld; er is een goede preventieve aanpak op het gebied van veiligheid waardoor een maatregel van uit jeugdbescherming of jeugdreclassering zoveel mogelijk voorkomen wordt.	<ul style="list-style-type: none"> • We zetten in op een goede samenwerking tussen partners uit het gedwongen jeugdkader zodat rechterlijke maatregelen zoveel mogelijk worden voorkomen. • We zorgen dat jongerenwerk (zowel voor risicovolle jongeren als voor kwetsbare jongeren) beschikbaar is binnen de gemeente.
Ontwikkelingsmogelijkheden voor inwoners zijn aanwezig.	<ul style="list-style-type: none"> • We ondersteunen het basis- en voortgezet onderwijs bij vormgeven van een cultuurmenu. We vragen aandacht voor zang, dans, theater en andere culturele vormen in het onderwijs. • We gaan regionaal samenwerken op het gebied van Kunst en Cultuur.

Werken, verdienen en uitgeven

Thema II Werken, verdienen en uitgeven

Maatschappelijk effect:

- Inwoners hebben zelf de regie over hun leven en hun leefomgeving. Ze nemen de verantwoordelijkheid om zelf oplossingen te vinden en kunnen deze uitvoeren met zo min mogelijk interventies.
- Inwoners zijn bereid om naar eigen kunnen, betaald of onbetaald, een bijdrage te leveren aan de samenleving.

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Laborijn functioneert goed en kost minder, waarbij we tevens het aantal mensen met een bijstandsuitkering willen terugdringen (8)	<ul style="list-style-type: none"> • We zetten in op een goede samenwerking tussen de aanspreekpunten en Laborijn. • We geven (beleidsmatige) sturing op de uitvoeringsorganisatie. • We initiëren activiteiten voor het terugdringen van personen met een bijstandsuitkering; een nadrukkelijk aandachtspunt in de notitie 'Voorbij de zure appel'. Via een aantal experimenten wordt op kleine schaal ervaring opgedaan met het activeren van mensen die reeds langere tijd op een uitkering zijn aangewezen.
We realiseren een sluitend vangnet rondom schulden	<ul style="list-style-type: none"> • We nemen de intake schulddienstverlening van de Stadsbank over voor een betere integrale aanpak (één gezin, één plan). • We maken een nieuw plan Schulddienstverlening. • We zetten erop in dat de formulierhulp en ondersteuning bij administratie structureel onderdeel worden van het basisniveau. • Inwoners ondersteunen in budgetbeheer, kredietverlening en schuldhulpverlening. Dit is ondergebracht bij de Stadsbank uitgevoerd.
We ontwikkelen nieuw armoedebeleid (7)	<ul style="list-style-type: none"> • Ter bestrijding van armoede en voorkomen van hogere kosten bij de bijzondere bijstand en de schulddienstverlening ontwikkelen we nieuw armoedebeleid, waarbij verschillende voorzieningen met elkaar worden verbonden (zoals schulddienstverlening, formulierhulp, schuldhulpmaatjes, meedoenregeling, voedselbank). De beleidsvoornemens worden in het voorjaar 2017 aan de raad voorgelegd.
We zetten meer in op preventie. We willen inwoners ondersteunen voordat problemen ontstaan.	<ul style="list-style-type: none"> • We informeren onze inwoners om ze te wijzen op de ondersteuningsmogelijkheden die er zijn. • De opgedane kennis en ervaringen bij het experiment De Ontmoeting gebruiken wij bij het formuleren van bestaand beleid. • We intensiveren de samenwerking met onze partners zodat Wonion, Laborijn, Maatschappelijk Werk, Stadsbank, schuldhulpmaatjes en aanspreekpunten elkaar eerder weten te vinden om informatie te delen.

Samenleven en meedoen

Thema III Samenleven en meedoen	
<p>Maatschappelijk effect:</p> <ul style="list-style-type: none"> Inwoners hebben zelf de regie over hun leven en hun leefomgeving. Ze nemen de verantwoordelijkheid om zelf oplossingen te vinden en kunnen deze uitvoeren met zo min mogelijk interventies. Inwoners zijn bereid om naar eigen kunnen, betaald of onbetaald, een bijdrage te leveren aan de samenleving. 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Vrijwilligerswerk wordt gestimuleerd en ondersteund.	<ul style="list-style-type: none"> We vragen aan verenigingen om jeugdbeleid in te voeren in relatie tot de inzet van vrijwilligers. We vragen om daarbij ook meer aandacht te besteden aan de participatie door jongeren. We bieden de mogelijkheid aan vrijwilligers om deel te nemen aan de (secundaire) gemeentelijke collectieve vrijwilligersverzekering. De huidige verzekering wordt geëvalueerd en zo nodig aangepast. We maken afspraken met professionele organisaties over het bieden van ondersteuning aan vrijwilligers- en vrijwilligersorganisaties.
Mantelzorgers kunnen gebruik maken van een passend ondersteuningsaanbod.	<ul style="list-style-type: none"> We bepalen op basis van ervaringen met het experiment rondom digitale mantelzorgondersteuning (het stimuleren van laagdrempelige ondersteuning voor mantelzorgers die dat nodig hebben) of digitale mantelzorgondersteuning in 2017 wordt voortgezet als vast onderdeel in het basisniveau.
Mantelzorgers en vrijwilligers worden gewaardeerd voor hun inzet.	<ul style="list-style-type: none"> We reiken ook in 2017 de Mantelzorgprijs en Vrijwilligersprijs uit.
Inwoners zien naar elkaar om, hebben contact met elkaar en zijn betrokken bij elkaar en zij zijn in staat zelf oplossingen te zoeken en kansen op te pakken, zonder nadrukkelijke tussenkomst van de gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> We bepalen na de evaluatie BUUV (eind 2016) of en zo ja op welke wijze dit aanbod een vervolg krijgt. Wij maken afspraken met sociaal werk en maatschappelijk werk om te zorgen dat inwoners zoveel mogelijk hulp en ondersteuning in de eigen leefomgeving vragen en ervaren. Wij stimuleren lokale initiatieven die meedoen en samenleven bevorderen en uitsluiting tegengaan. Wij gaan aanspreekpunten trainen in het toepassen van sociale netwerkstrategieën, om het sociale netwerk meer te betrekken bij het vinden van oplossingen.
Sociale uitsluiting en isolement (door eenzaamheid, beperkingen, financiële situatie, etc.) worden zoveel mogelijk voorkomen.	<ul style="list-style-type: none"> We zetten in op voldoende voorzieningen waar inwoners een beroep op kunnen doen en waar inwoners, aanspreekpunten en professionals naar kunnen (door)verwijzen. Hiervoor maken we met contractpartners afspraken over het opzetten en op peil houden van een passend aanbod op basis van gesignaleerde behoeften. We gaan de digitale voorziening (waar inwoners terecht kunnen voor online ondersteuning) optimaliseren en uitbreiden met o.a. een speciale module voor mantelzorgondersteuning, zelfhulpprogramma's etc. We onderzoeken hoe we mensen die zich niet zelf melden, maar wel een probleem hebben, kunnen bereiken om verdere escalatie te voorkomen. Samen met de doelgroep inventariseren we de obstakels die jeugdigen met een handicap in onze gemeente ervaren met het doel deze obstakels zoveel mogelijk te beperken.
Kwaliteit van de opvang, begeleiding en ondersteuning voor statushouders wordt gecontinueerd.	<ul style="list-style-type: none"> We geven invulling aan de Participatieverklaring en betrekken daarbij nadrukkelijk de inwoners die rondom de statushouders wonen. We stimuleren de integratie van statushouders in de samenleving in samenwerking met netwerkpartners en inwoners. We ondersteunen netwerkpartners en scholen en stimuleren burgerinitiatieven bij projecten die integratie versterken. Daaraan stellen we de voorwaarde dat activiteiten vanuit meerdere culturen (allochtoon en autochtoon) gezamenlijk worden georganiseerd.

Gezond leven, bewegen en ontspannen

Thema IV Gezond leven, bewegen en ontspannen

Maatschappelijk effect:

- Inwoners ervaren optimale vitaliteit door een gezonde en stimulerende leefomgeving en voldoende ruimte voor sport en beweging. Daarbij is een basisniveau kunst en cultuur aanwezig.

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Stimuleren van vitaliteit en gezonde leefstijl.	<ul style="list-style-type: none"> We participeren in 'Achterhoek in Beweging 2016 – 2019'. Binnen dat kader zetten we in op 'Een levenlang sporten voor iedereen', 'De sportvereniging van de toekomst' en 'Sport als middel voor het sociaal domein'. We voeren een aangepaste/ nieuwe sportpromotieprijs in. We zetten in op activiteiten uit het landelijk 'Uitvoeringsplan lokaal gezondheidsbeleid'. We continueren het project Hartveilig wonen. We geven uitvoering aan het programma "Gezond in ..." (GiDS) vanuit het ministerie van VWS, om gezondheidsachterstanden aan te pakken.
Inzetten op meer bewegen, afname overgewicht, afname alcoholgebruik en preventie ten aanzien van diabetes en psychisch welbevinden.	<ul style="list-style-type: none"> We promoten buurtsportcoaches en dragen zorg voor duurzame inzet van buurtsportcoaches als verbinder op snijvlakken sport, zorg, cultuur, onderwijs en welzijn. We bouwen het project Beweegwijs verder uit. Met Beweegwijs wordt gewerkt aan letterlijk meer beweging en bewustwording van sporten, bewegen en voeding.
Herijking subsidiebeleid (6)	<ul style="list-style-type: none"> Vanuit het beleid voor het basisniveau volgt herijking van het subsidiebeleid voor verenigingen en evenementen. Centraal staat de veranderende samenleving en de rol die de gemeente daarin (nog) speelt. Dit gebeurt in samenspraak met de samenleving. In 2017 moet het beleid verder vorm krijgen.
Aandacht geven aan specifieke groepen in onze gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> We ondersteunen de organisatie van regionale Special Olympics 2017 (ter voorbereiding op de nationale Speciale Olympics 2018). We ondersteunen de jaarlijkse nationale sportweek. Samen met de buurtsportcoaches, verenigingen en scholen. We initiëren de ontwikkeling van 'sportarrangementen' in samenspraak met verenigingen.

Wonen en veilig leven

Thema V Wonen en veilig leven

Maatschappelijk effect:

- Inwoners hebben zelf de regie over hun leven en hun leefomgeving. Ze nemen de verantwoordelijkheid om zelf oplossingen te vinden en kunnen deze uitvoeren met zo min mogelijk interventies.

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Stimuleren van samenhang in de buurt. Inwoners zijn verantwoordelijk voor zichzelf en voor hun omgeving, de mensen maken de buurt.	<ul style="list-style-type: none"> We attenderen inwoners op buurtactiviteiten (o.a. landelijke burendag). We stimuleren de inzet van buurtbemiddeling.

<p>Het bieden van een veilige omgeving voor inwoners, met speciale aandacht voor kinderen, ouderen en minima (tijdig opmerken, aanpakken van kindermishandeling en huiselijk geweld).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We zijn partner bij de ontwikkeling van duurzame ketenzorg bij kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel misbruik. Met een centrale rol voor Veilig Thuis. • We zetten in op de continuering en doorontwikkeling van het JOY-team en de oprichting van een meiden-JOY-team. JOY-teams vertonen voorbeeldgedrag. • We stimuleren het gebruik van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en het gebruik van de verwijzindex risicojongeren door professionals. We agenderen beide consequent in overleggen met professionals. We monitoren het gebruik en het ontstaan van eventuele matches en delen managementinformatie met netwerkpartners zodat het draagvlak voor gebruik groeit. • We stimuleren een optimale samenwerking tussen het Veilig Thuis in de regio Noord en Oost Gelderland en de professionals die werkzaam zijn voor de gemeente Oude IJsselstreek waardoor op- en afschalen zonder problemen en zonder wachtlijsten verloopt. • We gaan het calamiteitenprotocol (voor bepaling van verlening jeugdhulp, kinderbeschermingsmaatregelen of jeugdreclassering) evalueren. We stimuleren het gebruik van dit protocol door professionals en agenderen dit in overleggen met professionals.
---	--

Verzorgen, verplegen en verhelpen

Thema VI Verzorgen, verplegen en verhelpen	
Maatschappelijk effect: <ul style="list-style-type: none"> • Inwoners hebben zelf de regie over hun leven en hun leefomgeving. Ze nemen de verantwoordelijkheid om zelf oplossingen te vinden en kunnen deze uitvoeren met zo min mogelijk interventies. • Inwoners die zijn aangewezen op zorg(voorzieningen) kunnen een beroep doen op de noodzakelijke hulp, waarbij de gemeente de zorg niet uit handen neemt, maar ondersteunt. 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
<p>Het proces van hulpvraag t/m afhandeling is Lean en adequaat.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We zorgen ervoor dat procesbeschrijvingen, instructies en protocollen up to date zijn. • We verbeteren de processen continue.
<p>Interne organisatie en systemen op orde (5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We zorgen ervoor dat de processen worden ondersteund door ICT (regiesysteem, zaak, tablets, telefoon etc.). • Voor het op orde krijgen van de interne organisatie moet aandacht gegeven worden aan de inrichting van (administratieve) processen, de aanlevering van facturen en het functioneren van het regiesysteem. Hiertoe wordt binnen de budgetten nadrukkelijk geïnvesteerd (uitbreiding formatie, training en scholing en nieuw regiesysteem).

<p>Inzicht in mogelijkheden voor ondersteuning en hulp verbeteren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We creëren een vorm van kennismangement / deskundigheidsbevordering bij de aanspreekpunten. • We maken professionals bekend met de werkprocessen voor het organiseren van zorg binnen de gemeente; deze processen zijn voor hen inzichtelijk en bespreekbaar. • We faciliteren overleg met netwerkpartners zowel op casusniveau als op managementniveau. • We intensiveren het contact met huisartsen om de inzet van zorg te verbeteren en voor zover mogelijk terug te dringen. We gaan de pilot Specialistische ondersteuning huisartsen (SOH) evalueren en gaan deze bij goede resultaten verankeren in regulier beleid. • We gaan met alle huisartsen afspraken maken over samenwerking via de huisartsenvereniging BV Zorg Oude IJssel.
<p>Nieuwe vormen van hulp en zorg ontwikkelen om meer inwoners te kunnen helpen met minder geld, waarmee we de strategische ontwikkeling en innovatie voortzetten (4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We zetten in op alternatief vervoer in de gemeente voor Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en vervoer jeugdzorg en WSW. Dit is nodig omdat de provincie per 1 januari 2017 de regiotaxi overdraagt aan de gemeenten. We monitoren de proefsituaties met de dorpsauto in Netterden en Breedenbroek en proefsituatie mobiel gedeeld in Heelweg op het effect voor leerlingenvervoer en Wmo-vervoer. We nemen deel aan het regioproject basismobiliteit (in combinatie met programma 3). • Of de zorg- en hulpverlening binnen de beschikbare budgetten in de toekomst toegankelijk blijft, hangt af van de mate waarin de transformatie lukt. Dit vraagt om verdere uitwerking van de positieve ontwikkelingen en te leren van wat onvoldoende werkt. Hiertoe wordt binnen de budgetten geïnvesteerd.
<p>Kosten op zorguitgaven verlagen om teruglopende budgetten op te vangen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We zetten verder in op substitutie van voorzieningen, van maatwerk naar collectieve voorziening, van individuele naar groepsbegeleiding, van langdurende zorg naar kortdurende interventies en van permanente naar aflopende zorg. We gaan zorgleveranciers monitoren op het afschalen van zorg.
<p>Interventies zien toe op snelle, duurzame oplossingen en bevorderen zoveel mogelijk de zelfredzaamheid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We maken gebruik van een monitoringsysteem (Init8) om te monitoren en sturen op het zorggebruik van inwoners binnen de gemeente. • We vragen van professionals van gecontracteerde (jeugdhulp)aanbieders dat zij elkaar onderling op alle niveaus opzoeken om consultatie en advies in te winnen over specialistische expertise. Hierbij zijn bij de aanpak van problemen inwoners met hun omgeving en leefwereld compleet in beeld. • We zetten erop in dat jongeren niet langer dan echt nodig is, zware vormen van jeugdzorg ontvangen. We onderzoeken in afstemming met residentiële jeugdzorginstellingen de randvoorwaarden om zwaardere zorg eerder af te schalen en zetten in op het verbeteren van de nazorg.
<p>Uitvoering geven aan wettelijke taken Wmo 2015 en Jeugdwet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We zorgen ervoor dat er toereikend aanbod beschikbaar is zonder onverantwoorde wachttijden. • We zorgen ervoor dat er actuele protocollen zijn op het gebied van privacy, calamiteiten en toezicht.

Wat gaat het kosten?

Programma 2 (x 1.000)	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Bestaand beleid	43.860	42.495	41.488	40.493	39.274	39.274
Nieuw beleid/speerpunten	-	-	50-	50-	50-	50-
Autonome ontwikkelingen	-	-	312-	152-	161-	433-
Totaal lasten	43.860	42.495	41.127	40.291	39.063	38.791
Baten						
Bestaand beleid	9.563	9.986	9.453	8.942	8.044	8.044
Nieuw beleid/speerpunten	-	-	-	-	-	-
Autonome ontwikkelingen	-	-	60	60	60	60
Totaal baten	9.563	9.986	9.513	9.002	8.104	8.104
Saldo reguliere exploitatie	34.297-	32.509-	31.614-	31.289-	30.959-	30.687-
Afschrijvingen	239	220	148	131	124	124
Verdeling interne kosten	2.681	3.428	2.635	2.635	2.635	2.635
Totaal	2.920	3.648	2.783	2.766	2.759	2.759
Totaal programma 2	37.216-	36.157-	34.397-	34.055-	33.718-	33.446-

* + Lasten = meer lasten / - Lasten = minder lasten / + Baten = meer baten / - Baten = minder baten

Toelichting nieuw beleid/speerpunten

- *Subsidie kunst V € 50.000*

Verlagen van subsidies op terrein van kunst en cultuur van € 130.000 naar € 80.000. Dit betreft een budget wat jaarlijks niet volledig nodig is. Het betreft nadrukkelijk geen lijstsubsidies. Op dit moment vinden er op dit terrein geen nieuwe ontwikkelingen plaats waardoor het budget niet volledig nodig is. De voorgestelde besparing zal voor de partijen die nu uit dit budget subsidie ontvangen, geen consequenties hebben.

Toelichting autonome ontwikkelingen

- *Personeelskosten naar personeelsbudget N € 705.000*

De personele lasten vanuit het sociaal domein zijn naar de personeelslasten (bedrijfsvoering) overgebracht. Zie hiervoor ook bijlage F; staat van personeelslasten.

- *Rijksuitkering V € 318.000*

De daling in de inkomsten vanuit het Rijk valt mee ten opzichte van de begroting 2016-2019, zoals in de meicirculaire 2016 is aangegeven.

- *Extra inkomsten kwijtscheldingsbeleid V € 10.000*

Door het stijgend aantal toekenningen voor kwijtschelding van gemeentelijke heffingen hebben we extra kosten ad. € 50.000. Hiertegenover staan extra inkomsten vanuit het bufferfonds riolering ad. € 60.000.

2.3 Programma 3: De werkende gemeente

Wat willen we bereiken?

Algemeen

De economie is een belangrijke pijler om als gemeente leefbaar te blijven. Zinnige tijdsbesteding en werkgelegenheid vormen onderdeel daarvan. De gemeente heeft tot taak een goed ondernemersklimaat te faciliteren en belemmeringen en bureaucratische hobbels zoveel als mogelijk weg te nemen ten behoeve van de werkgelegenheid en daarmee ook het welzijn van onze inwoners. Optimale vestigingsvoorwaarden, goede onderlinge verhoudingen met maatschappelijke partners en goed onderwijs zijn daarbij voorwaardelijk. We hebben daarbij aandacht voor alle vormen van onderwijs. In samenspraak met de besturen willen we het basisonderwijs en voortgezet onderwijs zo goed mogelijk faciliteren. Met een betere afstemming van het onderwijs op de arbeidsmarkt, dragen we bij aan de vervulling van vacatures in die sectoren waar in de toekomst behoefte aan arbeidskracht is.

Met onze regionale partners, waar de Achterhoekse gemeenten onze medeoverheid vormen, willen we goed bekijken wat we samen beter en/of vervolgens kunnen doen. Hierbij beperken we ons niet tot de grens met Duitsland, maar gaan ook samenwerking aan met partijen over de grens. Binnen al deze ontwikkelingen wordt duurzaamheid, net als een goede bereikbaarheid en mobiliteit voor inwoners en ondernemers binnen de gemeente als een basisvoorwaarde meegenomen.

Missie/visie

De gemeente wil, in samenhang met ondernemers, onderwijs en maatschappelijke partners (de 3 O's), de huidige en toekomstige werkgelegenheid en zelfstandigheid van onze inwoners versterken door het stimuleren van de economische ontwikkeling en het ondernemerschap in onze gemeente.

Maatschappelijke effecten

- *De gemeente is een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven*
- *De toeristisch/recreatieve sector is ondernemend en inventief*
- *De lokale economie kan zichzelf tenminste 'staande houden' en bijvoorkeur een duurzame groei doormaken;*
- *Het basis- en voortgezet onderwijs is toekomstbestendig en blijft kwalitatief op niveau*
- *Onderwijs en arbeidsmarkt zijn op elkaar afgestemd*
- *We dragen bij aan een goede bereikbaarheid en mobiliteit van inwoners en bedrijven*
- *De transitie van fossiele energie naar hernieuwbare energie en energiebesparingen waarborgen de energievoorziening in de toekomst.*
- *Duurzaamheid en energietransitie hebben een positief effect op de economische ontwikkeling in de gemeente*
- *Het wooncomfort wordt hoger en de woonlasten voor inwoners kunnen minder worden door het verduurzamen van bestaande bouw.*
- *De Achterhoek wordt een economische en innovatief florerende regio, waarbij de regio in vergelijking met de landelijke trend gelijk of beter scoort op het gebied van economische ontwikkeling.*
- *Concrete samenwerking met Duitsland in samenwerking met Achterhoekse gemeenten om de regionaal maatschappelijke en economische kansen te versterken op het gebied van economie, toerisme, onderwijs en bereikbaarheid*

Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunten (nummers overeenkomstig speerpuntenlijst pag. 5)

- Breedband in het buitengebied (9)
- Economie: Vaststellen Detailhandelsvisie (10)
- Besluitvorming Almendecollege (20)
- Duurzaamheidsagenda (21)
- Samenwerken als middel tot versterken wonen, werken en bereikbaarheid (22)

Economie

De gemeente faciliteert zowel bestaande als startende ondernemers bij het optimaal ontplooiën van hun bedrijfsactiviteiten. Dit gebeurt onder andere aan de hand van min of meer reguliere werkzaamheden zoals door het aanbieden van kwalitatieve bedrijfskavels, leggen van verbindingen tussen ondernemers en onderwijsinstellingen (met ICER als voorbeeld), ontwikkelingen op het gebied van parkmanagement en het verbinden van diverse partijen tussen verschillende sectoren en ondersteunen van en participeren in initiatieven van ondernemers en ondernemersclusters. De gemeente participeert daartoe onder meer op West Achterhoekniveau in regionale bedrijventerreinen A18 Bedrijvenpark en DocksNLD, en in het Afsprakenkader Detailhandel.

Economie	
Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente is een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven • De toeristisch/recreatieve sector is ondernemend en inventief • De lokale economie kan zichzelf tenminste 'staande houden' en bijvoorkeur een duurzame groei doormaken 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Realisatie breedband in het buitengebied (9)	<ul style="list-style-type: none"> • We stimuleren de samenwerking met belangenverenigingen van de kernen om te komen tot een vraagbundeling van minimaal 50% om daarmee de aanleg en realisatie mogelijk te maken. • We zijn in het najaar van 2016 gestart met de inventarisatie of er in het buitengebied voldoende vraag naar breedband is (vraagbundeling). Bij voldoende deelname wordt in 2017 breedband door een marktpartij aangelegd.
(Startende) ondernemers ondersteunen door een positief ondernemersklimaat te bieden en hen een zo goed mogelijke positie te laten verwerven	<ul style="list-style-type: none"> • We bieden gerichte ondersteuning aan lokale en regionale initiatieven zoals de Talententuin, Ondernemersfestival, IkStartSmart en IJzersterk Ondernemen. • We stimuleren vestigingsklimaat door uitvoering te geven aan het accountplan ondernemers, een marketing- en acquisitieplan en de 'rode loper-aanpak' waarbij ondernemers optimaal gefaciliteerd worden bij koop van kavels, verkrijgen van vergunningen en andere gemeentelijke diensten.
Vaststellen en uitvoering geven aan het Regionaal Afsprakenkader Detailhandel (10)	<ul style="list-style-type: none"> • We sluiten ons aan op de besluitvorming van de andere gemeenten om op regionaal niveau afspraken te maken over het vitaal en aantrekkelijk houden van de centra van de 23 hoofdkernen binnen de Achterhoek dat moet leiden tot winkelgebieden met een zo aantrekkelijk mogelijke winkelstructuur, met zo weinig mogelijk leegstand. Waarin de consument ook in de toekomst graag haar inkopen doet en waarin detaillisten een goed bestaan hebben.
Versterken van innovatiekracht van bedrijven	<ul style="list-style-type: none"> • We geven uitvoering aan de in voorbereiding zijnde Economische Uitvoeringsagenda West Achterhoek waarin i.s.m. ACT impulsen worden gegeven aan Smart Werken in het algemeen en aan SMART-industry in het bijzonder. • We continueren de samenwerking met ICER met aandacht voor de doorontwikkeling en versterking van de regionale basis van ICER.

Versterken van de vrijetijdseconomie	<ul style="list-style-type: none"> • We geven uitvoering aan het lokaal toeristisch recreatief ontwikkelingsplan (TROP). • We ronden de recreatieve infrastructuur (wandel-, fiets-, ruiterspaden) en doorgaande verbindingen en bewegwijzering af. • We stimuleren nieuwe toeristische concepten en arrangementen (oa. via de daarvoor ingerichte organisaties). • We stimuleren financiële zelfstandigheid van toeristische en recreatieve organisaties door marktgericht werken en verregaande samenwerking tussen Stichting Achterhoek Toerisme en VVV op lokaal en regionaal niveau. • We gaan verder met grensoverschrijdende samenwerking op gebied van toerisme en recreatie door onder meer de toeristische beleving van de IJssel-Bocholter AA te versterken.
--------------------------------------	--

Onderwijs en arbeidsmarkt

Samen met betrokken onderwijspartijen monitort de gemeente actief welke gevolgen lagere leerlingaantallen hebben voor huisvesting en bereikbaarheid van het basisonderwijs en de effecten daarvan op de lokale samenleving. Daarnaast houdt de gemeente zich actief bezig met een toekomstbestendige positie van het voortgezet onderwijs in de gemeente. Ook richt de gemeente zich, samen met de partners in de Lokale Educatieve Agenda (LEA), op passend onderwijs, stimuleren van Duits taalonderwijs, de voorschoolse educatie als basisvoorziening voor alle kinderen en worden programma's opgezet om ontwikkelingsachterstanden te bestrijden, waardoor aansluiting op schoolcarrières en op arbeidsmarkt gestimuleerd wordt.

Onderwijs en arbeidsmarkt

Maatschappelijk effect:

- Onderwijs en arbeidsmarkt zijn op elkaar afgestemd
- Het basis- en voortgezet onderwijs is toekomstbestendig en blijft kwalitatief op niveau

Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Het onderwijs is toekomstbestendig, waaronder besluitvorming Almende(20)	<ul style="list-style-type: none"> • We werken samen met de partners in de Lokale Educatieve Agenda (LEA) verder aan de aansluiting van de zorgstructuren in het onderwijs op die van de gemeenten, zeker als het gaat om een gezamenlijke vroegsignalering. • We werken verder aan maatwerkoplossingen voor basisonderwijs per kern, op basis van de vastgestelde visie op Krimp en Leefbaarheid, Voor Gendringen en Silvolde worden in 2017 nadere keuzes gemaakt. • We willen komen tot een breed gedragen besluit over de lange termijn huisvesting van het Almende College in de gemeente. In de begroting is een beperkte investeringsruimte voor de komende jaren. Deze investeringsruimte is nog niet beschikbaar gesteld ten behoeve van het Almende. Dat besluit zou in 2016 nog zijn beslag kunnen hebben, maar de verdere voorbereiding van realisatie zal samen met VO Achterhoek in 2017 uitgevoerd moeten worden om uiteindelijk in 2018-2019 toekomstbestendige huisvesting van het Almende College gerealiseerd te hebben.
Ontwikkelkansen peuters vergroten	<ul style="list-style-type: none"> • We zetten in op voor- en voerschoolse educatie met als doel: <ul style="list-style-type: none"> ○ Verhogen ontwikkelingsniveau van kinderen, met name taalontwikkeling ○ Zoveel mogelijk doelgroepkinderen bereiken ○ Doorgaande lijn realiseren van voerschoolse educatie naar voerschoolse educatie ○ Realiseren opbrengstmeting voor VVE.
Afstemming Arbeidsmarkt en onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • We continueren de deelname aan Platform Arbeidsmarkt & Onderwijs (POA) waar afstemming plaatsvindt over vraag naar en aanbod van werkgelegenheid met als inzet het aanbieden van de juiste (bij)scholing voor een zo goed mogelijke vacature invulling. • We blijven regionaal inzetten op het (sneller) verkrijgen van accreditatie van technische opleidingen waar vraag naar is. • We stimuleren de ontwikkeling van Duits taalonderwijs in basis- en voortgezet onderwijs, door deelnam aan het project Buurtaal. • We geven vervolg aan het project Zomerschool.

Duurzaamheid

De gemeente stimuleert initiatieven die leiden tot enerzijds energiebesparing en anderzijds tot duurzame opwekking van energie. Op particuliere schaal adviseert de gemeente via het energieloket over de mogelijkheden. Op grotere schaal faciliteert de gemeente enkele windmolenparken en de biovergistingsinstallatie. Op deze wijze draagt de gemeente bij aan initiatieven op het gebied van duurzaamheid van inwoners en ondernemers.

Duurzaamheid	
Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> • De transitie van fossiele energie naar hernieuwbare energie en energiebesparingen waarborgen de energievoorziening in de toekomst. • Duurzaamheid en energietransitie hebben een positief effect op de economische ontwikkeling in de gemeente • Het wooncomfort wordt hoger en de woonlasten voor inwoners kunnen minder worden door het verduurzamen van bestaande bouw. 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
We zijn energieneutraal in 2030, onder andere door regionale samenwerking (21)	<ul style="list-style-type: none"> • We participeren in de regionale uitvoeringsagenda van de Regio Achterhoek dat ertoe moet leiden dat de Regio Achterhoek in 2030 energieneutraal is. Aan de hand van de Uitvoeringsagenda Achterhoek Energieneutraal 2030 wordt daaraan uitvoering gegeven. Door mee te financieren in dat programma kunnen doelen worden gehaald. • We gaan het regionale energieloket (VerduurSaam) verder uitbreiden en doorontwikkelen. Burgers en bedrijven kunnen bij dit loket terecht met al hun vragen over het verduurzamen van hun woning of gebouwen. Het loket wordt samen met de Achterhoekse gemeenten opgepakt en heeft nauw contact met andere energieloketten in Nederland en de thematafel “bestaande bouw” van het Gelders Energie Akkoord. Er worden ook activiteiten voor het MKB ontwikkeld. • We stellen, in navolging van de andere Achterhoekse gemeenten, een gemeentelijke duurzaamheidslening in. We doen dat samen met de SVn (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting) en het energieloket. Mensen die hun woning willen verduurzamen kunnen tegen een lage rente hiervoor geld lenen. • We stellen een regionaal revolverend Energiefonds in; dit fonds is bedoeld als voorfinanciering voor de ontwikkeling van duurzame energieprojecten. Gemeenten, AGEM en marktpartijen worden gestimuleerd duurzame energie initiatieven als solarparken windparken en ‘zon op daken’ te ontplooien. De gemeente kan een beroep doen op dit fonds. • We begeleiden de procedure rond windpark Den Tol in Netterden, met een verwachte energieproductie voor circa 23.300 huishoudens. • We begeleiden burgerinitiatieven o.a. in Netterden en Megchelen om een dorps-energieplan te maken en projecten te ontwikkelen.

Regionale en internationale samenwerking

De gemeente werkt in een aantal netwerkverbanden (zoals de Euregio's en de Regio Achterhoek) samen aan versterking van de regionale economie, toerisme, onderwijs en bereikbaarheid. De hiervoor gebruikelijke overleggen leiden tot betere informatievoorziening en afstemming van gezamenlijk doelen, beleidsafspraken en tot concrete projecten zoals het Internationale Netwerkburo. De gemeente wil hierin actief bijdragen aan een herziening van de samenwerking met de Achterhoekse partnergemeenten om te komen tot een slagvaardigere en efficiëntere samenwerking in de Regio Achterhoek.

Regionale en internationale samenwerking	
Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> De Achterhoek wordt een economische en innovatief florerende regio, waarbij de regio in vergelijking met de landelijke trend gelijk of beter scoort op het gebied van economische ontwikkeling. Concrete samenwerking met Duitsland in samenwerking met Achterhoekse gemeenten om de regionaal maatschappelijke en economische kansen te versterken op het gebied van economie, toerisme, onderwijs en bereikbaarheid 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Versterken van de Regio Achterhoek om te wonen, werken en verblijven	<ul style="list-style-type: none"> We gaan ons inzetten om de regionale samenwerking van de Regio Achterhoek te bevorderen en te concretiseren door zowel ambtelijk als bestuurlijk actief bij te dragen aan de verschillende overleggen en Achterhoekse lobbyvoering. We geven uitvoering aan de Strategische focus Smart Werken en de bijbehorende Uitvoeringsagenda 2.0; het versterken van de economie, het wonen en de bereikbaarheid om daarmee de negatieve gevolgen van demografische ontwikkelingen tegen te gaan. We zetten ons actief in om de intergemeentelijke samenwerking effectiever en efficiënter te laten zijn en de slagkracht te vergroten.
Grensoverschrijdende samenwerking versterken	<ul style="list-style-type: none"> We onderzoeken samen met de Regio Achterhoek, maar ook zelfstandig als gemeente de mogelijkheden om projecten met Duitse buurgemeenten op te zetten. Daarin krijgt ook de samenwerking met Regio Twente meer vorm. We zijn ook in 2017 lead-partner en projectleider van het Euregio-project 'Internationaal Netwerkburo'. Dit project is samen met Bocholt opgezet om grensoverschrijdend ondernemen een impuls te geven. We verankeren het project in de regio om voortzetting van de activiteiten te waarborgen na afloop van de door de Euregio gesubsidieerde tweejarige pilot.
Regionale en internationale samenwerking als middel tot het realiseren van de gezamenlijke regionale opgaven op het gebied van wonen, werken en bereikbaarheid (22)	<ul style="list-style-type: none"> We gaan in regionaal verband (zowel op Achterhoekse schaal, maar ook in Euregio verband) uitvoering geven aan regionale en lokale opgaven op het gebied van onder meer wonen, werken en bereikbaarheid. Hiertoe wordt een inventarisatie gemaakt van bestaande samenwerkingsverbanden en hun programmadoelen en wordt een herziene beleidsvisie opgesteld met een uitvoeringsagenda die aansluit bij de regio en die meer richting en sturing geeft aan de gemeentelijke inzet op regionale doelen.

Wat gaat het kosten

Programma 3 (x 1.000)	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Bestaand beleid	2.766	2.556	2.545	2.530	2.530	2.530
Nieuw beleid/speerpunten	-	-	200	125	125	125
Autonome ontwikkelingen	-	-	121-	106-	106-	106-
Totaal lasten	2.766	2.556	2.624	2.549	2.549	2.549
Baten						
Bestaand beleid	883	523	515	512	512	512
Nieuw beleid/speerpunten	-	-	-	-	-	-
Autonome ontwikkelingen	-	-	169-	165-	165-	165-
Totaal baten	883	523	347	347	347	347
Saldo reguliere exploitatie	1.883-	2.034-	2.277-	2.202-	2.202-	2.202-
Afschrijvingen	1.715	2.027	1.136	1.465	1.425	1.421
Verdeling interne kosten	925	1.345	1.516	1.516	1.516	1.516
Totaal	2.640	3.372	2.652	2.980	2.941	2.937
Totaal programma 3	4.523-	5.406-	4.929-	5.182-	5.143-	5.139-

* + Lasten = meer lasten / - Lasten = minder lasten / + Baten = meer baten / - Baten = minder baten

Toelichting nieuw beleid/speerpunten

- *Duurzaamheidsagenda* N € 150.000 tot € 75.000
Om het speerpunt duurzaamheidsagenda uit te voeren zijn er extra middelen benodigd.
- *Samenwerking regio* N € 50.000
Voor de uitvoering van het speerpunt samenwerking regio is jaarlijks € 50.000 benodigd.

Toelichting autonome ontwikkelingen

- *Lagere kosten peuterspeelzalen* V € 48.000
Zoals in de 2° berap 2016 aangegeven, zijn de kosten voor peuterspeelzalen lager.
- *Opheffen bestemmingsreserves (Isala en Bluemers)* N € 160.000
Conform besluitvorming voorjaarsnota.
- *Bijdrage Gemeenschappelijke Regeling* V € 46.000
De bijdrage aan onder andere de Regio Achterhoek wordt lager.

2.4 Programma 4: De dienstverlenende gemeente

Wat willen we bereiken?

Algemeen

Van de gemeente Oude IJsselstreek wordt verwacht dat zij haar dienstverlening op een hedendaagse manier uitvoert. Dit vraagt om een aanscherping van de koers waarbij gebruik wordt gemaakt van de vele mogelijkheden die informatie, nieuwe technologieën en de randvoorwaardelijke digitale infrastructuur bieden. De hoofdlijn van het landelijke informatiebeleid richt zich op: de inwoner centraal, de overheid digitaal en de kosten minimaal met aandacht voor de informatieveiligheid.

Ons huidige dienstverleningsconcept is toe aan verversing én verbreding. In de vorige visie op dienstverlening lag de focus vooral op de (klantcontact-)organisatie. Inmiddels zien we een bredere context: een aantal grote maatschappelijke ontwikkelingen waarvan wij denken dat ze impact (gaan) hebben op onze rol, werkzaamheden en op onze houding en gedrag. Die ontwikkelingen zijn de digitalisering van de wereld en de participatiesamenleving.

Missie/Visie

Voor ons staat de inwoner van Oude IJsselstreek centraal; we willen niet dat het systeem voor wie dan ook belemmerend werkt. Dit vanuit de wens om samen met de inwoners onze gemeente verder tot bloei te brengen op basis van de waarden vertrouwen, respect en gelijkwaardigheid. Dit vraagt een overheid waarbij dienstbaarheid en ambitie hand in hand gaan. Een overheid die naast en niet boven de inwoners staat. En die haar verantwoordelijkheden binnen de samenleving serieus neemt en waar nodig handhavend of controlerend optreedt.

Beoogde maatschappelijke effecten

- *De dienstverlening is op orde*
- *De inwoner ervaart de gemeente als schoon en veilig*

Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunten (nummers overeenkomstig speerpuntenlijst pag. 5)

- Afvalbeleid (VANG uitvoeren) (11)
- Dienstverlening op orde: doorontwikkeling frontoffice (13)
- Vaststellen nieuw Drugsbeleid (12)
- Handhavingsbeleid aanpassen (16)

Dienstverlening

Als gemeente volgen we de landelijke ontwikkelingen ten aanzien van de digitale dienstverlening. Het actuele beleidsstuk van de VNG op dit gebied is de 'Digitale agenda 2020'. In deze agenda ligt de nadruk op de vernieuwende en ondersteunende rol van informatie. De wijze waarop mensen en organisaties met elkaar omgaan is door de ontwikkelingen in informatietechnologie ingrijpend veranderd. Zowel communicatie als transacties verlopen steeds vaker digitaal. Daarnaast is informatie bijna overal snel en moeiteloos op te roepen. Door deze ontwikkelingen verandert ook de verwachting van inwoners en ondernemers ten aanzien van gemeentelijke (digitale) dienstverlening. Komend jaar gaan we verder met de ontwikkelingen op het gebied van digitale dienstverlening.

Dienstverlening is ook een mentaliteit en dus een gemeentebreed thema waaraan niemand zich kan onttrekken. Dienstverlening gaat over alle werkzaamheden van de gemeente. Van nu en van de toekomst. Het omvat daarmee meer dan het optimaliseren van onze frontoffice. De frontoffice is binnen de gemeente Oude IJsselstreek de plek waar de expertise over het contact met de inwoner geborgd is. De medewerkers van de frontoffice leveren producten en diensten aan inwoners en ondernemers via de balie, telefoon en online. In 2017 komt de nadruk steeds meer te liggen op de website en social media. Social media is een belangrijk communicatiekanaal, waar de basis voor is gelegd met de inrichting van een webcare team.

Thema Dienstverlening	
Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> De dienstverlening is op orde 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Dienstverlening op orde door optimalisering front office (13)	<ul style="list-style-type: none"> We bouwen webcare verder uit. Inwoners kunnen contact hebben met de gemeente via social media, zoals twitter en whatsapp. Het team dat deze contacten onderhoudt en vragen beantwoordt is in 2016 opgezet en wordt in 2017 verder ontwikkeld. Inrichting van één brede frontoffice waarin via telefoon, balie en online de contacten met de inwoner plaatsvinden Wijziging openingstijden balie: minder vrije inloop, meer op afspraak. In 2017 komt een voorstel om in de ochtend vrije inloop te houden en 's middags op afspraak te werken. Hiermee willen we ruimte creëren om een verandering in taken mogelijk te maken. Het ondersteunen van de digitale dienstverlening vraagt andere vaardigheden en taken dan het huidige, reguliere werk van de front-office. We richten het medewerkersportaal in. Er is een scheiding aangebracht tussen informatie die de frontoffice kan geven aan inwoners en de vakinhoud die bij de backoffice (vakafdelingen) ligt. De medewerkers van de frontoffice hebben een applicatie nodig die hen voorziet van informatie, die van belang is bij het afhandelen van vragen.
Inwoners kunnen alle producten en diensten ook digitaal aanvragen.	<ul style="list-style-type: none"> Verder uitvoeren project zaakgericht werken, zodat inwoners nog meer producten digitaal kunnen aanvragen. Dit maakt ook digitaal werken mogelijk binnen de ambtelijke en politieke organisatie. Opstellen verkenning (GAP-analyse) en plan van aanpak voor (volledige) aansluiting op de Gemeentelijke Digitale Infrastructuur. We stellen een verkenning en plan van aanpak op voor de implementatie van MijnOverheid. We verkennen en stellen een plan van aanpak op voor de modernisering van de BRP (basisregistratie personen). Aansluiten op het Nationaal Handelsregister. We verbeteren de toegankelijkheid van de gemeentelijke website voor mensen met een visuele beperking. Het opbouwen van een applicatie voor het registreren van meldingen volgens de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (WKPB). We actualiseren de basisregistratie adressen en gebouwen (BAG) en optimaliseren de werkprocessen. Optimaal digitaal: een intern project dat digitaal werken op een speelse manier onder de aandacht van de medewerkers brengt.
Dienstverlening op orde: telefonische bereikbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoeken van onze telefonische bereikbaarheid. Een vervolg op het onderzoek dat in 2015 is gehouden.

Veilig en schoon

Thema Veilig en schoon	
Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> De inwoner ervaart de gemeente als schoon en veilig 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Implementatie VANG; gescheiden afvalinzameling (11)	<ul style="list-style-type: none"> Invoering gescheiden inzamelen vanaf 1 januari 2017 met 4 nieuwe containers Afsluiten van de ondergrondse containers. We maken een keuze voor partij die het huisvuil vanaf 2018 gaat inzamelen. Overige maatregelen uit het VANG worden in de loop van 2017 en 2018 ingevoerd binnen de afvalbegroting.
Actualiseren beleidsonderwerpen Openbare Orde en Veiligheid (12 en 16)	<ul style="list-style-type: none"> We ontwikkelen de Uitvoeringsnota Drugsbeleid Naar verwachting is deze nota voor de zomer 2017 gereed. We actualiseren de APV In het voorjaar van 2017 zal dit voorgelegd worden voor besluitvorming. Op basis van het nieuwe horecaconvenant worden nieuwe afspraken met de horeca in het voorjaar van 2017 gemaakt. Het waarborgen van de integriteit van de gemeente. In het voorjaar van 2017 onderzoeken we wat op het huidige Bibob-beleid uitgebreid moet worden.
Uitvoeren van milieutaken	<ul style="list-style-type: none"> De gemeente heeft deze taken gedelegeerd aan de Omgevingsdienst Achterhoek (ODA), die deze taken namens de gemeente uitvoert.
Uitvoeren van veiligheidstaken op het gebied van de brandweer	<ul style="list-style-type: none"> De gemeente heeft deze taken gedelegeerd aan de Veiligheidsregio Noord-Oost Gelderland (VNOG), die deze taken namens de gemeente uitvoert.

Wat gaat het kosten?

Programma 4 (x 1.000)	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Bestaand beleid	11.912	8.303	7.809	7.519	7.700	7.700
Nieuw beleid/speerpunten	-	-	181	131	81	169-
Autonome ontwikkelingen	-	-	237-	413-	449-	470-
Totaal lasten	11.912	8.303	7.752	7.236	7.332	7.061
Baten						
Bestaand beleid	10.384	6.527	6.104	5.904	5.854	5.854
Nieuw beleid/speerpunten	-	-	-	-	-	-
Autonome ontwikkelingen	-	-	128-	178-	328-	378-
Totaal baten	10.384	6.527	5.976	5.726	5.526	5.476
Saldo reguliere exploitatie	1.529-	1.775-	1.777-	1.510-	1.806-	1.585-
Afschrijvingen	485	890	67-	158	382	763
Verdeling interne kosten	9.100	5.015	2.534	2.534	2.534	2.534
Totaal	9.585	5.904	2.468	2.692	2.916	3.297
Totaal programma 4	11.113-	7.680-	4.244-	4.203-	4.722-	4.882-

* + Lasten = meer lasten / - Lasten = minder lasten / + Baten = meer baten / - Baten = minder baten

Toelichting nieuw beleid/speerpunten

- *Extra toevoeging aan de algemene reserve* N € 200.000 – € 100.000
Zoals in de meerjarenraming aangegeven, wordt jaarlijks een extra toevoeging aan de algemene reserve gedaan.
- *Verlaging post onvoorzien* V € 19.000
De post onvoorzien wordt teruggebracht naar € 2,50 per inwoner.

Toelichting autonome ontwikkelingen

- *Lagere kosten abonnementen en werkzaamheden WOZ* V € 32.000
Door bezuinigingen op abonnementen zijn de kosten hiervan gedaald. Daarnaast zijn de kosten op werkzaamheden WOZ lager, zoals ook in de 2^e berap gemeld.
- *Lagere bijdrage Gemeenschappelijke Regelingen* V € 191.000
Met name door de andere verdeelsystematiek bij de ODA en lagere inschatting van de gemeentelijke bijdrage bij de VNOG ontstaat er een voordeel.
- *Leges bouwvergunningen* N € 100.000
De invoering van de omgevingswet geeft meer vergunningsvrije ruimte, waardoor de legesopbrengsten vanaf 2019 lager worden.
- *Rente eigen financieringsmiddelen* N € 0
Door het opheffen van enkele bestemmingsreserves wordt er geen rente meer toegerekend aan de bestemmingsreserves. De € 237.000 wordt zowel aan de uitgaven als inkomsten gecorrigeerd.
- *Toerekening interne kosten* V € 150.000
Dit betreft een interne kostentoekening naar investeringen. Doordat investeringen vanuit het jaar 2016 nog doorlopen in 2017, kunnen hier meer interne kosten aan toegerekend worden.

2.5 Bedrijfsvoering/overhead

In dit hoofdstuk wordt zowel de paragraaf bedrijfsvoering, paragraaf ICT als de (nieuw) verplichte inzicht in overhead weergegeven, aangezien deze onderwerpen nauw aan elkaar zijn verbonden. Alle activiteiten binnen de bedrijfsvoering zijn onderdeel van de overhead.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

Dit hoofdstuk omvat alle activiteiten gericht op een excellente inrichting en aansturing van de organisatie, processen en bedrijfsvoering.

Bedrijfsvoering kan worden gedefinieerd als het geheel van de PIJOFACH-functies. Het betreft dan: personeel, informatie/documentatie, juridische zaken, organisatie, financiën, automatisering/-administratie, communicatie en huisvesting. Kortom alle randvoorwaardelijke zaken die goed moeten zijn geregeld, om de primaire taken goed uit te kunnen voeren.

De gemeente is er voor de inwoners. De inwoner verwacht van de gemeente betrouwbaarheid, deskundigheid, transparantie, rechtmatig handelen en responsief (reagerend en ontvankelijk) zijn. Daarbij gaat de inwoner er vanuit dat overheidsmiddelen doelmatig en doeltreffend worden besteed. Bedrijfsvoering is erop gericht de gemeentelijke organisatie te ondersteunen bij het realiseren van de doelstellingen die in de programma's zijn opgenomen. Dit betekent: heldere afspraken maken en nakomen, voortgang rapporteren, onzekerheden vermijden en zo snel mogelijk duidelijkheid bieden.

Missie/Visie

De bedrijfsvoering is gericht op het ondersteunen van de organisatie in het bereiken van de maatschappelijke effecten van de gemeente.

Beoogde maatschappelijke effecten

- *De gemeentelijke dienstverlening is voor de inwoner toegankelijk, begrijpelijk en rechtmatig.*
- *De financiële resultaten en kostendekkendheid van gemeentelijke dienstverlening zijn voor de inwoner toegankelijk, begrijpelijk en rechtmatig*

Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunten (nummers overeenkomstig speerpuntenlijst pag. 5)

- Dienstverlening op orde: Concrete stappen in de i-samenwerking (25)
- Financiën op orde (23)

Thema Personeel en Organisatie	
Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> • De gemeentelijke dienstverlening is voor de inwoner toegankelijk, begrijpelijk en rechtmatig 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Streven naar continuïteit en stabiliteit binnen de organisatie.	<ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkeling van de organisatie en versterken van de positionering van teams. • We voeren een medewerkerstevredenheidonderzoek uit. • We evalueren de organisatieontwikkeling. Eventuele bijstelling o.b.v. conclusies. • We evalueren het functierollenboek. • We ondersteunen de ontwikkeling van medewerkers o.a. op rollen, cultuur, taakvolwassenheid.

Ondersteuning van de organisatie met behulp van goede personeelsinstrumenten	<ul style="list-style-type: none"> • We stellen strategisch personeelsbeleid op en stellen hierop regulier bij. • Het Individueel Keuze Budget (IKB) wordt ingevoerd. • We voeren de module Mijn Personele Zaken (MPZ; een digitale dienstverleningsmodule voor medewerkers) en YouPP (module om uitvoering te kunnen geven aan het Individueel Kueze Budget) in. • We voeren een nieuwe regeling beoordeling- en functionerings-gesprekken in. • We zorgen voortdurend voor modernisering, deregulering etc. van personele regelgeving.
Arbeidsomstandigheden, veiligheid, gezondheid en welzijn.	<ul style="list-style-type: none"> • We werken regelingen en/of aanvullingen van de bij of krachtens de Arbeidsomstandighedenwet gestelde voorschriften uit. • Op basis van ziekteverzuimbeleid evalueren we de bedrijfsarts en vertrouwenspersoon.

Communicatie

Thema Communicatie Maatschappelijk effect: <ul style="list-style-type: none"> • De gemeentelijke dienstverlening is voor de inwoner toegankelijk, begrijpelijk en rechtmatig 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Communicatie voorziet in de (maatschappelijke) informatiebehoefte en sluit aan bij de veranderende manier van communiceren in de samenleving	<ul style="list-style-type: none"> • We zetten de monitoring van (sociale) media voort via de webcaretool (volgen en analyseren wat er op social media gezegd wordt over de gemeente (communicatiebehoefte) en passen hierop de communicatie aan. • We houden regelmatig algemene analyses en analyses specifiek voor een onderwerp (bijv. huisvesting statushouders, huishoudelijke hulp etc.) of bij een crisis • We gebruiken digitale communicatie waar het kan, en breiden communicatie en participatie via digitale kanalen verder uit (gebruik van bestaande en vernieuwende technieken). • We voeren een peiling uit naar de behoefte van inwoners mbt wijze van communiceren en inzet middelen • We maken beleid communicatiever door inzet van Factor C in beleidstrajecten. De Factor-C-werkwijze helpt om meer omgevingsbewust te werken.
Open en transparant communiceren	<ul style="list-style-type: none"> • We communiceren pro-actief over wat de gemeente doet; over gemeentelijke plannen, projecten en besluiten (publieke verantwoording)
Informereren van medewerkers en draagvlak creëren, verbinden teams en van elkaar leren (interne communicatie)	<ul style="list-style-type: none"> • We ontwikkelen intranet door.

Informatisering en automatisering

Het actuele beleidsstuk van de VNG op dit gebied is de 'Digitale agenda 2020' die in juni 2015 is vastgesteld. Het ministerie van Binnenlandse Zaken maakt nu de afweging om op basis van deze agenda ook wetgeving op te stellen, om zo gemeenten te verplichten aan deze eisen te gaan voldoen. In de Digitale Agenda 2020 ligt de nadruk op de vernieuwende en ondersteunende rol van informatie. Informatie is een bron voor vernieuwing, een strategisch middel voor dienstverlening en ook een basis voor de bedrijfsvoering. Als gemeente hebben we daarop geanticipeerd door een senior adviseur informatiemanagement te benoemen. Deze heeft als taak om een strategische visie op informatievoorziening en ICT te ontwikkelen om de gestelde organisatiedoelen te bereiken. Het streven is dat de informatie huishouding afgestemd en ingericht is op de dienstverlening en bedrijfsvoering.

Daarnaast heeft deze adviseur de taak om te bewerkstelligen dat informatiemanagement binnen de gemeente wordt omarmd, zodat informatievoorziening en ICT altijd en overal een rol spelen bij veranderingen.

Een ander belangrijk onderwerp is de Digitale Infrastructuur, die bestaat uit oplossingen van de markt die verbonden zijn met landelijke voorzieningen. Als gemeente zijn we de afgelopen jaren aangesloten op verschillende onderdelen van de landelijke basisregistraties, zoals BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen) en BRP (BasisRegistratie Personen). Komende jaren volgen aansluitingen op BGT (Basisregistratie Grote Topografie), WOZ (Wet Onroerend Zaakbelasting), Handelsregister en Kadaster. Een ander cruciaal onderdeel van deze infrastructuur is het zaakstelsel. We zijn volop bezig met het implementeren van het zaakstelsel. Dit blijkt uit een groot aantal producten en diensten die nu digitaal aan te vragen zijn, zoals een aanvraag leerlingenvoer en een evenementenvergunning. De verwachting is dat we nog tot in 2017 bezig zijn met het inrichten van de belangrijkste zaaktypen.

Thema Informatisering en automatisering	
Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> De gemeentelijke dienstverlening is voor de inwoner toegankelijk, begrijpelijk en rechtmatig 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Één ontwikkelplan, één omgevingsloket en één vergunning.	<ul style="list-style-type: none"> We onderzoeken de consequenties van de Omgevingswet voor informatiearchitectuur en applicatielandschap. We stellen de visie Informatievoorziening Omgevingswet (VIVO) op.
Verbeteren efficiency vergunningverlening, toezicht en handhaving.	<ul style="list-style-type: none"> We onderzoeken hoe de informatisering over en voor vergunningverlening, toezicht en handhaving het best ingericht kan worden. We stellen de visie Informatievoorziening Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VIVTH) op.
Één gezin, één plan en één regisseur.	<ul style="list-style-type: none"> We richten systemen in ter ondersteuning van het sociaal domein op het kunnen opleveren van managementinformatie.
De informatie van inwoners is veilig bij de gemeente Oude IJsselstreek.	<ul style="list-style-type: none"> We voeren het Informatiebeveiligingsbeleid uit. We ronden de implementatie Baseline InformatieBeveiliging (BIG) af. We implementeren ISMS (Information Security Management System) .
De informatie van inwoners wordt alleen gebruik voor de doeleinden waarvoor deze in beheer is gegeven.	<ul style="list-style-type: none"> We stellen een functionaris gegevens bescherming aan.
Verbeteren continuïteit. Verminderen kwetsbaarheid. Realiseren efficiency (niet minder kosten, maar minder meerkosten) door i-samenwerking (25).	<ul style="list-style-type: none"> We voeren het plan van aanpak I-samenwerking Doesburg, Oude IJsselstreek, Doetinchem en Aalten (DODA) uit.
Gebruikte informatiesystemen zijn up to date.	<ul style="list-style-type: none"> We hebben diverse updates, zoals bijvoorbeeld Key2Betalen, Key2VOA, Key2Datadistributie, Key2Jongerenmonitor, Key2Financien. De BAG is geactualiseerd en de werkprocessen zijn dusdanig ingericht dat geen nieuwe achterstand kan ontstaan.

Financiën

Thema Financiën	
Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> De financiële resultaten en kostendekkendheid van gemeentelijke dienstverlening zijn voor de inwoner toegankelijk, begrijpelijk en rechtmatig 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Verbeteren interne controle op basis van aanbevelingen accountant	<ul style="list-style-type: none"> De resultaten van de interne controles beoordelen we gedurende het jaar zodat eerder verbeteringen worden doorgevoerd. We voeren een IT-audit uit. We controleren diverse aanbestedingen op basis van EU-regelgeving.
Verbeteren budgetbeheer en sturing op de P&C-cyclus (23)	<ul style="list-style-type: none"> Twee keer per jaar hebben we interne inhoudelijke en financiële sessies ter voorbereiding van begroting en jaarrekening Invoering van P&C-software dat budgetbeheer en de P&C-cyclus deels automatiseert en optimaliseert.
Verbetering van begroting, beraps en jaarrekening	<ul style="list-style-type: none"> We analyseren indicatoren uit Waarstaatjegemeente.nl om prestaties en effecten van ons beleid concreter zichtbaar te maken Digitale presentatie van begroting en jaarrekening waardoor door raad en andere gebruikers gericht kan worden gezocht op specifieke onderwerpen.

Juridische zaken/contractmanagement

Juridische zaken/contractmanagement	
Maatschappelijk effect:	
<ul style="list-style-type: none"> De financiële resultaten en kostendekkendheid van gemeentelijke dienstverlening zijn voor de inwoner toegankelijk, begrijpelijk en rechtmatig 	
Doel	Wat gaan we daarvoor doen (activiteit/resultaat)
Waarborgen algemene juridische kwaliteit in de organisatie	<ul style="list-style-type: none"> Doorgaan met gesprekken met bezwaarmakers om te achterhalen of alle informatie aanwezig was om een juist besluit te nemen en waar nodig aan te passen/te verduidelijken. Teams informeren over het processen van bezwaar en beroep, en juridische (on)mogelijkheden in proces besluitvorming.
Duurzame kwaliteitsverbetering van de inkoop- en verkoopprocessen (rechtmatig, doelmatig en doeltreffend)	<ul style="list-style-type: none"> Invoeren van een contractenbank Toetsing op naleving contractuele verplichtingen Procesbeschrijving inkoopproces (van beleid tot oplevering)

Overhead

Vanuit de hoofdlijnen vernieuwing BBV zijn we verplicht een hoofdstuk Overhead toe te voegen aan de begroting. Doel is om een beter inzicht te krijgen in de overheadkosten en interne sturing.

Definitie overhead

Overhead kan op verschillende manieren worden gedefinieerd. Overhead, zoals bedoeld in de BBV, wordt samengevat als bedrijfsvoeringskosten, of als kosten die voortvloeien uit de PIOFACH-taken (personeel, informatie, organisatie, financiën, automatisering, communicatie en huisvesting). Dit betekent dat alle bedrijfskosten die direct verbonden zijn aan activiteiten/taken/producten die gericht zijn op de externe klant, daadwerkelijk worden toegerekend aan de taakvelden waarop het betrekking heeft.

Overhead 2017 x 1.000	
Personeel	4.404
Informatie	1.587
Organisatie	216
Financiën	646
Automatisering	1.358
Communicatie	408
Huisvesting	623
Totaal	9.242

Toerekening overhead

Overhead mag wel worden toegerekend worden aan grondexploitaties, investeringen, kostendekkende activiteiten en (subsidie)projecten. In de Oude IJsselstreek wordt dit voor de begroting gedaan naar rato van de werkelijk geschreven uren van het laatste afgesloten boekjaar. De begroting 2017-2020 maakt gebruik van de werkelijk geschreven uren van 2015.

Overheadkosten programmabegroting 2017-2020

Overhead (x 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten				
Bestaand beleid	8.876	8.883	8.826	8.740
Nieuw beleid/speerpunten	240	440	440	440
Autonome ontwikkelingen	126	126	126	126
Totaal lasten	9.242	9.450	9.392	9.306
Baten				
Bestaand beleid	-	-	-	-
Nieuw beleid/speerpunten	-	-	-	-
Totaal baten	-	-	-	-
Totaal Overhead	9.242	9.450	9.392	9.306

* + Lasten = meer lasten / - Lasten = minder lasten / + Baten = meer baten / - Baten = minder baten

Toelichting nieuw beleid/speerpunten

- *I-samenwerking* N € 200.000 - € 400.000
Dit betreft uitvoering van het speerpunt i-samenwerking. Deze is oorspronkelijk in programma 4 benoemd, maar door de wijzigingen in de BBV, valt dit formeel nu onder de overhead.
- *Financieel P&C systeem* N € 40.000
Uitvoering van het speerpunt financiën op orde.

Toelichting autonome ontwikkelingen

- *Hogere kosten SLA Doetinchem* N € 65.000
De kosten van de bijdrage aan het service level agreement met Doetinchem stijgt met € 65.000 per jaar, zoals ook in de 2^e berap 2016 is aangegeven
- *Huisvesting gemeentekantoor* N € 50.000
Betreft het niet meer kunnen verhuren van een vleugel van het gemeentekantoor (zie ook 2^e berap 2016).

Indicatoren

Indicatoren bestuur en ondersteuning	2017	Per inwoner	Per 1000 inwoners	%
formatie (fte)	223		5,62	
bezetting (fte) (*1)	216		5,44	97%
loonsom (x 1.000)	14.210		358	
externe inhuur (x 1.000) (*2)	1.842		46	13%
overhead (x 1.000) (*3)	9.242		233	10%
apparaatslasten (x 1.000) (*4)	19.038	0,48	480	21%

*1: percentage ten opzichte van de formatie

*2: percentage ten opzichte van de loonsom

*3 en *4: percentage ten opzichte van de totale lasten (€ 89.637)

2.6 Algemene dekkingsmiddelen

Inleiding

Baten en lasten van de gemeente, die niet direct aan een programma zijn toe te rekenen, zijn in de algemene dekkingsmiddelen opgenomen. Het gaat hierbij om lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is, de algemene uitkering uit het Gemeentefonds, dividend, het saldo van de financieringsfunctie, de overige algemene dekkingsmiddelen en het bedrag voor onvoorzien.

Beleid

De beleidsruimte "Algemene dekkingsmiddelen" is beperkt. De belangrijkste regelgeving is opgenomen in de Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording, de Wet Financiering Decentrale Overheden en de Wet Waardering Onroerende Zaken. Voor zover de gemeente aanvullende lokale regels wil stellen ten aanzien het financiële beleid vindt dat plaats in een aantal verordeningen en nota's.

In Oude IJsselstreek zijn de volgende kaderstellende notities en verordeningen vastgesteld:

- verordening financieel beleid, beheer en financiële organisatie (2016)
- verordening controle financieel beheer en financiële organisatie (2005)
- verordening periodiek onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid (2005)
- treasurystatuut (financiering) (2016)

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Hieronder worden de verschillende onderdelen van de algemene dekkingsmiddelen nader uitgewerkt en toegelicht.

Algemene dekkingsmiddelen (x 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020
Lokale heffingen:					
- OZB	7.338	7.558	7.785	8.013	8.013
- Toeristenbelasting	143	143	143	143	143
Algemene uitkering	55.426	55.202	55.155	54.658	54.412
Dividend	915	565	565	565	565
Overig	380	84	82	81	81
Saldo financieringsfunctie	-	-	-	-	-
Totaal	64.201	63.551	63.730	63.460	63.213
Onvoorzien	118	99	99	99	99

- **Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is.**
De lokale heffingen zijn uitgebreid beschreven in de betreffende paragraaf.
- **Algemene uitkeringen uit het Gemeentefonds**
De berekening van de Algemene Uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2016. Evenals alle andere posten is de raming van het gemeentefonds gebaseerd op constante lonen en prijzen. Het uitkeringspercentage waarmee voor 2017 gerekend is bedraagt 1.418. In de meerjarenraming is rekening gehouden met de gevolgen die voortvloeien uit de bij de begrotingsuitgangspunten genoemde aantallen. De financiële uitgangspunten zijn benoemd in paragraaf 4.4.
De algemene uitkering valt uiteen in een algemeen deel en een deel wat betrekking heeft op de daarbij behorende onderwerpen (decentralisatie- en integratie-uitkeringen en het sociaal domein).

1. *Algemene deel*

Het algemene deel omvat het deel van het budget, waar de gemeente vrij over kan beschikken. De verschillen in de hoogte van de uitkering komen ten opzichte van eerdere ramingen op grond van de meicirculaire 2016 onder andere door:

- Compensatie voor loon- en prijsstijgingen en nieuw beleid. Het percentage voor loon- en prijsstijgingen is door het Rijk vastgesteld op 0,9%.
- Actualisering van aantallen (bv aantal inwoners, bijstandsgerechtigden, woningen, etc).
- Groot onderhoud gemeentefonds. Hierin is een aantal scheve verdelingen tussen gemeenten aangepast. Daarnaast zijn naar aanleiding van wijzigingen in verdeelmaatstaven vooral voor het cluster Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (waaronder infrastructuur) extra middelen toegekend.
- Actualisering van de WOZ-waarden van ons onroerend goed.
- Accres. Het zogenaamd 'trap-op-trap-af' principe. Als het Rijk minder uitgeeft, ontvangen de gemeenten ook minder algemene uitkering.

2. *Integratieuitkering / Decentralisatieuitkering / Sociaal Domein*

Deze uitkeringen zijn bedoeld voor een specifiek doel, zoals het brede Sociaal Domein (WMO + Awbz, Jeugdzorg en Participatiewet). Daarnaast vallen andere uitkeringen hieronder, zoals Impuls brede scholen/combinatiefuncties, peuterspeelzaalwerk, voorschoolse voorziening peuters en vergunningverlening/toezicht/handhaving. De wijzigingen in deze uitkeringen zijn het gevolg van de reguliere jaarlijkse aanpassing van het macrobudget. In principe verlopen deze uitkeringen budgettair neutraal. Dit houdt in het bedrag dat wordt uitgekeerd voor deze onderdelen, voor hetzelfde bedrag wordt geraamd als uitgave/last in de begroting. Neemt deze uitkering toe, dan nemen ook de lasten met hetzelfde bedrag toe. Neemt deze af, dan worden ook de lasten lager. Dit betekent wel dat bij een lagere uitkering, de uitvoering van deze regelingen met minder geld gerealiseerd moet worden.

- **Dividend**

Het bedrag aan te ontvangen dividend zal naar verwachting vanaf 2017 structureel € 175.000 lager zijn. Een lagere dividenduitkering Alliander ligt hier ten grondslag aan.

- **Saldo financieringsfunctie**

Het saldo van de financieringsfunctie wordt bepaald door de verschillen in de geraamde rente en de gerealiseerde rente. Zie ook de paragraaf Financiering. Het percentage bespaarde rente dat wordt berekend over de stand van de eigen financieringsmiddelen per 1 januari is bepaald op 0%. De rentelasten van de vaste activa (investeringen) worden aan de programma's toegerekend tegen het omslagpercentage van 1,80% (voor enkele geactiveerde kapitaaluitgaven gelden (historisch bepaalde) uitzonderingspercentages). Op rekeningsbasis vindt nogmaals een (her)berekening plaats en worden op nacalculatorische wijze de kapitaallasten doorbelast.

Wat gaat het kosten

Algemene dekkingsmiddelen (x 1.000)	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Bestaand beleid	243	641	410	408	395	395
Nieuw beleid/speerpunten	-	-	-	-	-	-
Autonome ontwikkelingen	-	-	2.540	2.654	2.516	2.371
Totaal lasten	243	641	2.949	3.061	2.911	2.765
Baten						
Bestaand beleid	63.224	63.914	62.908	62.469	62.524	62.524
Nieuw beleid/speerpunten	-	-	15	15	15	15
Autonome ontwikkelingen	-	-	629	1.246	922	675
Totaal baten	63.224	63.914	63.551	63.730	63.460	63.213
Saldo reguliere exploitatie	62.981	63.272	60.602	60.669	60.549	60.448
Afschrijvingen	73	4	-	-	-	-
Verdeling interne kosten	3	3	-	-	-	-
Totaal	77	8	-	-	-	-
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	62.904	63.264	60.602	60.669	60.549	60.448

Toelichting

- Rente N € 2.500.000**
 De rente die voorheen in de kapitaallasten werd verwerkt, wordt nu onder de algemene dekkingsmiddelen inzichtelijk gemaakt vanwege de wijzigingen BBV.
- Herijking gemeentefonds V € 231.000 tot € 367.000**
 Vorig jaar (2015) heeft in het kader van de 2e fase groot onderhoud een herijking plaatsgevonden van 3 (sub)clusters, waaronder van VHROSV. Gemeenten met een groot buitengebied zouden op dat subcluster er flink op vooruit gaan. Op advies van de RFV en VNG werd een verdiepend onderzoek ingesteld, waarbij intussen 1/3e van de resultaten werden doorgevoerd in de meicirculaire 2015. het verdiepende onderzoek is afgerond en op basis hiervan is in de meicirculaire 2016 het 2e deel met weer 1/3e van het gehele effect doorgevoerd. In totaal is nu dus 2/3e deel doorgevoerd. Door de fondsbeheerders is besloten dat het hierbij blijft en er dus geen 3e wijziging meer komt.
- Toeristenbelasting N € 0**
 De inkomsten op toeristenbelasting zijn al een aantal jaren lager dan geraamd. Het aantal overnachtingen is niet gestegen, wat een aantal jaren geleden wel zo is ingeschat. Door de toeristenbelasting op het gemiddelde regionale niveau te brengen, levert dit € 15.000 op. Dit compenseert het tekort van € 15.000 per jaar aan opbrengsten.
- Dividenduitkering N € 175.000**
 Zoals in de 2^e berap ook aangegeven, wordt de dividenduitkering naar verwachting de komende jaren lager.

2.7 Onvoorzien

Op basis van wet- en regelgeving is in de begroting een stelpost onvoorzien opgenomen. Dit is € 98.640 per jaar. Op basis van het daadwerkelijke gebruik van deze post, blijkt dat een bedrag van € 2,50 per inwoner voldoende is. Dit is als beleidsontwikkeling in het meerjarenperspectief meegenomen. Een bedrag van bijna € 100.000 lijkt veel maar op een begroting van circa € 90 miljoen is dit 0,1%. Om van de stelpost onvoorzien gebruik te maken, moet het doel voldoen aan de 3 O's, onvoorzien, onvermijdbaar en onuitstelbaar.

De hoogte van de stelpost onvoorzien is gebaseerd op het aantal inwoners x € 2,50

	2017	2018	2019	2020
Aantal inwoners	39.606	39.556	39.506	39.456
Onvoorzienne uitgaven	99.015	98.890	98.765	98.640

2.8 Vennootschapsbelasting

Sinds 1 januari 2016 is de Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen (vpb) een feit. Dit betekent dat de belastingplicht ingevoerd is voor ondernemingen van overheden voor de vennootschapsbelasting. Het achterliggende doel van de wet is, mede onder druk van de Europese Commissie, het scheppen van een gelijkwaardig speelveld tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Het is de bedoeling dat overheden die winst of structureel overschotten behalen met activiteiten die concurreren met de 'markt', vennootschapsbelasting gaan betalen.

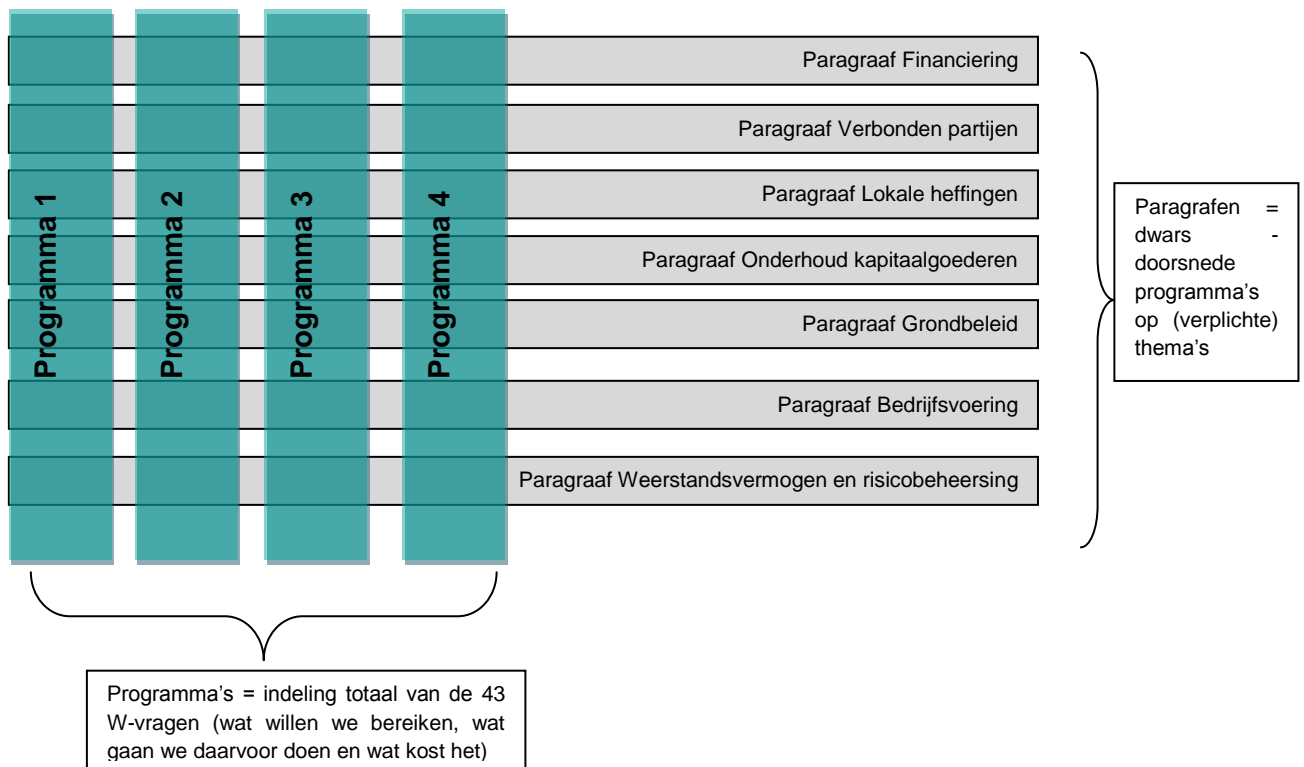
Overheidsondernemingen worden dus vpb-plichtig indien en voor zover zij een onderneming drijven. Dat betekent gemeenten vpb moeten betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken.

De inventarisatie van vpb-plichtige activiteiten, de vpb-druk, het inrichten van de financiële administratie, de juridische structuur en het uiteindelijke beheer van de vpb-geldstroom is cruciaal voor het beheersen van de (fiscale) risico's.

De gemeente Oude IJsselstreek heeft met Step in Control alle gemeentelijke activiteiten geïnteriseerd en beoordeeld op de vpb-plicht. Price Waterhouse Cooper heeft eenzelfde inventarisatie gemaakt voor de grondexploitaties. Op basis van de gedefinieerde en beoordeelde clusters is de vpb-last voor gemeente Oude IJsselstreek in 2016 naar verwachting een marginaal bedrag. Dit kan mogelijk nog verder worden beperkt door beheersmaatregelen te treffen.

3. Paragrafen

In de paragrafen geven we een dwarsdoorsnede van de begroting op een aantal onderwerpen door alle programma's heen. Dit betekent dat hier algemene beleidsregels worden geformuleerd die doorwerken in verschillende programma's. Het is dan ook mogelijk dat er doublures ontstaan met wat gemeld is in de programma's zelf. Zeven paragrafen zijn verplicht. De gemeente is vrij om extra paragrafen toe te voegen.

De paragraaf bedrijfsvoering is ondergebracht onder hoofdstuk 2.5 Bedrijfsvoering/overhead, aangezien alle activiteiten binnen de bedrijfsvoering feitelijk onderdeel uitmaken van de overhead. De paragraaf ICT is mede in dit hoofdstuk ondergebracht, vanwege het feit dat de activiteiten vanuit ICT hier volledig onderdeel van uitmaken. Voor de eenduidigheid is het logischer om deze activiteiten in dit hoofdstuk onder te brengen.

3.1 Paragraaf Financiering

Inleiding

De paragraaf financiering geeft inzicht in de financieringspositie en de beheersing van de risico's die aanwezig kunnen zijn bij het aantrekken en/of uitzetten (uitlenen) van middelen (geld). In deze paragraaf brengen we de kansen en risico's rond financiering in beeld.

Beleid

Bij het aantrekken en uitzetten van geld is het van belang dat slechts beperkt risico wordt genomen. De belangrijkste kaders hierover zijn opgenomen in de volgende beleidsdocumenten:

- Financiële verordening, artikel 212 (2016)
- Treasurystatuut (2016)
Het treasurystatuut is de vertaling van het door de gemeente gehanteerde treasurybeleid. In dit statuut zijn de doelstellingen, richtlijnen en limieten van het beleid vastgesteld. Doel van het treasurybeleid is enerzijds om op een verantwoorde wijze een zo goed (lees: hoog) mogelijk rendement te maken op belegde gelden. Anderzijds is het doel om op een verantwoorde wijze gelden aan te trekken tegen een zo aantrekkelijk (lees: laag) mogelijke rente. Kort gezegd levert een actief en gedegen treasurybeleid de gemeente juist geld op, respectievelijk bespaart het de gemeente geld.
- Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido).
Op de bepalingen in deze wet berust het treasurystatuut. Het uitgangspunt van de Wet Fido is het beheersen van risico's. Het doel is om doelmatig en doeltreffend om te gaan met de beschikbare financiële middelen.

Financiering

Financieringsbehoefte

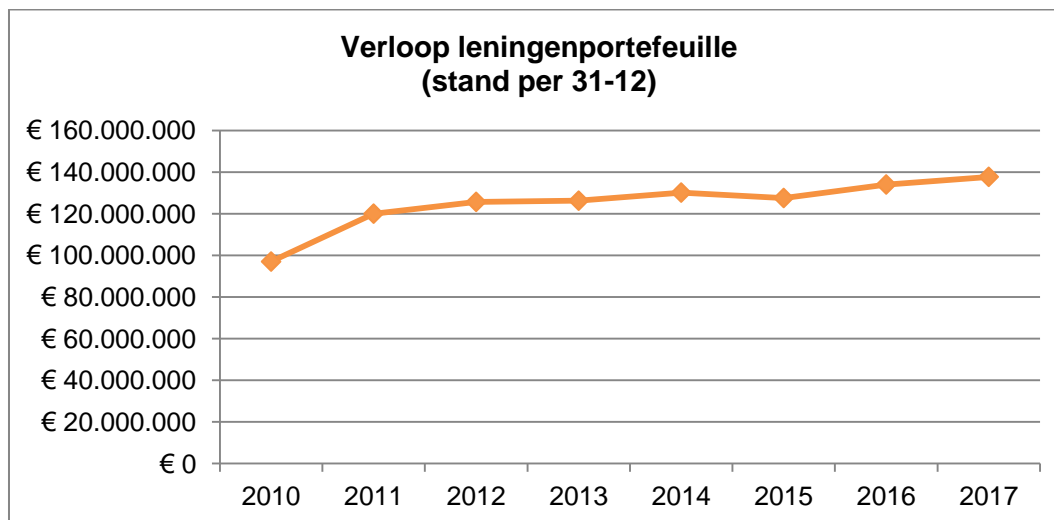
De financieringsbehoefte is het verschil tussen de boekwaarde van de investeringen en de vaste financieringsmiddelen. Deze zijn terug te vinden op de balans. Onder vaste financieringsmiddelen verstaan we de reserves en voorzieningen plus de vaste geldleningen. Hierbij houden we rekening met investeringen waartoe is besloten (nieuwe investeringen). Een eventueel financieringstekort wordt eerst opgevangen door het opnemen van het goedkope kasgeld (tot de kasgeldlimiet – zie onder kasgeldlimiet-). Voor het overige deel wordt een vaste geldlening aangetrokken. Het komend jaar verwachten wij een financieringsoverschot. Echter de bouwgrondverkopen voor zowel de particuliere markt als de bedrijventerreinen blijven achter, dus zal het financieringsoverschot gebruikt worden om de voorraden te kunnen blijven financieren.

Financieringsbehoefte (x 1.000)	1-1-2017
Financieringsbehoefte	
Boekwaarde (im)materiële vaste activa	140.267
Boekwaarde financiële vaste activa	14.532
Totaal financieringsbehoefte	154.799
Financieringsmiddelen	
reserves	23.375
voorzieningen	5.925
vaste geldleningen *	133.998
Totaal financieringsmiddelen	163.289
Financieringsoverschot	8.499

*uitgaande van een nieuw aangetrokken langlopende lening einde 2016 á 20 miljoen

Leningenportefeuille

De gemeente heeft behoefte aan externe financiering voor het herfinancieren van de huidige (aflopende) geldleningen, voor het bekostigen van investeringen en voor tijdelijke liquiditeitsbehoeften van de exploitatie uitgaven.

Leningenportefeuille (x 1.000)	2017
Stand leningen per 1 januari	133.998
Reguliere aflossingen	15.331
Nieuwe leningen*	19.000
Stand leningen per 31 december	137.667

* op basis van de huidige verwachtingen wordt er in 2017 ongeveer 19 miljoen geïnvesteerd. Waarvan 16 miljoen financiering restant kredieten uit oude jaren en 3 miljoen nieuwe investeringen.

Activa

De activa bestaan uit investeringen met maatschappelijk nut en investeringen met economisch nut. Investeringen die kunnen leiden tot of bijdragen aan het verwerven van inkomsten zijn investeringen met economisch nut. Investeringen met maatschappelijk nut hebben geen mogelijkheid tot het verwerven van inkomsten, zoals wegen en bruggen.

Op het moment dat een investering wordt gedaan, worden de kapitaallasten berekend en meegenomen in de exploitatie. De kapitaallasten bestaan uit rente en afschrijving. Als de investering helemaal is afgeschreven (bijvoorbeeld na 10 jaar), vallen de afschrijvingslasten vrij. Elk jaar hebben we daardoor zogenaamde 'vrijval' in de afschrijving. Dit is in feite de ruimte voor nieuwe investeringen, uitgaande van een vast bedrag per jaar voor kapitaallasten. In deze Programmabegroting houden we de komende jaren rekening met nieuwe kapitaallasten á € 200.000 per jaar. Dit betekent feitelijk dat daarmee onze kapitaallasten per jaar lager worden. Op deze manier maken we tevens de omslag naar een lagere leningenportefeuille.

Grote projecten en investeringen

In het afgelopen jaar is er een aantal projecten gestart die in 2017 en in de jaren daarna worden afgerond, zoals Akkermansweide en de Vogelbuurt. Ook wordt er geïnvesteerd in het nieuwe containersysteem VANG.

Risicobeheer

Wij zijn als gemeente voor onze uitgaven afhankelijk van externe financiering. De gemeente leent alleen geld voor de uitvoering van gemeentelijke taken binnen de kaders van de Wet Fido en het treasury statuut. Er is sprake van totaal financiering; de gemeente trekt geen financiering aan voor specifieke projecten. Totaal financiering houdt in dat de gemeente alle uitgaven samen financiert. Deze wijze van financiering leidt tot eenvoud en efficiency. De gemeente gebruikt bij de financiering geen ingewikkelde financiële producten, zoals derivaten.

In de Wet Fido zijn kaders opgenomen ter beperking van het renterisico op de netto vlottende schuld (kasgeldlimiet) en het renterisico op de vaste schuld (renterisiconorm).

Kasgeldlimiet

Om het risico van kortlopende financiering te beperken is in de Wet Fido de kasgeldlimiet vastgesteld. De kasgeldlimiet is een vastgesteld percentage berekend over de lastenkant van de begroting. De kasgeldlimiet bedraagt 8,5 % van het begrotingstotaal. We sluiten een langlopende lening af zodra de hoogte van de kortgelden leningen de kasgeldlimiet met een derde opeenvolgende kwartaal overschrijdt. Wij benutten het kasgeldlimiet zo maximaal mogelijk, aangezien de rente voor kortlopende leningen momenteel zeer laag is. Er bestaat zelfs de mogelijkheid dat deze rente ook in 2017 negatief is zodat we door afsluiten van kasgeld rente ontvangen.

Kasgeldlimiet (x 1.000)	2017
Begrotingstotaal per 1 januari 2017	89.649
Vastgesteld percentage	8,5%
Kasgeldlimiet	7.620
Gemiddeld opgenomen kortlopende leningen	4.700
Ruimte (+)	2.920

Op grond van de Wet Fido is voor gemeenten de zogenaamde renterisiconorm ingesteld. Doel hiervan is dat gemeenten hun leningenportefeuille zodanig spreiden, dat de renterisico's gelijkmatig over de jaren worden gespreid ingeval van herfinanciering en renteherziening van geldleningen. De renterisiconorm geeft een aanwijzing voor de gevoeligheid van de gemeente voor veranderingen in de rente.

De renterisiconorm is gesteld op 20% van het begrotingstotaal per 1 januari. Daar wordt het berekende renterisico op de vaste schuld tegen af gezet. Het renterisico op de vaste schuld mag de renterisiconorm niet overtreffen. Navolgend schema laat de berekening over 2017 zien.

Renterisiconorm (x 1.000)	2017
Renterisiconorm	
Lasten begroting	89.649
Percentage risiconorm	20%
Totaal renterisiconorm	17.930
Aflossingen en renteherzieningen	
Reguliere aflossingen geldleningen	15.331
Geldleningen met renteherziening	0
<i>Totaal aflossingen en renteherzieningen</i>	15.331
Ruimte (+)	2.599

3.2 Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn partijen waar de gemeente een bestuurlijke relatie mee heeft en waarin ze een financieel belang heeft. We hebben een zetel in het bestuur (vertegenwoordiging) of hebben stemrecht (door aandelen). Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die in geval van een faillissement achterblijven.

Beleid

Vanuit de wijzigingen in de BBV, is het voorgeschreven om van de verbonden partijen een samenvattend overzicht te geven en onderscheid te maken in gemeenschappelijke regelingen, stichtingen/verenigingen en coöperaties/vennootschappen. Conform onze financiële verordening (verordening artikel 212), lichten we de verbonden partijen op hoofdlijnen toe in deze paragraaf en voldoen we aan deze voorwaarde. Het gaat hierbij om partijen met aanmerkelijk financieel belang (dit zijn partijen waar we minimaal € 50.000 per jaar aan bijdragen). Per verbonden partij zijn de doelstellingen, activiteiten, ontwikkelingen en risico's benoemd. Ook de financiën zijn bijgewerkt.

De gemeente wil de beoogde maatschappelijke effecten, zoals geformuleerd in de programma's, zo goed mogelijk realiseren. Waar we dit in samenwerking met anderen uitvoeren, maken we dit inzichtelijk in de programma's zelf. Hiermee voldoen we aan de voorwaarde van de gewijzigde BBV om de beleidsinformatie die door verbonden partijen worden uitgevoerd, in de programma's te benoemen.

Regio Achterhoek (Doetinchem)	
Relatie met de programma's	<ol style="list-style-type: none"> 1. De gemeente waar het goed wonen is 2. Een leefbare gemeente 3. De werkende gemeente 4. De dienstverlenende gemeente
Doelstelling	<p>Regio Achterhoek zet zich in voor het behoud van een economisch sterke en vitale regio die slim inspeelt op actuele maatschappelijke-economische uitdagingen, zoals de gevolgen van de demografische ontwikkelingen. De acht* aangesloten gemeenten kunnen deze uitdagingen veelal niet 'ieder voor zich' aangaan. Een krachtige en vruchtbare bestuurlijke samenwerking in de Achterhoek is daarom gewenst. Daartoe voert Regio Achterhoek een Strategische Agenda uit. Een agenda die gericht is op belangenbehartiging en samenwerking. De Regio vervult hierbij een coördinerende en faciliterende rol. Veelal is ze de 'smeerolie' tussen verschillende partijen en overleggen, zorgt voor de juiste agendering en tijdige informatieoverdracht.</p>

Activiteiten	<p>1. Belangenbehartiging en benutten externe betrekkingen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lobbyboodschap: opstellen gezamenlijke krachtige lobbyboodschap - Lobbyactiviteiten: opstellen jaarlijkse lobbyagenda en onderhouden contacten - Subsidies: binnenhalen van subsidie en de coördinatie daarna - Grens: organiseren van gezamenlijke ontmoetingen en projecten in NL en DL - Economische profilering: bedrijven en talent binden middels marketing strategie <p>2. Intergemeentelijke afstemming en betrekken gemeenteraden</p> <ul style="list-style-type: none"> - Organiseren regionale college- en raadsbijeenkomsten - Regionale besluitvormingsprocessen - Coördinerende rol Uitvoeringsagenda 2.0 van programma's Wonen en Bereikbaarheid - Ondersteuning vier regionale portefeuillehoudersoverleggen <p>3. Organiseren inbreng in Achterhoek2020 en detachering aan stuurgroep A2020</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vertegenwoordiging van de Overheid in Achterhoek2020 - Zorgdragen voor Uitvoeringsagenda 2.0 - Levering secretaris en administratie aan stuurgroep A2020 <p>4. Verbindingen leggen voor projecten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitvoeren en of ondersteunen van regionale projecten
Deelnemende partijen	<ul style="list-style-type: none"> <li style="width: 33%;">• Aalten <li style="width: 33%;">• Doetinchem <li style="width: 33%;">• Montferland* <li style="width: 33%;">• Berkelland <li style="width: 33%;">• Oost Gelre <li style="width: 33%;">• Winterswijk <li style="width: 33%;">• Bronckhorst <li style="width: 33%;">• Oude IJsselstreek
Bestuurlijk belang	<p>De gemeente bezet één zetel in het Algemeen Bestuur vanuit het college. (portefeuillehouder regio)</p> <p>Per portefeuillehoudersoverleg is een collegelid afgevaardigd.</p>
Ontwikkelingen	<p>*Per 1 januari 2017 treedt de gemeente Montferland uit de gemeenschappelijke regeling Regio Achterhoek. Najaar 2016 is een raadsnotitie voorbereid richting de colleges en raden om te beslissen over de uitredingsvoorwaarden en -vergoeding.</p> <p>Thans is een discussie gaande over het fundamenteel vernieuwen van de intergemeentelijke samenwerking. Deze discussie zal de komende maanden voortgezet worden. De uitkomst daarvan kan van invloed zijn op hoe de gemeenschappelijke regeling Regio Achterhoek er volgend jaar uit komt te zien.</p>
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	<p>Een risico kan de voorziening nazorg stortplaatsen vormen. De voorziening bedraagt nu € 4 miljoen. Op dit moment lopen er met de provincie afspraken om de nazorg van de stortplaatsen per 1 januari 2017 over te dragen aan de provincie Gelderland. De nazorgplannen per stortplaats worden zorgvuldig geactualiseerd. Uiteindelijk zullen de definitieve nazorgplannen leiden tot een over te dragen doelvermogen per overdrachtsdatum. In 2014 is reeds € 10 miljoen overgedragen aan de het provinciaal nazorgfonds op basis van een voorlopige aanslag. Bij een eventueel tekort zullen de gemeenten worden aangesproken. Op basis van voorlopige berekeningen lijkt de voorziening toereikend.</p>

GGD-Gelre IJssel (Zutphen)			
Relatie met de programma's	2. Een leefbare gemeente (sociaal domein) 4. De dienstverlenende gemeente		
Doelstelling	Het op regionaal niveau vaststellen en uitvoeren van gezondheidsbeleid. Dit betreft met name activiteiten op het gebied van preventie zoals gezondheidsbevorderende en – beschermende maatregelen.		
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Preventieve en uitvoerende taken vanuit de Wet publieke gezondheid, genoemd in de artikelen 2, 4, 5, 5a, 6 en 7. Dit betreft o.a. de taken op het gebied van jeugdgezondheidszorg en preventieve ouderengezondheidszorg. • Het uitbrengen van hygiëeadvies aan instellingen. • Het uitvoeren van inspecties bij kinderopvang als bedoeld in de Wet kinderopvang. • Het uitbrengen van medisch milieukundige adviezen. • Het vaccineren en voorlichten van reizigers. • Het verrichten van taken op het terrein van de forensische geneeskunde. • Overige uit te voeren taken op het terrein van de volksgezondheid die van een GGD verwacht mogen worden ten behoeve van gemeenten, personen, instellingen en organisaties. 		
Deelnemende partijen	<ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Apeldoorn • Berkelland • Bronckhorst • Brummen • Doetinchem • Elburg 	<ul style="list-style-type: none"> • Epe • Ermelo • Harderwijk • Heerde • Lochem • Montferland • Nunspeet 	<ul style="list-style-type: none"> • Oldebroek • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Putten • Voorst • Winterswijk • Zutphen
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder volksgezondheid maakt vanuit het college van B&W deel uit van het algemeen bestuur.		
Ontwikkelingen	<ul style="list-style-type: none"> • De begroting is een uitwerking van de Uitgangspuntennota 2017. Met de uitgangspuntennota biedt de GGD meer kans aan gemeenten op sturing van de jaarlijkse begroting. • De GGD sluit aan bij de ontwikkelingen in de gemeente in het sociale domein en op de actuele ontwikkelingen in het publieke domein. • De GGD bereidt zich voor op de invoering van de Omgevingswet en in het bijzonder op de advisering over het aspect gezondheid. Daarnaast heeft de instroom van vluchtelingen ook gevolgen voor de GGD. Het rijk wil de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma van 2018 bij de gemeente leggen. 		
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	De beleidsvoornemens zijn gebaseerd op de strategische visie. Kern van deze visie is dat de gemeenten hebben gekozen voor een GGD die zich versterkt als een gemeentelijke gezondheidsdienst. De GGD heeft de opdracht diverse bezuinigingen nader uit te werken.		

Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland (Apeldoorn)			
Relatie met de programma's	4. De dienstverlenende gemeente		
Doelstelling	Het gemeenschappelijk en op regionaal niveau uitvoeren van veiligheidsbeleid, specifiek gericht op brandweertaken, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en multidisciplinaire samenwerking, zowel preventief als repressief.		
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> - inventariseren van risico's van branden, rampen en crises; - adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede in de gevallen die in het beleidsplan zijn bepaald; - adviseren van het college van burgemeester en wethouders over; <ul style="list-style-type: none"> o het voorkomen, beperken en bestrijden van brand; o het beperken van brandgevaar; o het voorkomen en beperken van ongevallen bij brand en al hetgeen daarmee verband houdt; o het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand. o voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing; o instellen en in stand houden van een brandweer; o instellen en in stand houden van een GHOR; o voorzien in de meldkamerfunctie; o aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel; o inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij de eerder genoemde taken. 		
Deelnemende partijen	<ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Apeldoorn • Berkelland • Bronckhorst • Brummen • Doetinchem • Elburg • Epe 	<ul style="list-style-type: none"> • Ermelo • Harderwijk • Hattem • Heerde • Lochem • Montferland • Nunspeet • Oldebroek 	<ul style="list-style-type: none"> • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Putten • Voorst • Winterswijk • Zutphen
Bestuurlijk belang	De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.		
Ontwikkelingen	Het project `VNOG Risicogericht` loopt. Hoofdonderwerpen die de komende periode spelen zijn, wijziging van de gemeenschappelijke regeling en de aanpassing van het risicoprofiel. Onderwerpen die hierbij aan bod komen zijn o.a. BRZO-plichtige bedrijven en hoog water. Komend jaar worden de laatste onderdelen van het zgn 'spoorboekje` afgerond.		
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	Per 1 januari start de VNOG in een nieuwe organisatie dat het resultaat is van het reorganisatieproces van de afgelopen periode. Het reorganisatieproces is voortgekomen uit VNOG risicogericht.		

Omgevingsdienst Achterhoek (Hengelo Gld.)																
Relatie met de programma's	4. De dienstverlenende gemeente															
Doelstelling	Het uitvoeren van omgevingsrecht conform de landelijke kwaliteitscriteria.															
Activiteiten	Vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieuwetgeving en aanverwante specialismen.															
Deelnemende partijen	<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>Gemeente Aalten</td> <td>Gemeente Montferland</td> <td>Gemeente Zutphen</td> </tr> <tr> <td>Gemeente Berkelland</td> <td>Gemeente Oost-Gelre</td> <td>Provincie Gelderland</td> </tr> <tr> <td>Gemeente Bronckhorst</td> <td>Gemeente Oude</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Gemeente Doetinchem</td> <td>IJsselstreek</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Gemeente Lochem</td> <td>Gemeente Winterswijk</td> <td></td> </tr> </table>	Gemeente Aalten	Gemeente Montferland	Gemeente Zutphen	Gemeente Berkelland	Gemeente Oost-Gelre	Provincie Gelderland	Gemeente Bronckhorst	Gemeente Oude		Gemeente Doetinchem	IJsselstreek		Gemeente Lochem	Gemeente Winterswijk	
Gemeente Aalten	Gemeente Montferland	Gemeente Zutphen														
Gemeente Berkelland	Gemeente Oost-Gelre	Provincie Gelderland														
Gemeente Bronckhorst	Gemeente Oude															
Gemeente Doetinchem	IJsselstreek															
Gemeente Lochem	Gemeente Winterswijk															
Bestuurlijk belang	De gemeente bezet één zetel in het Algemeen Bestuur vanuit het college en wethouder Hengeveld is lid van Dagelijks Bestuur.															
Ontwikkelingen	In 2016 is toegewerkt naar Output financiering, die vanaf 2017 ingaat. In 2017 zal dan blijken of de inschattingen reëel zijn of dat er achteraf veel correcties gedaan moeten worden. We lopen het risico dat als de inkomsten voor de ODA tegenvallen, wij tot 98% moeten mee financieren. Verder zal komend jaar een nieuw productenboek gehanteerd worden met daarin nieuwe tarieven.															
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	<p>De Omgevingsdienst Achterhoek is een uitvoeringsorganisatie die met de Gelderse Maat als uitgangspunt conform Wet- en regelgeving (incl. de zogenaamde 'VTH-criteria' -Vergunnen, Toezicht (houden) en Handhaven-) uitvoering geeft aan wat formeel taken zijn van de deelnemende organisaties. Voor zover er sprake is van zelfstandige beleidsvoornemens hebben die hoofdzakelijk betrekking op het niveau van bedrijfsvoering.</p> <p>Er is een risico dat de ODA de komende jaren BTW moet gaan betalen. Dat zou de kosten voor de ODA met 21% doen stijgen. Op dit moment is het echter niet goed mogelijk een reële inschatting te geven van de waarschijnlijkheid van dit risico. De ontwikkelingen op dit gebied worden scherp in de gaten gehouden.</p>															

Stadsbank Oost Nederland (Enschede)	
Relatie met de programma's	2. Een leefbare gemeente (sociaal domein)
Doelstelling	<p>Op zowel maatschappelijk als zakelijk verantwoorde wijze:</p> <ul style="list-style-type: none"> • voorzien in de behoefte aan sociaal geldelijk krediet; • regelen van schulden van personen in financiële moeilijkheden conform de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening; • voorzien in budgetbeheer;
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • kredietverlening • budgetbeheer • schuldhelpverlening • verzorgen van aanvragen wet schuldsanering natuurlijke personen

Deelnemende partijen	<ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Almelo • Berkelland • Borne • Bronckhorst • Dinkelland • Enschede • Haaksbergen 	<ul style="list-style-type: none"> • Hellendoorn • Hengelo (O) • Hof van Twente • Lochem • Losser • Montferland • Oldenzaal • Oost Gelre 	<ul style="list-style-type: none"> • Oude IJsselstreek • Rijssen-Holten • Tubbergen • Twenterand • Wierden • Winterwijk
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder sociale zaken is vanuit het college lid van het Algemeen Bestuur, een lid van het college is plaatsvervangend lid.		
Ontwikkelingen	<p>De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening is ingegaan per 1 juli 2012. In algemene zin zien we een verslechterende financiële positie voor een deel van onze inwoners. Er wordt steeds vaker gebruik gemaakt van financiële ondersteuning om (dreigende) schulden op te lossen.</p> <p>Schuldhulpmaatjes en Stadsbank hebben te maken met stijgende aanvragen en stijgende kosten.</p>		
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	De treasuryfunctie krijgt meer inhoud. De in gang gezette registratie en verantwoording van de geldstroom zal een vast onderdeel gaan vormen van bestuurlijke rapportages via het Zorgloket.		

Laborijn (fusie Wedeo en ISWI per 1 januari 2016)	
Relatie met de programma's	2. Een leefbare gemeente (sociaal domein)
Ontwikkelingen	<p>In 2015 is de Participatiewet ingevoerd. De Participatiewet is de decentralisatie op het gebied van werk en inkomen. Naast deze grote beleidsinhoudelijke wijzigingen zijn Doetinchem, Oude IJsselstreek en Wedeo gefuseerd tot de gemeenschappelijke regeling Laborijn.</p> <p>Op dit moment is Laborijn bezig haar dienstverlening en belangrijkste processen vorm en inhoud te geven. Tegelijkertijd vinden de gesprekken met de deelnemende gemeenten structureel plaats.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De instroom in de Participatiewet is in het laatste kwartaal van 2015 en eerste kwartaal 2016 toegenomen en de uitstroom uit de uitkering is achter gebleven. • Er worden meer uitkeringen betaald dan het ontvangen Rijksbudget. • De gemeente Oude IJsselstreek heeft budget aangevraagd bij het Rijk ter compensatie van de tekorten.
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	De middelen van het rijk zijn ontoereikend. Door een stijging van het aantal bijstandsvragers moet er extra autonoom budget worden vrijgemaakt. De fusieorganisatie moet budget inverdienen. Wij hebben extra gelden aangevraagd ter compensatie van de tekorten.

Doelstelling	<p>Iedereen die kan werken maar daarbij ondersteuning nodig heeft, valt sinds 1 januari 2015 onder de Participatiewet. De wet is er om zoveel mogelijk mensen met of zonder arbeidsbeperking werk te laten vinden. De Participatiewet vervangt de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet sociale werkvoorziening (WSW) en een groot deel van de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong).</p> <p>De kerntaken van Laborijn hebben betrekking op werk en inkomen. Door allerlei interventies ondersteunt Laborijn haar bijstandsgerechtigden naar werk.</p>
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Diverse re-integratie-instrumenten, zoals scholing, loonkostensubsidies en overige interventies • mensen begeleiden naar de voor hen hoogst haalbare positie op de werkladder. • begeleid werken; • beschut werken; • detachering van mensen in de WSW;
Deelnemende partijen	Gemeenten Aalten, Doetinchem, Montferland en Oude IJsselstreek
Bestuurlijk belang	Zowel vanuit raad als college van B&W is een lid en een plaatsvervangend lid in Algemeen Bestuur Laborijn afgevaardigd. De wethouder Sociale Zaken is lid van het Dagelijks Bestuur

Erfgoed Centrum Achterhoek Liemers (Doetinchem)	
Relatie met de programma's	2. Een leefbare gemeente (sociaal domein)
Doelstelling	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van alle wettelijke archieftaken voor de bij de Regio Achterhoek aangesloten (8) gemeenten. • Uitvoeren van de zogenoemde "Staring-taken" (diensten op het gebied van behoud van en onderzoek naar streekcultuur en -historie). Voor 15 gemeenten in Achterhoek en Liemers.
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • het overeenkomstig de Archiefwet beheren, toegankelijk maken en beschikbaar stellen van archiefbewaarplassen van de deelnemende overheidslichamen; • het toezicht door de streekarchivaris op het beheer van de niet naar de centrale archiefbewaarplassen overgebrachte archiefbescheiden van de (8) gemeenten in de Achterhoek; • het in stand houden en bevorderen van het cultureel erfgoed in het gebied van de Achterhoek en de Liemers in de ruimste zin van het woord.
Deelnemende partijen	De 15 gemeenten in Achterhoek (8) en Liemers.
Bestuurlijk belang	De wethouder voor Cultuur heeft namens Oude IJsselstreek zitting in het Algemeen Bestuur.
Ontwikkelingen	Het ECAL heeft te maken met verdere digitalisering. Hiertoe wordt een project gedraaid om te onderzoeken hoe hier het beste invulling aan gegeven kan worden: het E-depot. Door bezuinigingsvraagstukken moet het ECAL wel kritisch kijken naar haar werkzaamheden en mogelijk keuzes maken om bepaalde taken soberder of niet meer te doen of op een andere manier te financieren.
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	geen.

Financieel overzicht

Verbonden partij (x1.000)	Bijdrage 2017	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat
		1-1-2017	31-12-2017	1-1-2017	31-12-2017	
Regio Achterhoek	151	720	662	4.415	4.107	0
GGD Gelre IJssel	554	2.165	2.102	2.687	2.687	69
VNOG	1.768	1	1	43	43	0
ODA	719	100	100	291	260	0
Stadsbank ON	324	1.662	1.652	3.930	3.531	0
Laborijn*	1.797					
Erfgoedcentrum AL	143	-139	-130	460	436	9
Totaal	5.456					

*Op het moment dat deze begroting wordt opgesteld spelen er diverse onderwerpen die impact hebben op de begroting 2017 bij Laborijn. De begroting van Laborijn is inclusief de uitvoering van de SW voor de gemeente Montferland. Mocht de gemeente Montferland besluiten om de uitvoering van de SW zelf te gaan doen, dan betekent dit dat zij op 31 december 2016 uit de gemeenschappelijke regeling treedt. Daarnaast speelt op het moment van het opstellen van de begroting een eventuele voortzetting van de samenwerking van 2016 in 2017 met de gemeente Aalten. In de begroting 2017 is een verdere samenwerking niet meegenomen. Beide onderwerpen hebben gevolgen voor de begroting, waardoor een geprognosticeerde balans op dit moment geen reëel beeld geeft.

Deelnemingen

Naam	activiteiten	aantal aandelen
Alliander 1)	Netwerkbedrijf	580.414
Vitens	Watervoorziening	40.057
Bank Nederlandse Gemeenten	Bankieren	161.460

Toelichting

1) Voorzien wordt dat de dividenduitkering de komende jaren lager wordt met circa € 175.000

3.3 Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

Na de algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn de gemeentelijke heffingen (belastingen, leges en rechten) de belangrijkste inkomstenbronnen van de gemeente. Deze heffingen zijn de enige inkomstenbronnen waarop de gemeenteraad invloed kan uitoefenen. Vooral voor de zuivere belastingen, dit zijn de heffingen waar geen direct aanwijsbare tegenprestatie van de overheid tegenover staat, is er geen maximum bedrag of opbrengst aangegeven. Voor leges en andere betalingen voor overheidsdiensten is bepaald dat er geen winst mag worden gemaakt. De opbrengst van de heffing mag dan in totaliteit niet hoger zijn dan de kosten die de gemeente moet maken om de diensten te verlenen. De opbrengsten van de gemeentelijke heffingen zijn geraamd onder de verschillende producten. Een overzicht van de inkomstenbronnen van de gemeente is in bijlage E terug te vinden.

Beleid

Het (meerjaren)beleid ten aanzien van de lokale belastingen is opgenomen in de in 2015 door de gemeenteraad vastgestelde verordeningen. Om een beter overzicht te krijgen in de actuele verordeningen stellen we jaarlijks een nieuwe verordening vast voor iedere belasting cq heffing.

Uitgangspunten voor onze leges, heffingen en tarieven

Voor de leges, heffingen en tarieven hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Voor 2017 stijgt de opbrengst OZB en de Rioolheffing met 3%;
- De hoogte van de afvalstoffenheffing is afhankelijk van het tarief voor een grote of kleine container.
- Afvalstoffenheffing en Reinigingsrechten zijn maximaal 100% kostendekkend;
- De overige heffingen stijgen jaarlijks trendmatig met 3%, met uitzondering van de toeristenbelasting. Deze stijgt met 7 % (zie ook onder 4.1 meerjarenperspectief);
- Leges en rechten zijn in principe 100% kostendekkend.

Belasting/ heffing	Omschrijving
Marktgeden	Geheven voor innemen standplaatsen op warenmarkt Silvolde, Terborg, Uift en Varsseveld.
Precariobelasting	Geheven voor het verlenen van een standplaats op gemeentegrond
Lijkbezorgingrechten	Geheven voor gebruik algemene begraafplaatsen Varsseveld en Terborg.
Leges	Deze betreffen diverse gemeentelijke leges (bouwvergunning, uittreksels etc.)
Toeristenbelasting	Belastingheffing van personen die niet in de gemeentelijke bevolkingsadministratie zijn opgenomen, maar die tegen betaling/vergoeding wel verblijf houden door overnachtingen in bijv. hotels, pensions, vakantieonderkomens, mobiele kampeermiddelen.
OZB niet - woningen	Wordt geheven van zowel eigenaren als gebruikers van niet-woningen.
Woonlasten	Dit zijn de onroerende-zaakbelastingen zakelijk recht woningen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing tezamen. Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt een kostendekkend tarief gehanteerd.
Reinigingsrechten	Reinigingsrecht voor bedrijven en instellingen die geringe (passend in de normale containers) hoeveelheden afval aanbieden en de gemeente hebben verzocht afval tijdens normale inzamelingsactiviteiten mee te willen nemen.

Tarieven diverse heffingen	2015	2016	2017
Onroerende-zaakbelastingen			
Eigenaren van woningen, in % van de waarde	0,15150%	0,16300%	0,16440% *
Gebruikers van niet-woningen, in % van de waarde	0,12795%	0,14785%	0,15950% *
Eigenaren van niet-woningen, in % van de waarde	0,15215%	0,17320%	0,18999% *
Afvalstoffenheffing			
Meerpersoonshuishoudens	185,04	185,04	
Eénpersoonshuishoudens	119,28	119,28	
Meerpersoonshuishoudens met kleine grijze- of verzamelcontainer			155,00
Meerpersoonshuishoudens met grote grijze- of verzamelcontainer			230,00
Eénpersoonshuishoudens met kleine grijze- of verzamelcontainer			115,00
Eénpersoonshuishoudens met grote grijze- of verzamelcontainer			190,00
Extra grote grijze container			230,00
Reinigingsrechten			
Grijze mini-container	180,00	180,00	
Groene mini-container	99,00	99,00	
Milieubox	42,00	42,00	42,00
Standaard containerset met kleine grijze container			185,00
Standaard containerset met een grote grijze container			260,00
Rioolheffing			
Per aansluiting	229,08	239,04	246,00
Toeristenbelasting			
Per overnachting	1,09	1,12	1,20

* De tarieven OZB zijn momenteel (d.d. 12-09-2016) nog een indicatie omdat er nog een aantal controles uitgevoerd dienen te worden. De definitieve OZB tarieven worden vastgesteld in de begrotingsraad.

Woonlasten

Begrote opbrengsten (x 1.000)	2014 1,40% tov begr. 2013	2015 2,54% tov begr. 2014	2016 5,7% tov begr. 2015	2017 2,3 % tov begr. 2016
Afvalstoffenheffing	2.832	2.767	2.770	2.770
Rioolheffing	3.397	3.740	3.968	4.087
OZB	4.725	4.725	5.198	5.353
Totaal	10.953	11.231	11.936	12.210

Lokale lastendruk/ontwikkeling van de woonlasten

Om een indruk te hebben wat de "lokale lastendruk" is, wordt berekend wat de huishoudens aan belasting moeten betalen. Daarbij worden de voor huishoudens gebruikelijke heffingen betrokken. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) stelt jaarlijks een atlas van de lokale lasten op.

Navolgend overzicht geeft de berekende belastingdruk voor Oude IJsselstreek in 2017. Het bedrag van de bruto woonlasten is opgebouwd uit de onroerende-zaakbelasting, waarbij wordt uitgegaan van de gemiddelde woningwaarde (zowel landelijk als provinciaal als voor Oude IJsselstreek), de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

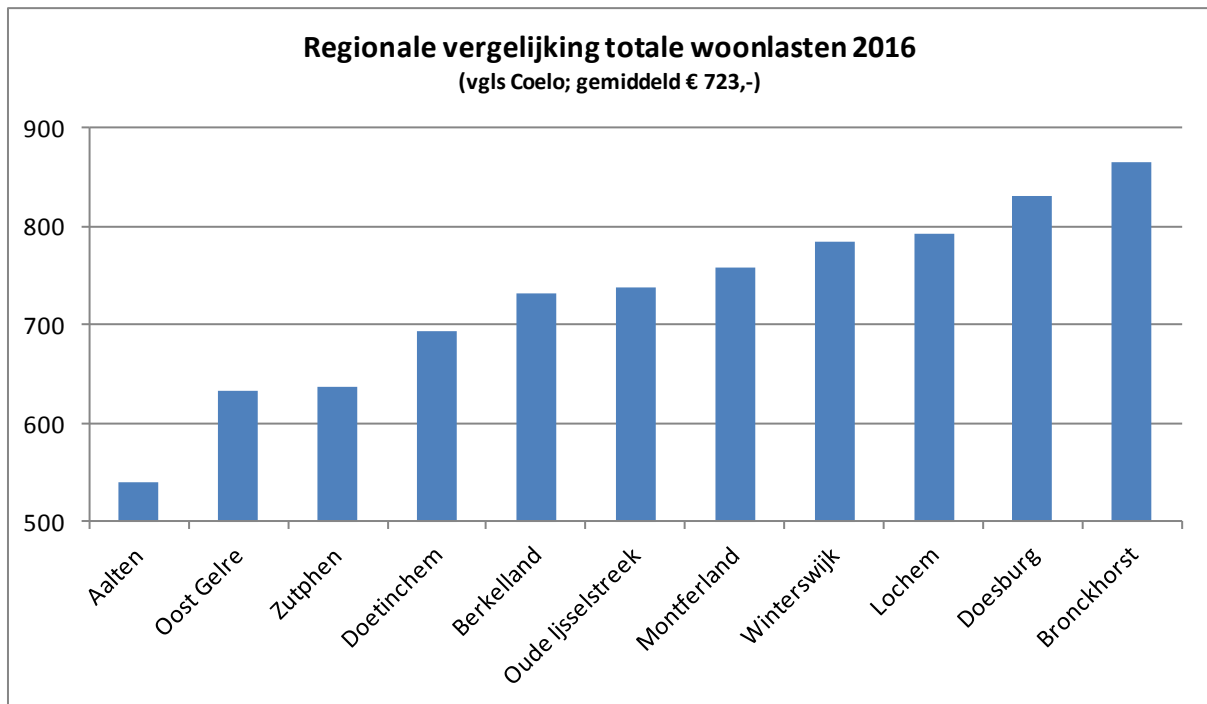
Uitgangspunten voor vergelijking van de belastingdruk oud en nieuw:

- de waarde van een woning is gemiddeld € 194.000 (2016: € 192.000)
- één- en meerpersoonshuishoudens.

De gemiddelde belastingdruk voor een eigenaar/bewoner in 2016 en 2017 ziet er in Oude IJsselstreek dan als volgt uit (in hele €):

Jaar	Soort huishouden	OZB	Afval	Riool	Totaal	% tov 2016
2016	Eenpersoonshuishouden	360	119	239	718	
2016	Meerpersoonshuishouden	360	185	239	784	
2017	Eenpersoonshuishouden met kleine grijze container	364	115	246	725	1,0%
2017	Meerpersoonshuishouden met kleine grijze container	364	155	246	765	-2,4%
2017	Eenpersoonshuishouden met grote grijze container	364	190	246	800	11,4%
2017	Meerpersoonshuishouden met grote grijze container	364	230	246	840	7,1%

Dit betekent dat de lastendruk in 2017 gemiddeld daalt met € 19,- voor een meerpersoonshuishouden met een kleine grijze container en stijgt met € 56,- voor een meerpersoonshuishouden met een grote grijze container. De lastendruk voor een éénpersoonshuishouden met een kleine grijze container stijgt met € 7,- en voor een éénpersoonshuishouden met een grote grijze container met € 82,-.

Uitgaande van gemiddelden waarden van woningen en van een meerpersoonshuishouden liggen de gemiddelde woonlasten in 2016 in Gelderland op € 719,-, landelijk op € 723,- en regionaal (Achterhoek) op € 728,-. De lasten in Oude IJsselstreek waren gemiddeld € 738,-. Gemiddeld genomen is de lastendrukstijging in de Achterhoek gelijk aan het landelijke gemiddelde van 1,1% t.o.v. 2015.

Opbrengsten

Opbrengsten belastingen/heffingen (x 1.000)	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Algemene dekkingsmiddelen			
Woonlasten (OZB eigenaren woningen + afvalstoffenheffing + riolrechten)	11.382	11.936	12.210
Precariobelasting	8	6	6
Toeristenbelasting	128	143	143
Tariefsgebonden heffingen			
Leges	1.024	835	860
Lijkbezorgingrechten	125	125	125
Marktgelden	17	25	18
OZB niet-woningen	1.940	2.140	2.205
Reinigingsrechten	53	50	50
Riolrecht bedrijven	190	190	221
Totaal opbrengsten	14.867	15.450	15.837

Lasten- en batenoverzicht van de kostendekkende tarieven

Hieronder hebben we inzichtelijk gemaakt hoe bij de berekening van de tarieven wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden. Dit hebben we gedaan voor de tarieven van belastingen die hoogstens kostendekkend mogen zijn.

Afvalstoffenheffing + reinigingsrecht		
Kosten Afval	2.868	
Opbrengsten afval excl. heffingen	606	
Netto kosten Afval		2.262
Overhead	122	
BTW	413	
Rente	22	
Totale kosten		2.818
Opbrengst heffingen		2.818
Dekking		100%

Rioolheffing		
Kosten Riolering	2.853	
Opbrengsten Riolering excl. heffingen	0	
Netto kosten Riolering		2.853
Overhead	180	
BTW	475	
Rente	771	
Toevoeging voorziening	29	
Totale kosten		4.308
Opbrengst heffingen		4.308
Dekking		100%

Lijkbezorgingsrechten		
Kosten begraafplaatsen	115	
Opbrengsten begraafplaatsen	0	
Netto kosten Begraafplaatsen		115
Overhead	37	
Rente	1	
Toevoeging reserve	-28	
Totale kosten		125
Opbrengst heffingen		125
Dekking		100%

Leges (x € 1.000)	Toe te rekenen lasten	Overhead	Totale lasten	Totale baten	Dekking %
Algemene dienstverlening	222	176	398	363	91%
Omgevingsvergunning bouwen	256	220	476	433	91%
Markten	11	7	18	18	100%

*Onder algemene dienstverlening verstaan we de producten reisdocumenten, rijbewijzen, verklaringen omtrent gedrag, naturalisatie etc.

Het uitgangspunt voor de overhead is een toerekening naar rato van uren. Het is binnen de huidige nieuwe regels, mogelijk om de overhead toe te rekenen naar rato van omzet. In dat geval is het mogelijk om meer kosten toe te rekenen aan de riool- en afvalstoffenheffing.

Voor de rioolheffing betekent het dan niet € 180.000 maar circa € 420.000 aan doorgerekende overhead. Dit komt omdat deze taak kapitaalintensief is en dus procentueel een groter aandeel heeft in de omzet dan in de gemaakte uren. Als deze kosten worden doorgerekend betekent dit een aanzienlijke stijging van het tarief om 100% kostendekkend te blijven.

Voor de afval is het verschil kleiner maar nog steeds een toename. Daar zou toerekening van € 122.000 toenemen naar € 293.000.

Voor de lijkbezorging is het effect omgekeerd. In plaats van € 37.000 zou nog maar € 12.000 overhead worden doorgerekend. Dit komt omdat de lijkbezorging relatief arbeidsintensief is dus relatief veel uren worden gemaakt voor een relatief beperkte omzet.

Het uitgangspunt voor de overhead op basis van uren hebben we in dit overgangsjaar niet volledig toegepast. Wij hebben in de doorrekening voor de kostendekkende producten aansluiting gezocht bij de doorrekening van 2016. Vanaf de begroting 2018, als de regelgeving volledig is uitgekristalliseerd, kunnen we alsnog in één of meerdere stappen het verschil overbruggen.

Kwijtschelding

Inwoners met een laag inkomen kunnen kwijtschelding krijgen voor de aanslag van de afvalstoffenheffing en rioolheffing. Bij de beoordeling van het verzoek vindt er een toets plaats naar inkomen en vermogen. De gemeente mag alleen kwijtschelding verlenen als het inkomen niet hoger ligt dan 100% van het bijstandsniveau. Naar verwachting wordt er in 2016 ruim 600 keer kwijtschelding verleend tot een totaal bedrag van ongeveer € 250.000.

Overzicht kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Belastingjaar:	Totaal aantal verzoeken	Aantal toegekende verzoeken	Aantal afgewezen verzoeken	Aantal verzoeken in procenten	Afgeboekt t.g.v. toegekende kwijtschelding (x 1.000)
2011	682	578	104	3,76%	215
2012	686	610	76	3,74%	213
2013	718	629	89	3,90%	221
2014	644	578	66	3,48%	210
2015	676	614	62	3,65%	248
2016*	682	589	93	3,68%	239

* De kwijtscheldingsgegevens voor 2016 zijn gebaseerd op basis van de gegevens zoals die op 1 september 2016 bekend zijn.

3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In deze paragraaf zijn conform de voorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording) het beleidskader en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties met betrekking tot de kapitaalgoederen van de gemeente opgenomen.

De kapitaalgoederen zijn grofweg als volgt te rubriceren:

Infrastructuur:

- Wegen
- Civiel technische kunstwerken
- Riolering
- Gemeentelijke gebouwen
- Water

Voorzieningen:

- Openbaar groen
- Speelplaatsen
- Openbare verlichting

Het onderhoud van kapitaalgoederen legt beslag op een belangrijk deel van de middelen en komt in bijna alle programma's voor. De kapitaalgoederen zijn vaak van groot belang voor het realiseren van de programma's. In deze paragraaf geven we inzicht in het onderhoud en beheer, conform de financiële verordening (art. 212 Gemeentewet). Niet alleen vanuit het financiële belang, maar ook vanuit het belang van de inwoner.

Beleid

De beheerplannen stellen we tenminste eens in de 10 jaar vast, conform de eisen van de provincie. Dit betreft de inrichting van de openbare ruimte en het beoogde onderhoudsniveau voor het openbaar groen, verlichting, straatmeubilair, sportfaciliteiten, water, wegen, riolering, kunstwerken en gebouwen. Eens in de vier jaar evalueren we de beheerplannen en zo nodig stellen we ze bij.

De volgende nota's zijn vastgesteld:

Beleidsstuk/ beheerplan	Jaar	Planperiode	Inhoud/opmerking
Wegen	2014	2014-2018	Wegenbeleidsplan
Gemeentelijk rioleringsplan	2011	2017-2020	In 2016 is er een nieuw verbreed GRP vastgesteld.
Groenbeleidsplan	2014	2014-2019	In 2014 is het groenbeleidsplan en groenbeheersplan vastgesteld. Op beheerniveau werken we aan het opstellen van een Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR)
Speelplaatsen	2006	2007-2018	
Openbare verlichting	2012	2012-2016	De voorziening wegen wordt uitgebreid met het vervangingsplan openbare verlichting

De volgende beheerplannen voor de kapitaalgoederen zijn geactualiseerd of opgesteld:

Beleidsstuk /beheerplan	Jaar	Planperiode	Inhoud/opmerking
Wegen	2014	2014-2018	Beheer en onderhoud wegen
Groen	2014	2014-2019	Beheer groen
Water	2009	2010-2020	
Bomenbeheerplan	2008	2008-2018	
Vervangingsplan openbare verlichting	2015	Vier jaar	Binnen de voorziening wegen wordt het vervangingsplan voor openbare verlichting meegenomen

Regulier werken we aan de actualisatie van verschillende beheerplannen. Op basis van de vastgestelde plannen is per kapitaalgoed inzicht gegeven in het gemeentelijke beleid, de doelstellingen, de activiteiten die op stapel staan, de daarmee gemoeid zijnde financiële middelen en eventuele ontwikkelingen en risico's.

Aan het einde van deze paragraaf bieden we integraal inzicht in de financiën die met het onderhoud kapitaalgoederen gemoeid zijn.

Wegen

Beleid

Het gemeentelijke beleid is gericht op efficiënt en effectief onderhoud aan de wegen. De uitgangspunten zijn beschreven in het "beleidsplan wegen gemeente Oude IJsselstreek 2014-2018". Het beleidsplan geeft, op basis van het vastgesteld kwaliteitsniveau en het aanwezige areaal aan wat gemiddeld per jaar nodig is om de kwaliteit van de wegen op peil te houden. In het beleidsplan staat aangegeven dat de wegen in de gemeente Oude IJsselstreek kwaliteitsniveau basis moeten hebben (volgens de richtlijnen van de CROW-systematiek). Één keer per twee jaar worden alle wegen in de gemeente Oude IJsselstreek geïnspecteerd op schades en beoordeeld op kwaliteit. Deze gegevens, samen met de vaste gegevens vanuit het beheerpakket, vormen de basis voor het uit te voeren onderhoud. Vanuit het beheerpakket kan een meerjarenplanning (5 jaar) voor het groot onderhoud aan de wegen worden opgesteld.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Schoon, heel, veilig Niveau 6 (Voldoen vastgestelde CROW-norm, gelijk aan niveau C)	Planmatig onderhoud en grootonderhoud van wegen Evaluatie van het beleidsplan Wegen	jaarlijks	Bestaand beleid
Subdoelstelling			
Efficiënt en effectief onderhoud aan wegen	Uitvoering van het beleidsplan Wegen 2014-2018	jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie
	Opstellen en bijhouden meerjarenplanning voor groot onderhoud van wegen	jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie
	Groot onderhoud van de wegen	jaarlijks	Bestaande formatie

Kwaliteit

In het huidige beleidsplan staat aangegeven dat de wegen in de gemeente Oude IJsselstreek kwaliteitsniveau basis moeten hebben. Kwaliteitsniveau basis is een voldoende.

Om te kunnen bepalen op welk kwaliteitsniveau de wegen in onze gemeente zitten worden structureel (per 2 jaar) de inspectiegegevens van de wegen door een onafhankelijk bureau vertaald naar een bijbehorend kwaliteitsniveau. Voor de evaluatie van het huidige beleidsplan is dit ook gebeurd. Hieruit blijkt dat de wegen in de gemeente OIJ een rapportcijfer 6 middenin kwaliteitsniveau basis krijgen. Het kwaliteitsniveau van de wegen is toegenomen tot een gemiddeld kwaliteitsniveau basis. We kunnen dus zeggen dat de achterstand van de afgelopen jaren is ingehaald. Behalve de kwaliteit wordt in dit rapport ook de omvang, planning en de waarde van het wegenareaal besproken. Het rapport zal medio 2016 gereed zijn en kan dan als basis worden gebruikt voor een totale review / update van het huidige beleid.

Financiën

Om meer stabiliteit, continuïteit en flexibiliteit op het beheer van onze wegen te krijgen, is per 1 januari 2016 een voorziening ingesteld. Het beheerprogramma heeft berekend dat er voor een periode van 5 jaar gemiddeld een bedrag van € 1.450.000 per jaar nodig is om de kwaliteit van onze wegen op peil te houden. Om tot dit bedrag te komen is vanaf 2016 een groeipad voorgesteld van € 290.000 per jaar oplopend naar € 1.450.000 in 2020. Hier staat tegenover dat dekking voor de jaarlijkse kapitaallasten die voortvloeien uit de investeringen niet langer aan de orde zijn. We hebben het vanaf 2016 dan ook alleen maar over het onderhoud aan de wegen. Eventuele toekomstige reconstructies van wegen (door verkeerskundige aanpassingen) zullen uit een aparte investering moeten worden gefinancierd. In bijlage B is het groot onderhoud per kern voor 2017 weergegeven. Ook geven we het verwachte verloop van de ontwikkeling van de voorziening aan. De voorziening wordt, conform vaststelling in de 2^e berap 2016, uitgebreid met verlichting en bermonderhoud.

Ontwikkelingen

Begin 2014 heeft de raad het beleidsplan Wegen vastgesteld. Het beleidsplan heeft een duur van 5 jaar. Het is verstandig om halverwege de duur van het beleidsplan deze te evalueren en eventueel bij te stellen. Ingenieursbureau Antea heeft hiervoor in 2016 opdracht gekregen. Eventuele bijstelling vanuit deze rapportage kan vanuit de voorziening worden opgevangen. In het voorjaar 2017 wordt een beheerplan voor de kunstwerken gepresenteerd waarvan we de financiële consequenties in de voorjaarsnota opnemen en toevoegen aan de voorziening. De bedoeling is dat daarmee een integrale voorziening voor het gehele wegenbeheer op basis van actuele beheersplannen ontstaat.

Ieder jaar zal de onderhoudsplanning van de wegen opnieuw worden bekeken en eventueel worden bijgesteld. In de bijlage is het voorlopige planning voor het komende jaar opgenomen en het verloop van de voorziening voor de komende jaren doorgerekend. Met nadruk betreft het een voorlopige planning omdat door allerlei onvoorziene omstandigheden zoals strenge of juist zachte winters en verborgen gebreken de planning ook gedurende het jaar wordt bijgesteld.

Voor de verlichting is vooralsnog een planning beschikbaar en doorgerekend voor de komende vier jaar. Omdat er voor verlichting sprake is van achterstallig onderhoud is de verwachting dat de kosten hiervoor in latere jaren zullen afnemen.

Risico's

De risico's liggen vooral op het terrein van de wettelijke aansprakelijkheid, waarvoor de gemeente overigens een verzekeringspolis heeft afgesloten. Ondanks alle berekeningen is het van groot belang deze voor de komende jaren te respecteren.

Civieltechnische kunstwerken en kunst in openbare ruimte

Beleid

Op dit moment is er (nog) geen vastgesteld beleid voor het beheer en onderhoud van de aanwezige civieltechnische kunstwerken en kunst in de openbare ruimte binnen de gemeente. Uitgangspunt is om iedere vijf jaar de civiele kunstwerken volledig te laten inspecteren door een gespecialiseerd bureau. In de tussenliggende jaren voert de eigen dienst inspecties uit. Voor de kunst in de openbare ruimte is ervoor gekozen om de eigen dienst jaarlijks een globale inspectie uit te laten voeren. Het jaarlijks onderhoud (schoonmaken) is hierop afgestemd. In het voorjaar 2017 wordt het nieuwe beheerplan voor de kunstwerken gerealiseerd, waarbij deze vervolgens wordt toegevoegd aan de integrale voorziening wegen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Schoon, heel en veilig	Opstellen uitvoeringsplan naar aanleiding van jaarlijks te houden (globale) inspecties.	jaarlijks	Bestaande formatie en budgetten
	Toetsing diverse bruggen naar aanleiding van nieuwe norm verkeersbelasting.	2015	Bestaande formatie en budgetten
	Volledige inspectie van de civieltechnische kunstwerken (vijfjarige inspectie).	2015	Bestaande formatie en budgetten

Kwaliteit

Medio 2015 zijn alle civieltechnische kunstwerken door een gespecialiseerd bedrijf geïnspecteerd. Uit deze inspectie kwam naar voren dat de geïnspecteerde kunstwerken over het algemeen in redelijke staat van onderhoud verkeren. Neemt niet weg dat sommige kunstwerken toch de nodige aandacht vragen.

Tulenbrug Voorst

De geconstateerde schades aan de Tulenbrug bij Voorst gaven aanleiding tot het uitvoeren van een nadere inspectie, aangezien niet te herleiden was waardoor ze waren ontstaan. Inmiddels is duidelijk dat corrosie van de wapening de oorzaak is. Aan een tweetal bedrijven is prijsopgave gevraagd voor het herstellen van de schades.

Bergerslagbeekbrug Silvolde

Uit de inspectie van 2015 is gebleken dat de in 2010 geconstateerde schades aan de Bergerslagbeekbrug in Silvolde, enigszins zijn toegenomen. Het herstellen van deze schades heeft, gezien de constructie, geen enkele zin. Zaak is om de schades te blijven monitoren, om zodoende tijdig in te kunnen grijpen. Dit houdt in dat er op voorhand een duidelijk vervangingsplan moet liggen. Aan het bedrijf dat de inspectie heeft uitgevoerd, is gevraagd hierin mee te denken.

Vissteigers Ulft

Van de twee vissteigers in Ulft, is er zeker één zeer slecht en toe aan een ingrijpende renovatie. In 2017 wordt bezien hoe hiermee om te gaan.

Planning

Zoals al aangegeven is aan een tweetal bedrijven prijsopgave gevraagd voor het herstellen van de schades aan de Tulenbrug. Het is de bedoeling om deze werkzaamheden in het voorjaar van 2017 uit te laten voeren. Daarnaast wordt het beheerplan voor alle kunstwerken in het voorjaar 2017 gepresenteerd.

Financieel

Het huidige budget is toereikend om het jaarlijks onderhoud aan de kunstwerken en kunst in de openbare ruimte uit te voeren. Voor het herstellen van schades (onder andere aan de Tulenbrug) was geen specifieke dekking geraamd. Door het onderhoud en herstel van de kunstwerken in de voorziening wege mee te nemen (en het beheersplan hiertoe), zijn er voldoende middelen om alles uit te kunnen (blijven) voeren.

Risico's

De risico's liggen vooral op het terrein van de wettelijke aansprakelijkheid. Hiervoor heeft de gemeente een verzekeringspolis afgesloten.

Openbare verlichting

Beleid

Openbare verlichting draagt bij aan een veilige en leefbare openbare ruimte. Het is daarom een beleidsterrein waarbij het van belang is dat de gemeente zelf een sturende rol bij het definiëren van het beleid en het uitvoeren van het beheer en onderhoud vervult. Met het oog daarop is in 2012 een en geactualiseerd beleidsplan voor de openbare verlichting vastgesteld. Naast doelen, prioriteiten, kwaliteit en investeringsomvang zal aan het beleidsplan ook een uitvoeringsplan worden gekoppeld. In 2006 is een vervangingstraject voor openbare verlichting opgestart. Hiervoor werd ieder jaar een bestek voor vervanging van de openbare verlichting opgesteld. Uitgangspunt hierbij was dat we armaturen van 20 jaar en ouder en masten van 45 jaar en ouder moeten vervangen. Om de kosten voor de openbare verlichting terug te dringen zijn in het geactualiseerde beleidsplan de technische levensduur van de armaturen en masten verlengd naar 25 jaar voor de armaturen en 50 jaar voor de masten. Dit houdt in dat we armaturen na 25 jaar vervangen en masten na 50 jaar.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Het openbare leven bij duisternis zo goed mogelijk te laten functioneren en bij te dragen aan een sociaal veilige, verkeersveilige en leefbare omgeving.	Uitvoeren beleidsplan Openbare verlichting 2012-2016	2012-2016	Bestaande budgetten en formatie
	Vervanging openbare verlichting (binnen de projecten)	2016-2017	Volgens vervangingsplan
	Vervanging masten en armaturen	2017-2020	Waar mogelijk bestaande budgetten en formatie
	Uitvoeren regulier onderhoud	Jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie
	Afhandelen storingen en klachten	Jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie
Subdoelstelling			
	Het vervangen van lampen (en bijbehorende armaturen) met hoog energieverbruik.	2017 e.v.	Waar mogelijk bestaande budgetten en formatie
	Het toepassen van innovatieve ontwikkelingen op het gebied van de energieaanpak	2016 e.v.	Waar mogelijk bestaande budgetten en formatie

Kwaliteit

In 2015 is de voorziening voor armaturen en masten opgeheven. Om in beeld te krijgen wat we de komende jaren aan masten en armaturen moeten vervangen is het vervangingsplan in 2015 geactualiseerd. Hieruit blijkt dat we in de komende periode 1100 armaturen en 500 lichtmasten moeten vervangen. Naast de vermindering van veiligheid risico's zullen deze vervangingen ook zorgen voor een uniforme toepassing van masten en armaturen waardoor er een rustig wegbeeld ontstaat.

Financiën

Aanvankelijk werkten we met een voorziening waaruit de nodige vervanging van lichtmasten werd bekostigd. Bij het opmaken van de jaarrekening 2014 is besloten om de voorziening op te heffen en het (geringe) restant bedrag te laten vervallen. Tegelijkertijd is de opmerking gemaakt dat bekeken moest worden of we weer een voorziening moeten instellen. Het geactualiseerde vervangingsplan geeft aanleiding tot het instellen van een nieuwe voorziening. Door, conform vaststelling in de 2^e berap 2016, het vervangingsplan verlichting toe te voegen aan de voorziening wegen, ontstaat een integrale voorziening met voldoende middelen om de noodzakelijke vervanging te realiseren.

Ontwikkelingen

Op dit moment zijn er ontwikkelingen op het gebied van LED (Lichting Emitting Diodes) verlichting. Ook de conventionele lampen maken een ontwikkeling door en gaan tot 4 keer langer mee, met dezelfde lichtopbrengst, en een lager energieverbruik. Het dimmen van de openbare verlichting voeren we verder in, dit scheelt ongeveer 10% energieverbruik op de totale installatie. Het onderhoud van de openbare verlichting voeren we vanaf 2012 gezamenlijk met de gemeente Montferland en Doetinchem uit. Hier is vanaf 2016 een nieuw contract voor afgesloten. In dit nieuwe contract zijn, naast de gemeenten Doetinchem en Montferland, ook de gemeenten Doesburg, Bronckhorst, Oost Gelre, Aalten en Winterswijk toegevoegd. Het nieuwe onderhoudscontract is in 2016 ingegaan voor periode van 3 jaar.

Risico's

Ieder jaar worden masten die 45 jaar of ouder zijn getest op stabiliteit. Uit deze meting, die vanaf 2013 jaarlijks wordt uitgevoerd, komen steeds meer masten met een, vanuit inspectiejargon, "code rood" naar boven. Masten met deze code vertonen ernstige gebreken die de stabiliteit van de mast niet waarborgt. Deze masten dienen binnen 6 maanden na de meting vervangen te worden. De in 2016 uitgevoerde stabiliteitsmeting geeft aan dat er 65 masten op korte termijn vervangen moeten worden. Met het toevoegen van verlichting aan de voorziening wegen, rekening houdend met de benodigde middelen, kunnen de masten in principe tijdig worden vervangen en blijft het risico beperkt.

Riolering

Beleid

Binnen de Waterwet heeft de gemeente de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. In het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2012 - 2016 (vGRP) is opgenomen hoe de gemeente denkt om te gaan met deze drie zorgplichten en bevat:

- a. een overzicht van de in de gemeente aanwezige voorzieningen voor de inzameling en het transport van afvalwater en het tijdstip waarop die voorzieningen naar verwachting aan vervanging toe zijn;
- b. een overzicht van de aan te leggen of te vervangen voorzieningen als bedoeld onder a;
- c. een overzicht van de wijze waarop de voorzieningen worden of zullen worden beheerd; de gevolgen voor het milieu van de aanwezige voorzieningen en van de in het plan aangekondigde activiteiten;
- d. een overzicht van de financiële gevolgen van het vGRP.

Voor de dekking van de kosten van aanleg en beheer van riolering zijn er verschillende bronnen. De aanleg van riolering in nieuwe bestemmingsplannen bekostigen we uit de exploitatieopzet van die plannen en verdisconteren we in de verkoopprijs. De kosten van het beheer en de aanleg van riolering, hemel- en grondwatervoorzieningen bij bestaande panden, dekken we uit de rioolheffing. De hoogte van deze heffing wordt jaarlijks herzien en met behulp van een kostendekkingsplan vastgesteld.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Schoon, heel, veilig (Bescherming volksgezondheid, kwaliteit leefomgeving waarborgen en bescherming grond- en oppervlaktewater)	Uitvoeren vGRP	2017-2020	Bestaande formatie en budgetten
Subdoelstelling			
Efficiënt en effectief onderhoud aan riolering	Uitvoeren GRP	jaarlijks	Idem
Voorkomen van “water op straat”	Oplossen knelpunten	jaarlijks	p.m.
	Uitvoeren vGRP	jaarlijks	Bestaande formatie en budgetten

Per 2017 is er een nieuw verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan vastgesteld met een looptijd van 4 jaar.

Kwaliteit

Door middel van camera-inspecties wordt jaarlijks de kwaliteit van een deel van de vrijvervalriolering bepaald. Aan de hand van deze inspecties, en inspecties uit het verleden, wordt met behulp van het rioolbeheersysteem een vervangingsplanning opgesteld.

Samen met de vrijvervalriolering maakt de electro-mechanische riolering (drukriolering) het grootste onderdeel uit van het gehele rioolsysteem. Om ook hier inzicht te krijgen in de kwaliteit is er nog niet zo lang geleden besloten om dit onderdeel ook periodiek te inspecteren. De eerste inspecties bevestigen de verwachte levensduur van bepaalde onderdelen. Aan de hand van de uitgevoerde inspecties zal hier ook een vervangingsplan voor opgesteld worden.

Binnen het vGRP is al rekening gehouden met de hierboven genoemde vervangingsplannen.

Planning

Zoals al aangegeven is het huidige verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan herzien per 2017.

Financieel

Bij de vaststelling van het vGRP heeft de gemeenteraad besloten de hoogte van de rioolheffing vanaf 2013 per jaar te bezien aan de hand van de werkzaamheden die nodig zijn en de ontwikkeling van het rioolbufferfonds.

Dit besluit heeft uiteindelijk geleid tot de volgende ontwikkeling van het tarief:

Jaar	Verhoging	Tarief
2012	€ 0,--	€ 199,08
2013	€ 0,--	€ 199,08
2014	€ 10,--	€ 209,04
2015	€ 20,--	€ 229,08
2016	€ 10,-	€ 239,08
2017	€ 6,96	€ 246,04

Het voorstel is om de bovengenoemde werkwijze de komende jaren door te zetten. Voor een stabiel verloop van het rioolfonds, wordt voorgesteld om met het nieuwe vGRP het tarief jaarlijks met 3% te laten stijgen. Hierin is dan tevens de btw verwerkt, zoals in de programmabegroting 2016-2019 geraamd. Zowel financiële als technische ontwikkelingen kunnen echter van invloed zijn op deze stijging. Uitgangspunt blijft een acceptabele stand van het rioolfonds om eventuele tegenslagen op te kunnen vangen.

Ontwikkeling

Dat het klimaat aan het veranderen is, is inmiddels duidelijk. Welke klimaatverandering Nederland mogelijk te wachten staat, staat beschreven in de KNMI-klimaatscenario's voor Nederland. Wat in alle scenario's naar voren komt zijn hogere temperaturen, nattere winters, heftigere buien en kans op drogere zomers. Met name de heftigere buien leveren een uitdaging op. Het traditionele riool kan deze grote hoeveelheden neerslag niet meteen op alle plaatsen verwerken. Daarvoor is het niet ontworpen. Om bij grote hoosbuien schade te voorkomen, zijn aanvullende maatregelen nodig. Hierbij kan gedacht worden aan infiltratie in de bodem, afvoer naar open water of kortdurende bering in de openbare ruimte. Daarnaast zal er gewerkt moeten worden aan bewustwording bij de burgers. Zij zullen moeten accepteren dat er door de heftigere buien, vaker water op straat blijft staan. Wat wel en niet acceptabel is en hoeveel geld er aan maatregelen wordt uitgegeven, is voor een deel al opgenomen in het verbreed GRP 2012 – 2016. Het nieuwe verbreed GRP 2017 – 2020 speelt nog meer dan het vorige in op de gevolgen van klimaatverandering.

Risico's

Met de verhoging van het tarief beperken we eventuele risico's tot een aanvaardbaar niveau.

Groen

Beleid

Op basis van het huidige budget wordt de beheer kwaliteit 'schoon en veilig' gerealiseerd. De beheer kwaliteit 'heel en technisch' blijft hierop wat achter. De verzorgingsgraad van het groen is redelijk. Uit een gehouden schouwing blijkt dat de meeste groenonderdelen scoren op kwaliteitsniveau 'basis'.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Duurzaam veiligstellen en ontwikkelen van kwalitatief hoogwaardige groenstructuur en het bevorderen van een aantrekkelijke groene woon- en werkomgeving in Oude IJsselstreek	1. Vastgesteld Groenbeleidsplan en Groenbeheerplan (2014) 2. Uitvoeren planmatig onderhoud	Jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie
Subdoelstelling			
Versterking en behoud van het groene karakter van de gemeente Oude IJsselstreek	Landschapsontwikkelingsplan OMD (2016 – 2018)	Jaarlijks	Bestaande budgetten en formative
Streven naar beeldkwaliteit groen die beter overeen komt met het wensbeeld vanuit groenbeleidsplan	Uitvoeren planmatig onderhoud	Jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie

Verkoop openbaar groen

Om te kunnen bezuinigen heeft het de voorkeur meer openbaar groen af te stoten, in plaats van het huidige kwaliteits- en onderhoudsniveau te verlagen. Met name het 'snippergroen' komt in aanmerking voor verkoop of afstoten. Eind 2016 is het beleid over het afstoten van snippergroen geactualiseerd.

Laanbomen

Door het jarenlang te beperkt dunnen van het laanbomenbestand, waar bij de aanleg destijds wél van uitgegaan was, was het de afgelopen periode nodig om op grote schaal te dunnen. Dit was nodig voor de verdere groei en ontwikkeling van de betrokken lanen, maar heeft weerstand opgeroepen. Er wordt gewerkt aan een aanvulling op, dan wel actualisatie van het Bomenbeheersplan (2008). Zaken waar aan gedacht wordt zijn: kleinschalige dunningen, het niet meer dunnen boven een bepaalde leeftijd, het verjongen van lanen met aanplant van nieuwe bomen en het vullen van gaten in bomenlanen.

Risico's

Mogelijke risico's liggen vooral op het terrein van de wettelijke aansprakelijkheid. Hiervoor heeft de gemeente een verzekeringspolis afgesloten. Dat neemt niet weg dat deze risico's aanzienlijk kunnen worden beperkt als de gemeente planmatig onderhoud op basis van actuele meerjarige beheerplannen uitvoert. Niet of onvoldoende investeren in omvormingen en het wegwerken van achterstallig onderhoud kan een versnelde achteruitgang van de groenvoorzieningen tot gevolg hebben.

Gemeenten moeten in het kader van de zorgplicht voor bomen een BVC-inspectie (boomveiligheidscontrole volgens methode Visual Tree Assessment) uitvoeren. In 2015 is hier een begin mee gemaakt. Naar verwachting zijn eind 2016 alle 35.000 bomen geïnspecteerd. Deze gegevens zullen in het beheerpakket worden vastgelegd. Veel risicobomen zijn overigens al vastgelegd. Mogelijke problemen kunnen met een BVC-inspectie tijdig worden opgemerkt en het risico op schade kan worden verminderd of weggenomen.

Specifieke ziekten aan bomen (o.a. de kastanje-, iep- en watermerkziekte) zijn moeilijk beheersbaar en te genezen. Sinds enkele jaren kennen we een nieuwe ziekte: essentaksterfte. Essentaksterfte is een boomziekte die vooral in het buitengebied voorkomt. Als een boom ziek wordt, is vaak een snelle verwijdering noodzakelijk. De praktijk heeft uitgewezen dat een infectie zich na het nemen van weerbaarheidsmaatregelen langzamer lijkt te verspreiden. Ook de roetschorsziekte is een bijzonder risico dat ook bij mensen longproblemen veroorzaakt (aantasting in 2015 in buurgemeente Montferland).

De bestrijding van eikenprocessierups wordt jaarlijks uitgevoerd vanwege de volksgezondheid. In het jaar 2016 is de aantasting in de Achterhoek fors geweest, ondanks preventieve bestrijding. Het risico van hogere kosten door verhoogde plaagdruk is zeker aanwezig.

Water

Beleid

Het door de gemeenteraad vastgestelde Waterplan is opgesteld in nauw overleg met de raad, het Waterschap Rijn en IJssel en een klankbordgroep, waarin belangenverenigingen uit de gemeente vertegenwoordigd waren. Het waterplan bestaat uit een inventarisatie en een analyse. Het beleidskader zorgt dat al het water een duidelijke functie heeft voor burgers, toeristen, bedrijven, natuur en milieu. Het gaat om een modern waterbeleid, waardoor water en watergerelateerde raakvlakken gelijkwaardig zijn aan andere beleidsvelden. Het eindresultaat is een gezonde, "waterrijke" en milieuvriendelijke gemeente.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
In 2020, een ecologische, recreatieve, cultuurhistorische en ruimtelijke samenhang in het water in en om de gemeente Oude IJsselstreek	Uitvoering in overeenstemming met het uitvoeringsprogramma	jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie

Financieel

De financiële aspecten van het onderdeel water zijn opgenomen in het rioleringsdeel.

Ontwikkelingen

Zoals al beschreven in het onderdeel Riolering, is het klimaat aan het veranderen. Deze verandering is niet alleen van invloed op de riolering, maar ook op het watersysteem. Overtollig water uit de kernen dient ook op een verantwoorde wijze verwerkt te worden. Binnen het GRP 2017 - 2020 is hier ook aandacht aan geschonken.

Planning

Binnen het GRP 2017 – 2020 is ruimte opgenomen om het beheer en onderhoud van de watergangen meer vorm te geven.

Risico's

Behoudens beperkte overstromingsrisico's zijn er geen risico's bekend.

Speelplaatsen

Beleid

In het gemeentelijk speelplaatsenplan zijn het gemeentelijke beleid en de uitgangspunten voor de renovatie en aanleg van speelterreinen opgenomen. In samenwerking met de inwoners wordt gekeken naar de behoefte van speeltoestellen. Daar waar deze behoefte niet direct aanwezig is, wordt versoberd. Met name wordt gekeken naar de speelterreinen die niet voldoen aan het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (= landelijke norm). In samenhang met de burgers wordt bekeken of de speelplekken nog wenselijk zijn. Indien dat het geval is worden de speelplekken cq. toestellen vervangen.

Risico's

Indien er niet wordt voldaan aan het vastgestelde kwaliteitsniveau neemt de kans op onveilige situaties, klachten en claims toe. In een uiterste situatie moeten speeltoestellen worden verwijderd. Alle wijkbeheerders zijn voorzien van het keuringscertificaat "speeltoestellen" en kunnen dus de speeltoestellen zelfstandig keuren. Eénmaal per 3 jaar keurt een onafhankelijk bureau de toestellen nogmaals. Door het consequent (laten) uitvoeren van een inspectie van de speeltoestellen voldoet de gemeente aan haar verplichtingen in kader van de Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen. De gemeente loopt daarmee beheersbare risico's ten aanzien van de veiligheid (ongelukken) en aansprakelijkheid (claims).

Financieel overzicht

Onderdeel	Jaarrekening 2015		Begroting 2016		Begroting 2017	
	<i>Lasten</i>	<i>Baten</i>	<i>Lasten</i>	<i>Baten</i>	<i>Lasten</i>	<i>Baten</i>
Wegen	3.516	177	3.859		3.833	
Kunstwerken	222		267		160	
Riolering	7.637	7.636	7.896	7.896	7.005	7.959
Gebouwen	4.469	1.187	4.219	1.635	3.604	1.447
Groen	3.188	6.581	3.690		2.767	
Water						
Speelplaatsen	72		73		45	
Openbare verlichting	521		506		351	

De verschillen ten opzichte van 2016 hebben voornamelijk te maken met de nieuwe overhead toerekening volgens de gewijzigde BBV.

3.5 Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Onder grondbeleid wordt verstaan het gehele instrumentarium dat de gemeente ter beschikking staat om ruimtelijke doelstellingen te realiseren. Het grondbeleid omvat alle strategieën van de gemeente rondom het verwerven, beheren, bewerken en uitgeven van gronden. Grondbeleid is een verzamelnaam van een aantal specifieke beleidsuitingen en kan worden ingezet om doelstellingen van de andere beleidsaspecten binnen de gemeente mede mogelijk te maken. Het grondbeleid heeft grote invloed op en samenhang met de realisatie van de beleidstaken zoals: ruimtelijke ontwikkeling - volkshuisvesting - verkeer en vervoer – zorg en welzijn - cultuur, sport en recreatie - economische structuur. Daarnaast kan het grondbeleid grote financiële gevolgen hebben. Met name de financiële risico's zijn van belang voor de financiële positie van de gemeente.

Het bestaande beleid op het gebied van Grondbeleid is opgenomen in de volgende stukken:

- Nota Grondbeleid 2016
- In bestemmingsplannen
- Structuurvisie 2010

Het gemeentelijke beleid heeft als uitgangspunten:

- Verhaal van kosten door middel van gronduitgifte of de mogelijkheden die de Grondexploitatiewet (binnen de Wet ruimtelijke ordening) biedt en samenwerkingsconstructies (Publiek-Private Samenwerking);
- Strategische grondaankopen;
- Toepassing van de Wet Voorkeursrecht gemeenten (Wvg);
- Als uiterste middel onteigening.

Nota grondbeleid 2016

De gemeente Oude IJsselstreek heeft eind 2015 haar nieuwe nota grondbeleid vastgesteld. De oude nota grondbeleid dateerde uit 2005, Sinds die tijd zijn de omstandigheden ingrijpend gewijzigd. Denk bijvoorbeeld aan de economische en financiële crisis, die sinds 2008 forse invloed heeft op de woningmarkt en op de behoefte aan bedrijventerreinen. Maar denk ook aan de wijzigingen in bevolkingssamenstelling en omvang die zich de komende jaren gaat voltrekken in de regio Achterhoek.

De belangrijkste wijzigingen in het nieuwe grondbeleid ten opzichte van de vorige nota zijn als volgt:

- Met de voorgenomen uitbreidingsplannen van voor en na 2005 voerde de fuserende gemeenten in Oude IJsselstreek actief grondbeleid uit. De trend van de afgelopen jaren neigt steeds meer naar faciliterend grondbeleid. De mogelijkheid om actief te verwerven blijft in de huidige nota bestaan, maar daarbij zal primair gezocht worden om de beleidsdoelstellingen op een andere wijze uit te voeren dan via actief grondbeleid.
- Sinds 2005 is diverse wet- en regelgeving op het gebied van grondbeleid veranderd. De nota grondbeleid 2016 anticipeert op deze wijzigingen. (waaronder de verplichting tot kostenverhaal (WRO) en aangescherpte regelgeving vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
- In de nieuwe nota grondbeleid is als uitgangspunt meegenomen dat de gemeente Oude IJsselstreek als doelstelling heeft om vastgoed (inclusief gronden) af te stoten tenzij deze een bijdrage leveren aan het realiseren van beleidsdoelstellingen dan wel de dienstverlening van de gemeente.
- Naast de reguliere P&C cyclus wordt gewerkt met een Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG). Met een MPG wordt een integraal beeld gegeven van inhoudelijke en financiële aspecten van de grondexploitaties.

Gronduitgifte

Voor de bepaling van de uitgifteprijs van bouwgrond is niet de optelsom van de kosten bepalend, maar wordt zoveel mogelijk de marktprijs benaderd, waarbij liggings- en omgevingsfactoren van invloed kunnen zijn. Voor de uitgifteprijsen van kavels voor woningbouw wordt de zogenaamde residuele grondwaardeberekening gehanteerd (zie verder nota grondbeleid 2016).

Voor onze lokale bedrijfsterreinen is de overeenkomst tot samenwerking tot het realiseren van regionale bedrijventerreinen van belang. De daarin gemaakte afspraken zijn tevens van invloed op de hoogte van de grondprijzen van onze bedrijventerreinen. Op basis van de gesloten overeenkomst over het regionale bedrijventerrein zijn de uitgifteprijsen van de bouwkavels in de gemeente in het verleden geharmoniseerd. Uit recente taxaties blijkt dat de marktwaarde voor de kavels voor bedrijfsterreinen lager ligt dan de geharmoniseerde prijsafspraken. Bij de herzieningen van de bedrijfsterreinen, Hofskamp-Oost tweede fase en De Rieze V en VI is dan ook rekening gehouden met een marktconforme grondprijs.

Op dit moment staat de verkoop van bouwgrond voor woningbouw, alsmede de behoefte aan kavels voor bedrijven nog steeds sterk onder druk. De afgelopen jaren, en ook in het eerste deel van 2016, is reeds op deze ontwikkelingen geanticipeerd door de looptijd van de exploitaties te verlengen (langere duur van de uitgifte) en te rekenen zonder opbrengstenstijging. Daarnaast zijn onlangs de laatste vijf (woningbouw)complexen herzien. Voor het bepalen van (financiële) risico's wordt tevens rekening gehouden met een verdere uitloop van de exploitaties e.e.a. conform de nieuwe uitgangspunten per 1-1-2016, vastgesteld door de commissie BBV.

Beleidsuitgangspunten reserves, voorzieningen en risico's voor grondzaken

De gemeente Oude IJsselstreek kent ingevolge de begrotings- en rekeningvoorschriften geen eigen algemene reserve voor de grondexploitatie. Voor de gronden in exploitatie met verwachte nadelige resultaten wordt voor deze nadelige resultaten een verliesvoorziening getroffen. Dat wil zeggen dat een deel van de algemene reserve wordt vastgelegd om toekomstige verliezen af te kunnen dekken. Daarnaast worden risico's geïventariseerd en wordt de kans dat deze zich kunnen voordoen bepaald. Het uiteindelijke bedrag van het totaal van deze risico's is van invloed op het weerstandsvermogen van de gemeente. Deze zal groot genoeg moeten zijn om de risico's af te dekken wanneer deze risico's zich voordoen. Daarmee kan worden gesteld dat met financiële risico's en verwachte nadelige resultaten binnen de grondexploitatie in voldoende mate rekening wordt gehouden.

Wijziging in wet en regelgeving

Per 1 januari 2016 zijn bepaalde activiteiten die een (overheids)onderneming vormen binnen de gemeente vennootschapsbelastingplichtig. Daarnaast heeft de commissie BBV, mede naar aanleiding van de Vpb-plicht voor overheidsondernemingen, een vernieuwde notitie Grondexploitaties 2016 gepubliceerd. Per 1 januari 2016 zijn daarin de begrotings- en rekeningvoorschriften, vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor wat betreft de grondexploitaties op aspecten grondig aangepast.

Invoering vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen

Rondom de invoering voor de VPB-plicht zijn veel vragen ontstaan, o.a. met betrekking tot de grondexploitaties. Deze kwesties zijn behandeld in de Samenwerkende vennootschapsbelasting lokale overheden (SVLO) bestaande uit de Vereniging Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg, de Unie van Waterschappen, de Belastingdienst en het Ministerie van Financiën.

Dit heeft ertoe geleid dat eind 2015 een eerste handreiking¹ is vastgesteld waarin over veel zaken duidelijkheid is gegeven met betrekking tot de invoering van de VPBplicht voor overheidsondernemingen, met in het bijzonder de grondexploitatie. Op basis van deze handreiking heeft in de gemeente Oude IJsselstreek een toets plaatsgevonden of en in hoeverre het “grondbedrijf” van de gemeente Oude IJsselstreek wordt belast met een afdracht in het kader van de vennootschapsbelasting. Op basis van deze toets² is het meest waarschijnlijke scenario dat voor het “grondbedrijf” van de gemeente Oude IJsselstreek géén afdracht voor de VPB zal plaats vinden. Het argument daarbij is dat de gemeente Oude IJsselstreek met het grondbedrijf geen onderneming drijft omdat niet wordt voldaan aan het criteria “winststreven”. De gemeente Oude IJsselstreek heeft de afgelopen jaren binnen de lopende grondexploitaties dusdanig veel verliezen genomen dat er geen sprake is van winst.

Absolute zekerheid over het ingenomen standpunt van de gemeente Oude IJsselstreek wordt op korte termijn niet verwacht. Waarschijnlijk kan pas een definitief oordeel worden gevormd als de belastingdienst de controle over de aangifte van 2016 heeft uitgevoerd. Naar verwachting zal dit op zijn vroegst eind 2017 zijn. Jaarlijks zal opnieuw getoetst worden of voldaan wordt aan de gestelde criteria voor de VPB-plicht.

Herziening BBV-verslaggevingsregels rondom grondexploitaties

De commissie BBV heeft in de onlangs verschenen notitie “grondexploitaties 2016” een aantal wijzigingen doorgevoerd over de (financiële) afbakening, definiëring en verslaggeving bij grondexploitaties. De wijzigingen leiden tot meer transparantie, eenduidigheid en een vermindering van de administratieve lasten.

Aanleiding voor de voorstellen is een aantal ontwikkelingen op het gebied van de grondexploitatie:

- de forse afboekingen van gemeenten op grondposities in de afgelopen jaren;
- de aanbevelingen uit het rapport Vernieuwing BBV over transparantie en vergelijkbaarheid;
- de aankomende Omgevingswet;
- de aankomende vennootschapsbelastingplicht voor gemeenten (Vpb).

De belangrijkste wijzigingen:

- Een grondexploitatie heeft in principe een maximale doorlooptijd van 10 jaar. Hiervan kan gemotiveerd worden afgeweken, mits hiervoor ook risico-beperkende beheersmaatregelen worden getroffen. Dit kan gevolgen hebben voor een aantal complexen in de gemeente Oude IJsselstreek, met name de bedrijfsterreinen.
- Voor het verhaal van kosten van derden dient aangesloten te worden bij de kostensoortenlijst vanuit het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Dit betekent dat niet zonder meer alle kosten toegerekend kunnen worden aan een bepaald project.
- De rentetoerekening in de grondexploitaties verandert. Vanaf 2016 mag alleen nog de rente over het vreemd vermogen worden toegerekend. Concreet betekent dit dat er in de grondexploitaties minder rente wordt doorberekend. Een voordeel voor de grondexploitaties, maar een nadeel voor de algemene dienst, zij ontvangen immers minder rente.

¹ Handreiking: “Vennootschapsbelasting en het gemeentelijk grondbedrijf”, 6 november 2015

² Door PricewaterhouseCoopers is begin 2016 het onderzoek naar de VPB positie van het grondbedrijf van de gemeente Oude IJsselstreek afgerond.

- De disconteringsvoet, het rentepercentage op basis waarvan de netto contante waarde³, wordt berekend wordt door de commissie BBV periodiek vastgesteld. Op dit moment staat deze op 2%. Gelet op de relatief lage rente, die wordt toegerekend aan de grondexploitaties is het effect hiervan beperkt.
- De categorie 'niet in exploitatie genomen gronden'(NIEGG) en "strategische aankopen" zijn vanaf 2016 verdwenen. Gronden in deze categorieën zijn per 1-1-2016 opgenomen op de balans onder de materiële vaste activa (MVA), mits er geen stellig voornemen is van de gemeenteraad om op korte termijn tot ontwikkeling te komen en daarvoor een grondexploitatie wordt geopend. Dit heeft geen (financiële) impact omdat de gemeente Oude IJsselstreek hier al op heeft voorgesorteerd op de nieuwe voorschriften.

De wijzigingen zijn in werking getreden per 1 januari 2016. Dit betekent dat de gevolgen van deze aanpassingen in de jaarrekening 2016 zichtbaar worden (vaststelling raad voorjaar 2017).

Toelichting op het exploitatieresultaat van de grondexploitaties⁴

Actualisatie grondexploitaties

Alle gronden in exploitatie worden eens per jaar (peildatum 31 december) geactualiseerd. Deze actualisatie houdt het volgende in:

- Bijstelling van de boekwaarden op basis van inkomsten en uitgaven van het afgelopen jaar.
- Actualiseren van de ramingen voor de nog geplande uitgaven en inkomsten.
- Actualiseren van planning en fasering naar aanleiding van de laatste ontwikkelingen.
- Het verwerken van eventuele gevolgen uit wijziging van wet en regelgeving.
- Aanpassing parameters.
- Rente.
- Kostenstijging.
- Opbrengstenstijging.

Het exploitatieresultaat per 1 januari 2016

Alle grondexploitaties zijn herzien per peildatum 31 december 2015. Dat wil zeggen dat alle kosten (investerings) en opbrengsten (desinvesteringen⁵) en de beschikking over de verliesvoorzieningen in de boekwaarden zijn verwerkt en dat de parameters zijn aangepast.

³ Netto Contante Waarde (NCW) is een methode om de resultaten van de grondexploitaties om te rekenen naar de waarde per 1 januari 2016. Deze resultaten zijn immers waarden in de toekomst. Door deze uit te rekenen in NCW. Kunnen ze vergeleken worden.

⁴ Alle in deze paragraaf genoemde bedragen zijn in euro's en exclusief BTW

⁵ Desinvesteringen worden onder andere gevormd door opbrengsten uit verkopen, subsidies, exploitatiebijdragen.

De boekwaarden en het resultaat van alle gronden in exploitatie zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Verloop gronden in Exploitatie	Boekwaarde		Des- Investe- ringen	Beschikking verlies- voorz.	Boekwaarde 31-12-2015	Exploitatie resultaat	
	1-1-2015	Investe- ringen				obv NCW	Balanswaarde 31-12-2015
De Rieze V+VI (Na herziening 2016)	4.611.659	91.149	607.600		4.095.208	1.129.401 (-437.866)	4.095.208 -3.657.342
Hutten Noord	1.969.209	289.021	759.274		1.498.957	184.638	1.498.957
Hutten Zuid	-504.202	-7.069			-511.271	1.731	-511.271
Centrumplan Ulft	1.834.139	443.310	560.175	1.837.215	-119.941		-119.941
Slawijkseweg	346.824	21.582	47.812	654.568	-333.974		-333.974
Hofskamp Oost II (Na herziening 2016)	11.299.535	322.050			11.621.585	2.557.951 (-2.798.775)	11.621.585 -8.822.810
Eskopje	131.012	12.458	86.420		57.050	21.049	57.050
Essenkamp	122.392	21.590	327.525		-183.543	31.980	-183.543
Kromkamp	86.117	202.301			288.418	20.303	288.418
Bomenbuurt Ulft	1.957.179	69.047	152.164	1.463.335	410.728		410.728
v/d Pavert	-143.905	6.260	136.850		-274.495	280.032	-274.495
Wienw/Bosboomstr	34.578	80.929	46.750		68.757	98.603	68.757
Keurkamer	-201.244	-260	35.850		-237.354	24.529	-237.354
Totaal (Na herziening bedrijfsterreinen)	21.543.294	1.552.368	2.760.420	3.955.117	16.380.124	4.350.217	16.380.124 -13.143.483

De grondexploitaties hebben een positief resultaat van totaal ca € 4.3 miljoen. De bedrijventerreinen met een gezamenlijk positief resultaat van € 3.7 miljoen dragen aanzienlijk bij aan dit resultaat. Deze geraamde winsten zijn bij herziening van de bedrijfsterreinen in 2016 komen te vervallen ten gevolge van het actualiseren van de grondprijzen en om uitloop in de fasering op te kunnen vangen. Dit is verwerkt in bovenstaande tabel en heeft geen verdere gevolgen.

Deze herzieningen hebben enige tijd op zich laten wachten vanwege informatie vanuit het Regionaal Programma Bedrijfsterreinen (RPB). Het RPB biedt een belangrijke basis voor de planning en fasering van de grondexploitaties voor de bedrijfsterreinen.

Bij de meerjarenprognose grondexploitaties (MPG) (verwachting presentatie raad in najaar 2016) zal meer aandacht worden besteed aan de ontwikkelingen binnen de afzonderlijke grondexploitaties.

Regionaal bedrijventerrein A18 en Euregionaal Bedrijventerrein

De gemeenten Doetinchem, Montferland, Bronckhorst en Oude IJsselstreek werken samen bij de ontwikkeling en herontwikkeling van bedrijventerreinen binnen de gemeenten (met middelen uit het zogenaamde HRT-fonds, voor herstructurering, revitalisatie of transformatie van verouderde bedrijventerreinen) en ook specifiek bij de ontwikkeling van het A18 bedrijvenpark (A18) in de gemeente Doetinchem en het Euregionaal Bedrijventerrein DocksNLD in de gemeente Montferland (EBT), waarbij de deelnemende gemeenten risicodragend zijn. In de samenwerkingsovereenkomst is tevens afgesproken dat de resultaten onderling verevend worden en eventuele baten in het HRT-fonds worden gestort.

Het verwachte exploitatieresultaat van de A18 is door achterblijvende verkopen verder verslechterd. In de samenwerkingsovereenkomst Bedrijventerreinen West Achterhoek (A18 en EBT) is vastgelegd dat, conform de geldende voorschriften BBV en de samenwerkingsovereenkomst de gemeente Oude IJsselstreek voor haar deel een verliesvoorziening moet treffen van € 1.527.218 (deze is reeds getroffen bij jaarrekening 2015).

Immers een verevening met de verwachte voordelige resultaten van het EBT is pas mogelijk als dat resultaat ook te gelde kan worden gemaakt (de zogenaamde “winstneming”). Tot die tijd nemen de deelnemende gemeenten in de jaarrekening en de begroting ieder hun deel van de verliesvoorziening op.

Naast de uitkomst van de exploitatieberekening van 2015 van de A18 met het hiervoor genoemde nadelig resultaat zijn ook de risico's benoemd van een mogelijke verdere verslechtering van dit resultaat als gevolg van o.a. kostenstijging, prijsrisico's en afzetrisico. Voor het aandeel van onze gemeente betekent dit dat een bedrag van € 462.000 moet worden opgenomen in de risicoparagraaf ter bepaling van het benodigde weerstandsvermogen.

Ten tijde van de opmaak van de begroting 2017 zijn er nog geen programmatische of financiële redenen om het noordelijk deel van de A18 af te boeken. Financieel niet omdat het verwacht resultaat na verevening positief is en programmatisch niet om dat in het vastgestelde Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB) van 2013 ook rekening is gehouden met een periode van economische teruggang. Inmiddels is medio 2016 gestart met de actualisatie van het RPB. De uitkomsten hiervan zijn ten tijde van de opstelling van de begroting nog niet bekend. De verwachtingen zijn wel dat er inderdaad sprake is van minder vraag naar bedrijventerreinen. Dit betekent echter niet direct dat moet worden afgeboekt, er wordt aanbevolen dit voor de gehele West Achterhoek integraal te bezien.

Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG)

Zoals eerder aangegeven komt de categorie NIEGG per 1 januari 2016 komen te vervallen. Dit betekent dat vanaf de jaarrekening 2016 de aanwezige gronden in deze categorie moeten worden overgeheveld naar de Bie (Bouwgrond in exploitatie) of opgenomen op de balans onder de materiële Vaste Activa(MVA). Bij opmaak van de jaarrekening 2016 (voorjaar 2017) wordt beoordeeld in hoeverre de gronden kunnen worden overgebracht en tegen welke waarde. De financiële consequenties hiervan zullen naar verwachting klein zijn, aangezien de boekwaarde van de meeste gronden en objecten de marktwaarde betreft.

Financiële gevolgen regionale woonagenda

September 2015 heeft de gemeente Oude IJsselstreek de regionale woonagenda 2015-2025 vastgesteld. De regionale woonagenda volgt hiermee de regionale woonvisie Achterhoek 2010-2020 op. De regionale woonvisie 2010-2020 bracht een opgave voor de gemeente Oude IJsselstreek mee om haar plancapaciteit terug te brengen van 2700 woningen naar 685. In de regionale woonagenda wordt de plancapaciteit nog eens met 10% extra naar beneden bijgesteld. Dit leidt tot de opgave om te komen van 517 woningen aan plancapaciteit naar maximaal 237 woningen voor de komende tien jaar. Dit betekent dat er meer dan 300 woningen geschrapt moeten worden. In regionaal verband is afgesproken om de plancapaciteit te analyseren aan de hand van het stoplichtmodel.

Uit een tussenanalyse begin 2016 is gebleken dat de gemeente Oude IJsselstreek rekening moet houden met de financiële gevolgen van minimaal € 2.1 miljoen voor haar grondexploitaties. Daarnaast brengt het terugbrengen van de plancapaciteit ook een risico van ca. € 4.6 miljoen met zich mee. Ten tijde van de opmaak van de begroting is de planning dat de gemeenteraad in het najaar van 2016 een besluit neemt over de woningbouwplanning. Daarna is duidelijk welke plannen nog binnen de 237 woningen gerealiseerd kunnen worden, op dat moment zal er ook meer duidelijk zijn over de financiële gevolgen.

Verwachting verloop van de verliesvoorzieningen

De komende jaren worden diverse mutaties binnen bestaande voorzieningen verwacht. Het verwachte verloop van de voorzieningen staat weergegeven in onderstaande tabel.

Verloop verliesvoorzieningen	Balanswaar de 01-01-2016	Verwachting Inzet 2016	Verwachting Balanswaar de 1-1-2017	Verwachting Inzet 2017	Verwachting Balanswaar de 1-1-2018
VVZ A-18 bedrijvenpark	-1.527.218	0	-1.527.218	0	-1.527.218
VVZ bedrijventerreinen	-3.236.641	-3.236.641	0	0	0
VVZ gevolgen regionale woonagenda (reeds verwerkt bij jaarrekening 2015)	-2.100.000	0	-2.100.000	-2.100.000	0
Totaal	-6.166.520	-3.236.641	-3.627.218	-2.100.000	-1.527.218

Risico's

Inleiding

Grondexploitaties zijn ramingen van het financiële verloop van ruimtelijke projecten, zoals woningbouwprojecten, bedrijventerreinen en herstructureringsplannen. Grondexploitaties hebben vaak een lange looptijd van 10 jaar, 15 jaar of zelfs meer. Gedurende deze looptijd kunnen allerlei veranderingen plaatsvinden die zowel positief als negatief kunnen uitpakken voor het financiële resultaat van de exploitatie. De veranderingen, die op kunnen treden, kunnen van velerlei aard zijn. De inflatie kan oplopen, de rente kan veranderen, er kunnen zich omstandigheden voordoen die niet waren voorzien, zoals een financiële en economische crisis. Een grondexploitatie is dan ook niet alleen een raming, maar bovenal een dynamisch proces.

De paragraaf grondbeleid voor de begroting geeft beknopte informatie over de grondexploitaties van het betreffende begrotingsjaar. Zekere risico's, zowel positief als negatief, zijn voor zover mogelijk in de risicoanalyses meegenomen.

Per grondexploitatie wordt een risicoanalyse gemaakt. Naast een aantal algemene risico's in de parameters zoals kostenstijging, opbrengstenstijging en rente wordt er per grondexploitatie een inschatting gemaakt van de risico's op het gebied van fasering, grondopbrengsten en eventuele projectspecifieke risico's.

Voor het bepalen van het weerstandsvermogen wordt binnen de grondexploitatie rekening gehouden met een gemiddeld risico (gebaseerd op een gemiddelde van best en worse case scenario) dat wil in dit geval zeggen dat de invloed van positieve als negatieve gebeurtenissen even groot is. In dit scenario wordt er vanuit gegaan dat niet alle risico's zich volledig en tegelijk voordoen, maar is een gemiddelde uitkomst berekend. Aangezien er in de risico's nauwelijks positieve gebeurtenissen zijn opgenomen, verslechteren nagenoeg alle grondexploitaties ook in dit scenario.

Risico per grondexploitatie

Uit de risicoanalyse blijkt dat het resultaat van alle exploitaties € 2.9 miljoen nadelig kan worden. In onderstaande tabel zijn per exploitatie de uitkomsten van het gemiddeld risico scenario weergegeven. Een groot deel van het risico wordt gevormd door een verdere verslechtering van de exploitatie van bedrijventerreinen. Zij nemen bij een gemiddeld risico al een bedrag van ruim €1.8 miljoen voor hun rekening. Het grootste risico wordt gevormd door de afzet van bedrijfspcelen.

Bij het bepalen van de risico's is dan ook rekening gehouden met marktrisico's zoals een langere uitgifteduur als ook een risico van prijsreductie, berekend op basis van 10 tot 15% lagere opbrengsten.

<i>Risicoanalyse grondexploitaties</i>		
<i>Project</i>	<i>berekend risico neutraal resultaat voordelig</i>	<i>berekend risico neutraal resultaat nadelig</i>
De Rieze Ulft (samenvoeging V en VI 2016)		503.463
Hutten-Noord Ulft		319.568
Hutten Zuid Ulft		3.770
Centrumplan Ulft		1.266.601
Slawijkseweg Netterden		24.221
Hofskamp-Oost 2e f Varsseveld		1.360.649
Eskopje Varsseveld	-17.409	
Essenkamp Varsseveld	-37.046	
Kromkamp Sinderen		39.966
Bomenbuurt Ulft	-1.673	
V/d Pavert Varsselder	-302.632	
Wienw./Bosboomstr. Terborg	-232.630	
Keurkamer Ulft	-26.620	
Totaal verlieslatend (verwachting)		3.518.238
Totaal winstgevend (verwachting)	-618.010	
Saldo (nadelig)		2.900.228

Het totaal resultaat van alle grondexploitaties zoals opgenomen in de jaarrekening 2015 bedraagt ruim € 0.6 miljoen positief (NCW). In het gemiddeld risico scenario verslechtert dit resultaat tot een negatief resultaat van ruim € 2.9 miljoen. Het totale resultaat van de verlieslatende complexen loopt op tot € 3.5 miljoen. Voor het bepalen van de weerstandscapaciteit zal met dit mogelijk toenemende risico van € 2.9 miljoen rekening gehouden moeten worden.

Overige risico's

Naast de grondexploitaties zijn de risico's door woningbouwreductie in gevolge de regionale woonagenda vooralsnog geschat op een bedrag van voor een bedrag van € 2.3 miljoen (50%). Tot slot dient nog rekening gehouden te worden met risico's vanuit de deelname in de ontwikkeling van het regionaal en euregionaal bedrijvenpark ten bedrage van € 462.000. E.e.a. is hierboven toegelicht. Het totaal aan risico's komt daarmee op ruim € 5.6 miljoen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van het totaal van alle risico's.

<i>Resterende risico's</i>			
Regionaal bedrijfsterreinen (RBT/EBT)	462.000	gewogen risico	462.000
Risico's regionale woonagenda	4.600.000	50%	2.300.000
Resterende risico's grondexpl (o.a. bedrijfsterreinen)	2.900.000	gewogen risico	2.900.000
Gevolgen weerstandsvermogen			5.662.000

De risico's binnen de paragraaf grondbeleid hebben invloed op het weerstandsvermogen van de gemeente. Hiervoor wordt verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen.

3.6 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Informatie over het weerstandsvermogen is van belang om te weten of en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen. Deze tegenvallers kunnen incidenteel en structureel van aard zijn, maar hebben altijd invloed op de financiële positie van de gemeente. Hoe hoog het weerstandsvermogen zou moeten zijn, is niet exact aan te geven. De omvang is afhankelijk van de financiële risico's die de gemeente loopt en de kans dat de risico's daadwerkelijk effectief worden. De mate van flexibiliteit van de gemeentebegroting speelt een belangrijke rol bij de bepaling van het weerstandsvermogen: hoe snel kunnen tegenvallers worden opgevangen door ombuigingen van bestaand beleid al dan niet in combinatie met belastingverhogingen. Ook de omvang van de vrij aanwendbare reserves is daarbij van belang. Vanuit het provinciaal toezicht zijn geen directe normen voor het weerstandsvermogen aangegeven; wel wordt bewaakt dat de algemene reserve een bepaalde minimum omvang heeft. Nieuw in deze paragraaf is de vermelding van een aantal kengetallen, voortvloeiend uit de wijzigingen in de BBV.

Beleid

Beleidsuitgangspunten:

- a. Gemeente Oude IJsselstreek gebruikt in eerste instantie incidentele weerstandscapaciteit om zowel incidentele als structurele tegenvallers te dekken;
- b. Mochten zich gedurende een jaar structurele tegenvallers voordoen, zonder dat daar meevallers tegenover staan, dan zullen deze eerst incidenteel worden afgedekt middels de incidentele weerstandscapaciteit;
- c. Voor structurele tegenvallers wordt bij de eerstvolgende begroting dekking gezocht;
- d. Het weerstandsvermogen wordt zoveel mogelijk in tact gelaten en er wordt terughoudend opgetreden bij de beschikking over de algemene reserve. Dit omdat niet alle risico's voldoende gekwantificeerd kunnen worden. Om een goed beeld te houden op de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit worden deze minimaal tweemaal per jaar (bij de programmabegroting en de jaarrekening) geïnventariseerd;
- e. De post onvoorzien wordt alleen gebruikt voor eenmalige tegenvallers; deze tegenvallers dienen te voldoen aan de volgende criteria: Onuitstelbaar, Onvoorzienbaar en Onvermijdbaar. Structurele knelpunten dienen op structurele wijze te worden opgelost;
- f. De algemene reserve wordt volledig meegerekend bij de bepaling van de weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen

Onder het weerstandsvermogen wordt een kengetal verstaan, namelijk de verhouding tussen de direct beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit.

$$\text{Weerstandsvermogen} = \frac{\text{direct beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Met de *direct beschikbare weerstandscapaciteit* bedoelen we de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten te dekken. Onder *benodigde weerstandscapaciteit* verstaan we alle risico's waarvoor nog geen maatregelen zijn getroffen, die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Tot het treffen van dergelijke maatregelen behoren onder andere het instellen van voorzieningen, het afdekken van risicogebieden met verzekeringen dan wel andere risico-beperkende acties.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit geeft de mate aan waarin de gemeente zelf in staat is om niet-begrote kosten te dekken uit structurele middelen, zonder direct het bestaande beleid te moeten aanpassen/te bezuinigen. Hierbij kan gedacht worden aan de mogelijkheden die er zijn tot het verhogen van de inkomsten (bijvoorbeeld via belastingverhoging). Bij de incidentele weerstandscapaciteit gaat het om de aanwezigheid van vrij besteedbare middelen die eenmalig kunnen worden ingezet. In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de geprognoseerde weerstandscapaciteit per begin van het boekjaar.

De bestanddelen bestemmingsreserves en niet benutte belastingcapaciteit nemen we niet mee.

Weerstandscapaciteit	Bedrag
a. Begrotingsruimte (post onvoorzien)	99
b. Algemene reserves	14.095
c. Stille reserves	1.000
Totaal weerstandscapaciteit per 1-1-2017	16.121

Toelichting

a. Begrotingsruimte

Voor de dekking van niet voorziene uitgaven is in de begroting een structureel bedrag van € 2,50 per inwoner, ofwel een totaalbedrag van € 99.015 opgenomen.

b. Algemene reserves

Algemene reserve (x 1.000)	Werkelijke stand 1-1-2016	Geraamde stand 1-1-2017	Geraamde stand 1-1-2018	Geraamde stand 1-1-2019	Geraamde stand 1-1-2020
Algemene reserve	8.941	14.095	14.511	14.661	14.911

c. Stille reserves

Een stille reserve is het verschil tussen de hogere directe opbrengstwaarde bij verkoop en de boekwaarde van de diverse activa zoals ze op de balans staan. De mogelijke meeropbrengsten bij verkoop kunnen voor andere doelen worden aangewend. Dit geldt alleen voor bezittingen die direct verhandelbaar of verkoopbaar zijn. Bijvoorbeeld monumentale panden en objecten die onderdeel van herhuisvesting zijn, kunnen niet worden verkocht. Bij de berekening van de weerstandscapaciteit wordt rekening gehouden met 50% van het verschil tussen de boekwaarde en de actuele WOZ-waarde. We nemen voor de weerstandscapaciteit € 1.000.000.

Benodigde weerstandscapaciteit

Door de risico's in beeld te brengen, kunnen we de benodigde weerstandscapaciteit bepalen. Voor elk risico wordt beoordeeld of het risico kan worden vermeden, verminderd, overgedragen of geaccepteerd. Daarbij wordt een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet en het bedrag ten hoogste van de maximale risico. In totaal is het risico voor Oude IJsselstreek berekend op € 7.842.000

De belangrijkste risico's voor Oude IJsselstreek (afgerond):

Risico's	Mate inschatbaarheid	Beheersing	Financieel gevolg	Risico
a. Aansprakelijkheid/eigendom/Bedrijfsvoering				
Schadeclaims	Slecht	Verminderen	200	10
Eigendommen	Slecht	Verminderen	450	35
Bedrijfsvoering	Slecht	Accepteren	400	40
b. Financiële risico's				
Bestuursdwang/proceskosten	Slecht	Verminderen	120	35
Vennootschapsbelasting	Redelijk	Verminderen	pm	pm
Wijzigingen BBV (immateriële vaste activa)	Slecht	Accepteren	7.600	400
c. Grondexploitatie				
Zie paragraaf grondbeleid	Redelijk	Accepteren	7.962	5.662
d. Verbonden partijen				
Zie paragraaf verbonden partijen	Goed	Verminderen	5.450	250
e. Sociaal domein en open eind regelingen				
Sociaal domein en open eind regelingen	Slecht	Verminderen	1.000	200
Statushouders	Slecht	Verminderen	1.000	200
f. Garant en borgstellingen				
Garant- en borgstellingen	Redelijk	Accepteren	88.000	880
g. Overige (externe) factoren				
DRU Industriepark	Redelijk	Verminderen	275	70
Overige factoren	Slecht	Verminderen	700	60
Totaal			113.157	7.842

Toelichting

- *Aansprakelijkheid/ eigendommen en bedrijfsvoering € 85.000*
Dit betreft aansprakelijkheid voor schadeclaims vanwege onzorgvuldig, onjuist of niet tijdig handelen. Daarnaast hebben we een beperkt risico op het gebied van brand- en stormschade op gemeentelijke gebouwen. Ook hebben we risico's op de eigen percelen ten aanzien van verontreiniging. Risico's in de bedrijfsvoering zitten in mogelijk extra kosten wachtgelden voor bestuur (portefeuillehouders), vervanging bij langdurig zieken en verregaande juridische expertise die we mogelijk moeten inhuren.
- *Financiële risico's € 435.000*
Dit zijn de risico's voor bijvoorbeeld bestuursdwang (als de kosten niet te verhalen zijn op de overtreder). Ook kosten voor bezwaar- en beroepsprocedures vallen hieronder. Daarnaast lopen we een financieel risico door de wijziging in de BBV omtrent het overhevelen van bijdragen aan derden naar de immateriële vaste activa. Waarbij er

mogelijk sprake is dat deze activa in maximaal 5 jaar moeten worden afgeschreven. De kans dat dit wettelijk verplicht wordt (de maximale termijn) lijkt op dit moment zeer klein. Vennootschapsbelasting: zie hoofdstuk 2.8.

- **Grondexploitatie € 5.662.000**
Dit betreft de risico's die verbonden zijn aan de grondexploitatie. Voor een nadere toelichting zie 3.5 Paragraaf Grondbeleid.
- **Verbonden partijen € 250.000**
Als deelnemer van de gemeenschappelijke regelingen is de gemeente, samen met de overige deelnemende gemeenten, financieel aansprakelijk voor eventuele tekorten bij deze verbonden partijen. Zie hiervoor 3.2 Paragraaf Verbonden partijen.
- **Sociaal domein en overige open eind regelingen € 200.000**
De uitgaven die gemoeid zijn met open-eind regelingen zijn, zoals de naam al aangeeft, moeilijk te beïnvloeden door de gemeente. Uitgaven vinden plaats op basis van verordeningen en regelingen. De aanspraken die op de regelingen worden gedaan zijn niet te beïnvloeden door de gemeente.
Ten aanzien van de subsidies: In de voorgaande jaren is een besparingsdoelstelling op subsidies opgenomen ad totaal € 665.000. Zolang het nieuw te formuleren subsidiebeleid nog niet definitief wordt vastgesteld (zowel voor de verenigingen als voor de professionele organisaties zoals bibliotheek, muziekschool en DRU- cultuurfabriek), is er een risico dat deze besparing niet wordt gehaald. Het totale risico wordt momenteel ingeschat op € 150.000.
In het sociaal domein (programma 2) gaat circa € 45 miljoen om. Met het plan van maatregelen ("Voorbij de zure appel") zijn de bekende risico's voor de komende jaren meegenomen. Of deze besparingsdoelstellingen allemaal worden gerealiseerd, blijft een risico. Financieel is het effect de komende jaren beperkt. De bestemmingsreserve sociaal domein kan eventuele tegenvallers opvangen. Daarom houden we als risico in totaal rekening met € 1 mln, met 20% kans dat het risico zich voordoet.
- **Statushouders € 200.000**
Voor de tijdelijke huisvesting van 50 statushouders worden er vijf locaties ingezet om woonruimte te kunnen bieden voor een periode van 10 jaar. Er is geen zekerheid te geven over de verhoogde asielinstroom gedurende de periode van 10 jaar. Afhankelijk van de verhoogde asielinstroom en doorstroom van de statushouder(s) is er een risico op leegstand (met name voor de eenpersoonswoningen) op langere termijn. Daarnaast is er met name het risico van extra bijstandsuitkeringen die vervolgens niet in voldoende mate worden afgedekt met rijks gelden. Als het aantal uitkeringen hoger is dan begroot, wordt er vangnet aangevraagd. Is er geen sprake van vangnet dan zijn deze extra kosten voor rekening van de gemeente.
- **Garant/borgstellingen € 880.000**
Alle borg-/garantstellingen zijn in kaart gebracht. Wij hanteren 1% van het totaal als risico. Het grootste deel betreft achtervang WSW van de woningbouwcorporaties.
- **Overige (externe) factoren € 130.000**
 - Economische ontwikkelingen, die buiten de invloedssfeer van de gemeente vallen
 - Planschade
 - Hypotheken personeel
 - DRU Industriepark: De visie op de DRU Industriepark wordt de komende periode ontwikkeld. Hierin worden ook financiële mogelijkheden en consequenties in beeld gebracht. In elk geval wordt nu in de meerjarenraming rekening gehouden met het beëindigen van € 275.000 aan de DRU Cultuurfabriek per 2019, conform afspraak. Op basis van de besluitvorming over de visie en de gevolgen hiervan, kunnen er op termijn financiële effecten ontstaan, zowel positief als negatief. Het nu bekende risico bedraagt totaal € 275.000 vanaf 2019.

Verwachting/positief risico

- *Effecten algemene uitkering*

Elke circulaire vanuit het Rijk geeft grotere of kleinere wijzigingen in de uitkering in het gemeentefonds. Daarnaast zijn er ontwikkelingen op onder andere het gebied van de constante prijzen en het effect hiervan op de uitkering. Het mogelijk positieve effect hiervan geldt vanaf 2018 en heeft dus geen effect op 2017. De septembercirculaire geeft mogelijk verdere wijzigingen. Dit kan zowel positief als negatief uitvallen.

Het verwachte positieve effect vanuit de constante prijzen, zoals nu voorlopig bekend, zou van circa € 100.000 in 2018 tot € 400.000 kunnen oplopen in 2020. Het geheel is echter nog ondoorzichtig en nog niet officieel bevestigd. Daarom wordt dit risico niet meegerekend.

Berekening prognose weerstandsvermogen (x 1.000)

$$\text{Weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{16.121}{7.842} = 2,0$$

De gehanteerde ratio:

> 2,0	= Uitstekend
1,4 – 2,0	= Ruim voldoende
1,0 - 1,4	= Voldoende
0,8 - 1,0	= Matig
0,6 – 0,8	= Onvoldoende
< 0,6	= Ruim Onvoldoende

Als signaleringswaarde hanteren we een weerstandsvermogen van minimaal 1.0. Met een weerstandsvermogen van 2,0 voldoen we ruim aan deze norm, waarmee er genoeg ruimte is om eventuele financiële tegenvallers op te vangen.

Kengetallen

Naar aanleiding van wijzigingen in de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording), wordt voorgeschreven dat in deze paragraaf een verplichte basisset van 5 kengetallen moet worden opgenomen. Deze kengetallen zijn:

- Netto schuldquote
- Solvabiliteitsratio
- Grondexploitatie
- Structurele exploitatieruimte
- Belastingcapaciteit (woonlasten meerpersoonshuishouden)

Het is van belang deze kengetallen in breder perspectief te zien, aangezien deze op zichzelf staand maar een deel van het totale beeld van de gemeentelijke financiën weergeven.

1: Netto schuldquote (inclusief gecorrigeerd)

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Dit is de netto schuld als aandeel van de inkomsten. Als streefwaarde hanteert de VNG een netto schuldquote van 130% als bovengrens, zowel met als zonder correctie.

2: Solvabiliteitsratio

Dit is het procentuele aandeel van het eigen vermogen op het totaal van het vermogen. Deze ratio geeft aan in hoeverre een organisatie aan de lange termijn financiële verplichtingen kan voldoen.

3: Grondexploitatie

De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant beoordeelt elk jaar of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

4: Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten. Dit wordt uitgedrukt in een percentage. Dit percentage geeft een inzicht in de flexibiliteit van de begroting. Een begroting waar de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is flexibeler dan een begroting waarbij structurele baten en lasten precies in evenwicht zijn.

5. Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten wordt verstaan de OZB, de riool en reinigingsheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijke gemiddelde in jaar t-1. De gemiddelde woonlasten van gemeenten in 2017 (op basis van de cijfers van het COELO), bedragen € 723,-. Voor het tarief afvalstoffenheffing wordt gerekend met het tarief voor een kleine grijze container, aangezien het beleid erop gericht is om zo maximaal mogelijk afval te scheiden.

Kengetallen (x 1.000)	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
1a Netto schuldquote	138%	151%	156%
1b Netto schuldquote gecorrigeerd	116%	132%	140%
2 Solvabiliteitsratio	15%	15%	13%
3 Grondexploitatie	20%	24%	17%
4 Structurele exploitatieruimte	-1,3%	1,1%	0,8%
5 Belastingcapaciteit	99%	103%	99%

Signaleringswaarden

In lijn met de signaleringswaarden van de Provincie, streven we naar minimaal categorie B. Met de huidige kengetallen, komen we op 3 categoriën nog in C. De overige kengetallen zitten in categorie A of B.

Signaleringswaarden	Waarde Oude IJsselstreek	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote	156%	<90%	90-130%	>130%
Netto schuldquote, gecorrigeerd	140%	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	13%	>50%	20-50%	<20%
Grondexploitatie	17%	<20%	20-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte Begroting	0,8%	Begr en MJR>0%	Begr of MJR >0%	Bgr en MJR <0%
Structurele exploitatieruimte MJR	0,1%			
Belastingcapaciteit	99%	<95%	95-105%	>105%
Weerstandsvermogen	220%	>100%	80-100%	<80%

4. Financiële positie

Toelichting

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor, dat er naast de programmabegroting en de paragrafen ook een “financiële begroting” wordt gemaakt. Hierin wordt inzicht gegeven in:

- de prognose meerjarenperspectief 2017 - 2020
- het overzicht van baten en lasten
- de financiële uitgangspunten

4.1 Meerjarenraming

In de meerjarenraming wordt de ontwikkeling van het saldo aangegeven vanaf het uitgangspunt in de Programmabegroting 2016, de stand met de 2^e bestuursrapportage 2016 en vervolgens de autonome en beleidsmatige ontwikkelingen. Het structurele resultaat en incidentele resultaat zijn uit elkaar getrokken, zodat de effecten op het structurele resultaat duidelijk worden. Immers, we sturen op een *structureel* meerjarig sluitend resultaat.

NB. Alle positieve bedragen dragen bij aan een positieve ontwikkeling van het begrotingssaldo, negatieve bedragen verslechteren het resultaat.

Meerjarenraming 2017- 2020		2016	2017	2018	2019	2020
Structureel resultaat programmabegroting 2016-2019		454	336	178	347	97
Pg Structurele afwijkingen 2e berap						
1	Minder opbrengsten verhuur accommodaties	-40	-40	-40	-40	-40
3	Peuterspeelzalen	48	48	48	48	48
3	Kosten onderwijshuisvesting	-17	0	0	0	0
4	Lagere kosten inhuur externe werkzaamheden WOZ	13	13	13	13	13
4	Algemene uitkering	247	97	503	179	159
4	Hogere kosten SLA (ICT Doetinchem)	-65	-65	-65	-65	-65
bv	Vrijval personeelskosten/wachtgeld bij vorming voorziening	80	80	80	80	80
bv	Huisvesting gemeentekantoor	-50	-50	-50	-50	-50
bv	CAO-en pensioenpremiestijging personeelskosten	-367	-267	-267	-267	-267
bv	Voorstel afschrijvingslasten bestemmingsreserves vjn	-180	-180	-180	-180	-180
bv	Voorstel beleid afschrijvingslasten vjn	200	200	200	200	200
bv	Dividenduitkering	-175	-175	-175	-175	-175
Totaal structurele afwijkingen 2e berap 2016		-306	-339	67	-257	-277
Subtotaal structureel resultaat 2e berap		148	-3	245	90	-180
Autonome ontwikkelingen exploitatie structureel						
1	Onderhoudsbudget wegen (integraal)		30	320	610	610
4	Lagere inkomsten Toeristenbelasting		-15	-15	-15	-15
4	Lagere kosten abonnementen		20	20	20	20
4	Lagere bijdrage Gemeenschappelijke Regelingen		191	201	211	221
4	Wijzigingen algemene uitkering VVE peuters		44	-30	-8	14
4	Herijking gemeentefonds		231	357	344	367
4	Leges bouwvergunningen				-100	-100
bv	Kapitaallasten vrijval		600	100	100	100
bv	Aantal kleine besparingen op onderdelen		35	35	35	35
bv	Reële urenrekening naar kostendekkende producten		-150	-200	-250	-300
Totaal structurele autonome ontwikkelingen			986	788	947	952
Subtotaal structureel resultaat 2e berap + autonome ontwikkelingen		148	983	1.033	1.037	772
Beleidsmatige ontwikkelingen/speerpunten structureel						
1	Speerpunt Kosten huisvesting statushouders (1e tranche)		-50	-50	-50	-50
2	Subsidie kunst		50	50	50	50
3	Speerpunt Duurzaamheidsagenda		-150	-75	-75	-75
3	Speerpunt Samenwerking Regio		-50	-50	-50	-50
4	Verhogen tarief Toeristenbelasting		15	15	15	15
bv	Speerpunt Dienstverlening op orde - i-samenwerking		-200	-400	-400	-400
bv	Extra kapitaallasten noodzakelijke investeringen			-96	-96	-96
bv	Speerpunt Financiën op orde		-40	-40	-40	-40
bv	Post Onvoorzien		19	19	19	19
Totaal structurele beleidsmatige ontwikkelingen/speerpunten			-406	-627	-627	-627
Structureel resultaat 2017-2020			577	406	410	145

Meerjarenraming (vervolg)	2016	2017	2018	2019	2020
Incidenteel resultaat programmabegroting 2016-2019	-440	-307	-152	-333	-42
Ontwikkelingen incidenteel					
conform 2e berap 2016	-440				
1 Speerpunt Omgevingswet		-100	-100		
3 Digitale informatieborden		15			
BV ICT Obliquefoto's		28		28	
Totaal incidentele ontwikkelingen	-440	-57	-100	28	0
Resultaat structureel + incidenteel	-733	212	155	104	103
Extra toevoeging aan algemene reserve		-200	-150	-100	-100
Totaal resultaat meerjarenraming	-733	12	5	4	3

Toelichting structurele afwijkingen 2^e berap

Voor een toelichting op de structurele en incidentele afwijkingen van de 2^e berap, verwijzen we naar de betreffende rapportage.

Toelichting autonome ontwikkelingen

- Onderhoudsbudget wegen*

Op basis van het huidige wegenbeheerplan kunnen we stellen dat de jaarlijkse verhoging omlaag kan worden bijgesteld. Met de genoemde vrijval van budget is rekening gehouden dat er jaarlijks € 100.000 extra ter beschikking wordt gesteld uit deze voorziening voor verlichting. Zie ook de toelichting bij programma 1.
- Lagere inkomsten toeristenbelasting*

De inkomsten op toeristenbelasting zijn al een aantal jaren lager dan geraamd. Het aantal overnachtingen is niet gestegen, wat een aantal jaren geleden wel zo is ingeschat.
- Lagere kosten abonnementen*

Door bezuinigingen op abonnementen zijn de kosten hiervan gedaald.
- Lagere bijdrage Gemeenschappelijke Regelingen*

Met name door de andere verdeelsystematiek bij de ODA en lagere inschatting van de gemeentelijke bijdrage bij de VNOG en Regio Achterhoek ontstaat er een voordeel.
- Wijzigingen algemene uitkering voorschoolse voorziening peuters*

In huidige begroting is circa € 97.000 per jaar begroot als Rijksbijdrage Peuterspeelzaalwerk. Die vervalt per 2018. Daarvoor in de plaats komt een uitkering voor een voorschoolse voorziening. De effecten hiervan zijn als wijziging meegenomen.
- Herijking gemeentefonds*

In 2015 heeft in het kader van de 2e fase groot onderhoud een herijking plaatsgevonden van 3 (sub)clusters, waaronder van VHROSV. Gemeenten met een groot buitengebied zouden op dat subcluster er flink op vooruit gaan. Op advies van de RFV en VNG werd een verdiepend onderzoek ingesteld, waarbij intussen 1/3e van de resultaten werden doorgevoerd in de mei-circulaire 2015. Het verdiepende onderzoek is afgerond en op basis hiervan is in de meicirculaire 2016 het 2e deel met weer 1/3e van het gehele effect doorgevoerd. In totaal is nu dus 2/3e deel doorgevoerd. Door de fondsbeheerders is besloten dat het hierbij blijft en er dus geen 3e wijziging meer komt.
- Kapitaallasten*

Doordat vanuit 2016 nog circa € 15 miljoen aan investeringen resteert die in 2017 (en verder) worden uitgevoerd, ontstaat er een incidenteel voordeel van circa € 600.000. Daarnaast is er door vrijval van kapitaallasten, vanaf 2018 € 100.000 aan ruimte.

- *Leges bouwvergunningen*
De invoering van de omgevingswet geeft meer vergunningsvrije ruimte, waardoor de legesopbrengsten vanaf 2019 lager worden.
- *Aantal kleine besparingen op onderdelen*
Dit betreft onder andere lagere lasten voor brandstof, woonwerkverkeer en drukwerk.
- *Reële urenrekening naar kostendeekkende producten*
Met name bij de grondexploitatie neemt het aantal toe te schrijven uren af.

Toelichting nieuw beleid/speerpunten

- *Speerpunten*
De speerpunten zijn toegelicht onder de desbetreffende programma's.
- *Subsidie kunst*
Verlagen van subsidies op terrein van kunst en cultuur van € 130.000 naar € 80.000. Dit betreft een budget wat jaarlijks niet geheel nodig is. Het betreft nadrukkelijk geen lijstsubsidies. Op dit moment vinden er op dit terrein geen nieuwe ontwikkelingen plaats waardoor het budget niet volledig nodig is. De voorgestelde besparing zal voor de partijen die nu uit dit budget subsidie ontvangen, geen consequenties hebben.
- *Tarief toeristenbelasting*
Om de daling in opbrengsten toeristenbelasting terug te verdienen, zou de toeristenbelasting moeten stijgen met ruim 7%; van € 1,12 in 2016 naar € 1,20 per nacht. (Uitgaande van het aantal overnachtingen zoals in 2015. Bij een verdere afname van het aantal overnachtingen zou het tarief nog wat hoger moeten worden bijgesteld). Dit komt overeen met het gemiddelde tarief in de regio. Door het ophogen van de toeristenbelasting naar dit gemiddelde, wordt het tekort aan opbrengsten gecompenseerd.
- *Extra kapitaallasten ten behoeve van nieuwe investeringen*
(zie ook programma 1 en bijlage C; Investeringslijst)
Dit betreft vier onderdelen:
 - *Parkeerplaatsen DRU (speerpunt 18)*
 - *Sinderenseweg / Aaltenseweg Sinderen*
 - *Broerdijk / Zwanenburgseweg Megchelen*
 - *Kerkstraat Ulft*
- *Post onvoorzien*
Terugbrengen van de post onvoorzien naar € 2,50 per inwoner (zie ook onder het hoofdstuk 'Onvoorzien')

4.2 Overzicht van baten en lasten

Bij de afzonderlijke programma's is steeds een overzicht van de baten en lasten opgenomen. In de volgende tabel treft u een totaaloverzicht van alle programma's aan. Volgens het BBV mogen de mutaties in de reserves niet via de programma's lopen, maar moeten afzonderlijk zichtbaar zijn.

Daardoor ontstaan er twee exploitatiesaldo's, te weten een saldo vóór resultaatbepaling en een saldo na resultaatbepaling. Concreet betekent dit dat er eerst een telling wordt gemaakt van de begroting zonder de mutaties in de reserves (= vóór resultaatbepaling). Daarna volgt een telling rekening houdend met stortingen in- en onttrekkingen aan de reserves (= na resultaatbepaling).

Overzicht baten en lasten (x 1.000)	2017	2018	2019	2020
Lasten				
1. De gemeente waar het goed wonen is	17.767	18.139	18.087	18.315
2. De leefbare gemeente	43.910	43.057	41.822	41.550
3. De werkende gemeente	5.275	5.529	5.489	5.486
4. De dienstverlenende gemeente	9.602	9.511	9.730	9.840
Algemene dekkingsmiddelen	2.937	3.056	2.907	2.762
Overhead	9.242	9.450	9.392	9.306
Heffing VPB	-	-	-	-
Onvoorzien	99	99	99	99
Totaal lasten	88.832	88.840	87.526	87.358
Baten				
1. De gemeente waar het goed wonen is	10.163	10.546	10.699	10.826
2. De leefbare gemeente	9.238	8.727	8.104	8.104
3. De werkende gemeente	347	347	347	347
4. De dienstverlenende gemeente	5.689	5.589	5.389	5.339
Algemene dekkingsmiddelen	63.505	63.684	63.416	63.169
Overhead	-	-	-	-
Heffing VPB	-	-	-	-
Onvoorzien	-	-	-	-
Totaal baten	88.940	88.892	87.954	87.784
Totaal saldo van baten en lasten (voor bestemming)	108	52	428	427
Mutaties reserves				
Toevoegingen				
1. De gemeente waar het goed wonen is	286	286	286	286
4. De dienstverlenende gemeente	519	319	419	419
Onttrekkingen				
1. De gemeente waar het goed wonen is	100	100	100	100
2. De leefbare gemeente	275	275	-	-
3. De werkende gemeente	-	-	-	-
4. De dienstverlenende gemeente	287	137	137	137
Algemene dekkingsmiddelen	47	46	45	45
Totaal mutatie reserves	96-	47-	423-	423-
Totaal saldo baten	89.649	89.450	88.235	88.066
Totaal saldo lasten	89.637	89.445	88.231	88.063
Resultaat na bestemming	12	5	4	3

4.3 Overzicht van incidentele baten en lasten

Overzicht van incidentele baten en lasten (x 1.000)		2017	2018	2019	2020
Saldo begroting 2017-2020		12	5	4	3
Incidentele lasten					
Pg	Omschrijving				
1	Kosten voor extra verkoop panden en gronden	20	20	-	-
1	Omgevingswet	100	100	-	-
2	Cultuurcluster DRU	275	275	-	-
4	ICT Obliquefoto	-28	-	-28	-
4	Verkiezingen	42	52	83	42
4	Toevoeging Algemene reserve (cf begroting 2016-2019)	250	100	250	-
4	Toevoeging Algemene reserve (begroting 2017-2020)	200	150	100	100
Saldo incidentele lasten		859	697	405	142
Incidentele baten					
Pg	Omschrijving				
1	Opbrengst voor extra verkoop panden en gronden	20	20	-	-
2	Reserve onttrekking Cultuurcluster DRU	275	275	-	-
Saldo incidentele baten		295	295	-	-
Saldo incidentele baten en lasten		564	402	405	142
Structureel saldo programmabegroting 2017-2020		576	406	409	145

4.4 Financiële uitgangspunten

Beleidsuitgangspunten

In de voorjaarsnota 2016 hebben we een aantal financiële uitgangspunten gedefinieerd. Basis hiervoor is dat de coalitie in haar coalitieakkoord specifiek het op orde krijgen van de financiën als prioriteit heeft gesteld. Daarbij is in het coalitieakkoord een aantal uitgangspunten gedefinieerd:

- Meerjarig structureel sluitende begroting behouden: Oud voor nieuw beleid
- Uitvoering sociaal domein binnen beschikbare budgetten
- Schuldenpositie afbouwen
- Zalmnorm:
 - Alle niet-bestede middelen naar de Algemene Reserve
 - Efficiency gaat voor lastenverhoging
- Kritisch kijken naar mogelijkheden als ondersteuning zwakkeren samenleving, voorzieningen en leefbaarheid; niet alles kan
- Verhoging OZB boven trendmatig als
 - beleid maximaal gericht op besparingen en efficiency, én
 - besparingen daadwerkelijk ingezet voor sluitende exploitatie

Financiële sturing op basis van integrale besluitvorming

Om een integraal afgewogen beleidsontwikkeling te garanderen is het belangrijk om zowel bestuurlijk als ambtelijk een zelf opgelegde discipline te handhaven.

Het gaat dan om twee dingen:

- Een gelijkmatige, voorspelbare financiële ontwikkeling omdat onzekerheid op dit punt tot bestuurlijke onrust leidt en direct de bestuurlijke aandacht afleidt van waar het werkelijk inhoudelijk om gaat.
- Beperking van tussentijdse beleidswijziging vooral met significante financiële impact. Het risico wordt dan groot dat tot verkeerde/onnodige beleidswijzigingen wordt besloten.

Dat stelt ons als bestuur ook voor de nodige uitdagingen:

Eenzijds dat we accepteren dat:

- 100% controle niet mogelijk is
- inschattingen verkeerd kunnen zijn

Anderzijds dat we vóóraf spelregels afspreken:

- financiële doctrine met bestuurlijk commitment

Tussentijds bijsturen van inhoudelijk beleid zonder financiële consequenties is altijd mogelijk. Tussentijdse voorstellen met financiële consequenties, die per definitie dus niet integraal kunnen worden afgewogen met andere beleidsontwikkelingen, moeten zoveel mogelijk worden vermeden.

Op basis van deze discipline moet tussentijdse besluitvorming over ontwikkelingen met financiële en/of capaciteitsgevolgen voldoen aan twee O's: Onvermijdelijk en Onuitstelbaar. Alle andere voorstellen met structurele financiële en of capaciteitsgevolgen worden opgespaard tot de volgende begroting zodat een meerjarige integrale afweging mogelijk blijft.

Begrotingsdoctrine

Met een begrotingsdoctrine of begrotingsnorm stelt de raad vooraf kaders om te bepalen wat er moet gebeuren als een bepaalde financiële situatie zich voordoet. Een voorbeeld hiervan is de Europese begrotingsnorm die aangeeft dat landen niet meer dan 3% tekort op hun begroting mogen hebben.

Ook onze gemeente kent een dergelijke norm. Namelijk in het coalitieakkoord is opgenomen dat er structureel elk jaar een sluitend begroting moet zijn. Dit is een strakkere norm dan die wettelijk is opgelegd. Die landelijke norm zegt dat ofwel het eerstvolgende begrotingsjaar sluitend moet zijn en als dat niet het geval is dan moet er op een termijn van vier jaar sprake zijn van structureel sluitend.

Het zelf opleggen van strakkere kaders betekent dat vooraf een bepaalde eigen discipline wordt afgesproken. Het vraagt ook een committent om dan ook de consequenties te aanvaarden op het moment dat dreigt dat de normen niet worden gehaald.

Begrotingsdoctrine

De begrotingsdoctrine, zoals in de voorjaarsnota 2017 vastgesteld:

1. De begroting moet elk jaar structureel sluitend zijn gedurende de gehele periode (vier jaar).
2. Overschotten terug naar algemene reserve.
3. Verwachte tekorten of overschotten binnen programma oplossen. Gedurende het jaar wordt een verwacht begrotingsoverschot of –tekort niet tussen programma's gecompenseerd om te voorkomen dat er onnodig en/of verkeerd wordt bijgestuurd op strategisch belangrijke onderwerpen.
4. Voorstellen voor resultaatbestemming moeten al bij de 2^e berap worden gedaan
5. Tussentijdse voorstellen (zoals eerder bij de P&C cyclus inhoudelijk toegelicht) kunnen alleen op basis van de twee O's (onuitstelbaar en onvermijdelijk).
6. De algemene reserve moet voldoende blijven voor dekking van het benodigde weerstandsvermogen
7. De totale schuldenlast mag niet uitkomen boven het maximum zoals in de begroting 2016 aangegeven € 142 miljoen. En moet daarna geleidelijk worden afgebouwd om het langjarige renterisico binnen de begroting te beperken.
8. Investerings op basis van meerjarenraming

Met deze – door het college vastgestelde- uitgangspunten als leidraad, is de begrotingsdoctrine (discipline) opgesteld. Deze doctrine geeft de spelregels op basis waarvan we deze begroting 2017-2020 hebben opgesteld.

Technische uitgangspunten

De basis voor het ramen van het vastgestelde beleid voor de planperiode 2017-2020 is de programmabegroting 2016. Daarnaast zijn de ontwikkelingen vanuit onder andere de meicirculaire en de wijzigingen in de BBV meegenomen.

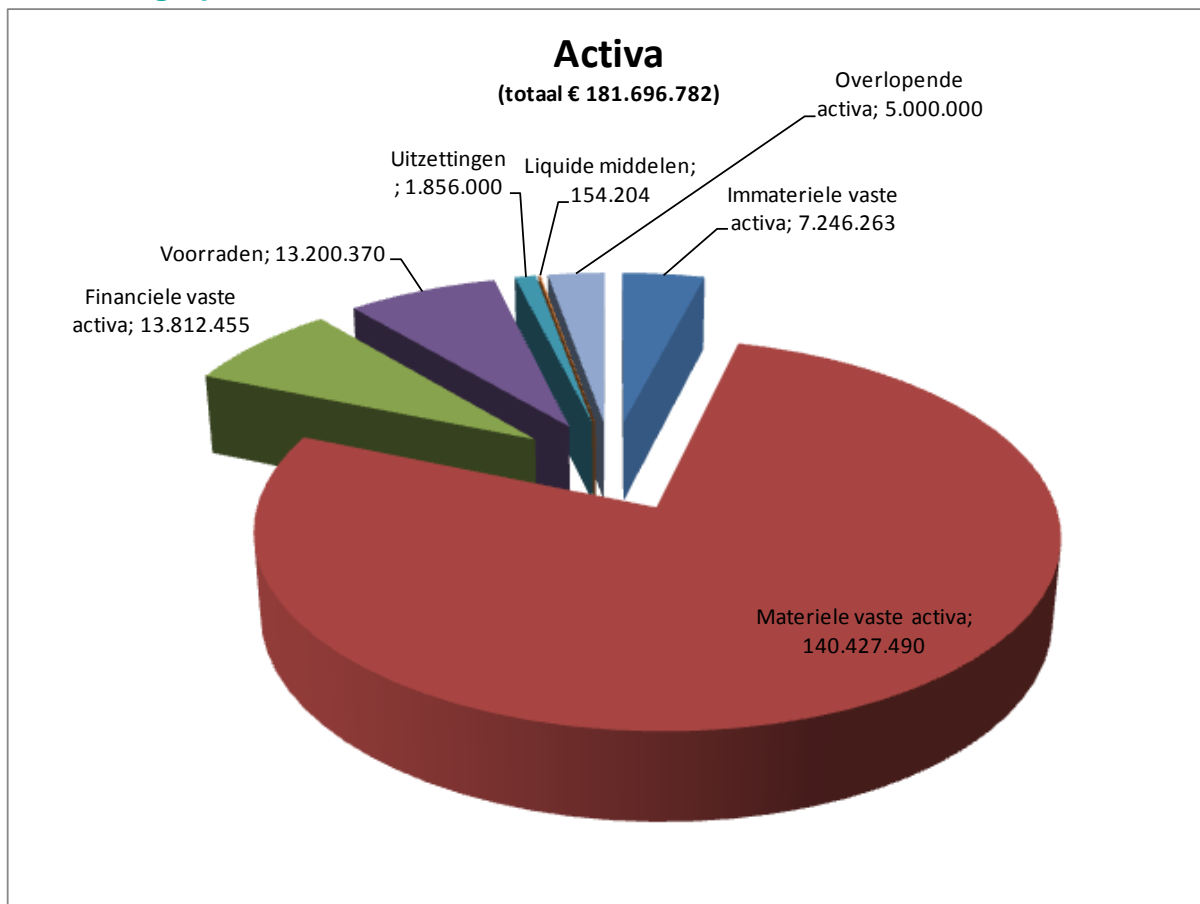
- **Loonontwikkeling**
In 2016 is er sprake van een structurele stijging van de loonkosten met 3%, ofwel € 267.000. Deze stijging is als extra last in de begroting 2017 en verder verwerkt.
Voor 2017 stijgen de loonkosten met 0,4%. Daarnaast is er een stijging van de pensioenpremie. De totale extra kosten bedragen € 269.000. In de meerjarenbegroting was al rekening gehouden met een stijging van € 104.000. Het restant van € 165.000 wordt gedekt uit de loon- en prijsstijging van de algemene uitkering.
- **Prijsontwikkeling**
De budgetten en subsidies zijn vooralsnog niet bijgesteld. Om de prijsstijging op te kunnen vangen is een post opgenomen ad € 131.000. De dekking hiervoor is de loon- en prijsstijging van de algemene uitkering (€ 106.000) en 3% verhoging van de leges (€ 25.000).
- **Geen meerjarige loon- en prijscompensatie**
Voor de begrotingsjaren 2018-2020 gaan we uit van het prijsniveau 2017. Er is dus zowel voor de inkomsten als de uitgaven geen rekening gehouden met verdere loon- en prijsstijging. De beleidsaanneme daarbij is dat dit meerjarig een budgetneutrale ontwikkeling is.
- **Renteontwikkeling**
Voor de berekening van de kapitaallasten (renteomslag) is uitgegaan van 1,8%. Bij het opmaken van de jaarrekening wordt de renteomslag opnieuw berekend en tot de werkelijke omvang doorbelast aan de producten.
- **Rijksuitkeringen**
De meicirculaire van het Ministerie van Binnenlandse Zaken is bepalend voor de op te nemen raming in de begroting 2017-2020. Voor een beschouwing van de ontwikkeling van de algemene uitkering ten opzichte van de eerdere aannames wordt verwezen naar de “algemene dekkingsmiddelen”.
- **Belastingen en tarieven**
De belastingen en tarieven worden jaarlijks trendmatig verhoogd met 3%. In de begroting is de OZB-opbrengst meerjarig daarmee verhoogd. De leges worden meerjarig niet gecorrigeerd.
Voor de reinigingsheffing en rioolheffing (voor beide netto na kwijtschelding) en marktgelden gaan we uit van 100% kostendekkendheid.
De paragraaf Lokale Heffingen geeft een verdere toelichting op de belastingen en leges.
De overhead is naar rato van ureninzet toegerekend aan producten en diensten ten behoeve van kostprijsbepaling en kostendekkendheid van heffingen en leges.
- **Stelpost onvoorzien**
Deze wettelijke post is toegelicht in hoofdstuk 2.7.

4.5 Geprognosticeerde balans

BALANS		
ACTIVA	31-12-2016	31-12-2017
Vaste activa		
Immaterieel		
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en Bijdragen aan activa in eigendom van derden	€ 7.408.935	€ 7.128.063
het saldo van agio en disagio	€ 0	€ 0
Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	€ 50.000	€ 118.200
Subtotaal immaterieel	€ 7.458.935	€ 7.246.263
Materieel		
Investerings met economisch nut:		
- gronden uitgegeven in erfpacht	€ 12.256	€ 12.256
- overige investeringen met economisch nut	€ 96.023.224	€ 99.622.950
Investerings met maatschappelijk nut	€ 36.772.966	€ 40.792.284
Subtotaal materieel	€ 132.808.446	€ 140.427.490
Financieel		
Kapitaalverstrekkingen aan:		
1. Deelnemingen	€ 274.955	€ 274.955
2. Gemeenschappelijke regelingen	€ 0	€ 0
3. Overige verbonden partijen	€ 3.750	€ 3.750
Leningen aan:		
1. Openbare lichamen als bedoeld in art. 1 ond. A. wet Fido	€ 0	€ 0
2. Woningbouwcorporaties	€ 0	€ 0
3. Deelnemingen	€ 0	€ 0
4. Overige verbonden partijen	€ 0	€ 0
Overige langlopende leningen	€ 14.253.211	€ 13.533.750
Uitzettingen in 's Rijks schatkist > 1 jaar	€ 0	€ 0
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier > 1 jaar	€ 0	€ 0
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jaar	€ 0	€ 0
Subtotaal financieel	€ 14.531.916	€ 13.812.455
Totaal vaste activa	€ 154.799.297	€ 161.486.208
Vlottende activa		
Voorraden		
Grond- en hulpstoffen gespecificeerd naar:		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	€ 15.300.370	€ 15.300.370
Verliesvoorziening voorraden	€ 0	€ 0
Verliesvoorziening herziening exploitaties	€ 0	€ 0
Verliesvoorziening bedrijventerreinen	€ 0	€ 0
Verliesvoorziening gevolgen regionale woonagenda	€ -2.100.000	€ -2.100.000
Subtotaal voorraden	€ 13.200.370	€ 13.200.370
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	€ 156.000	€ 156.000
Verstrekke kasgeldleningen aan Openbare lichamen	€ 0	€ 0
Overige verstrekke kasgeldleningen	€ 0	€ 0
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	€ 0	€ 0
Rekening-courant verhoudingen met het Rijk	€ 0	€ 0
Rekening-courant verhoudingen met niet-financiële instellingen	€ 0	€ 0
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier < 1 jaar	€ 0	€ 0
Overige vorderingen	€ 1.700.000	€ 1.700.000
Overige uitzettingen	€ 0	€ 0
Subtotaal uitzettingen	€ 1.856.000	€ 1.856.000
Liquide middelen		
Kas-banksaldi	€ 172.342	€ 154.204
Overlopende activa	€ 6.350.000	€ 5.000.000
Totaal vlottende activa	€ 21.578.712	€ 20.210.574
Totaal generaal	€ 176.378.009	€ 181.696.782

BALANS			
PASSIVA		31-12-2016	31-12-2017
Vaste passiva			
Eigen vermogen			
Algemene reserves	€	14.095.094	€ 14.510.547
Bestemmingsreserves	€	9.279.744	€ 6.261.027
Resultaat jaarrekening	€	0	€ 0
Subtotaal eigen vermogen	€	<u>23.374.838</u>	€ <u>20.771.574</u>
Voorzieningen			
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	€	4.485.641	€ 3.916.535
Onderhoudsegalisatievoorzieningen	€	1.439.399	€ 1.658.455
Door derden bekleemde middelen met specifieke aanwendingsrichting	€	0	€ 0
Subtotaal voorzieningen	€	<u>5.925.040</u>	€ <u>5.574.990</u>
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer			
Obligatieleningen	€	0	€ 0
Onderhandse leningen van:			
1. Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€	0	€ 0
2. Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€	133.997.884	€ 137.666.971
3. Binnenlandse bedrijven	€	0	€ 0
4. Openbare lichamen als bedoeld in art.1 ond. A wet Fido	€	0	€ 0
5. Overige binnenlandse sectoren	€	0	€ 0
6. Buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige			
Waarborgsommen	€	33.247	€ 33.247
Subtotaal vaste schulden	€	<u>134.031.131</u>	€ <u>137.700.218</u>
Totaal vaste passiva	€	163.331.009	€ 164.046.782
Vlottende passiva			
Netto-vlottende schulden met rentetypische looptijd korter dan één jaar			
Kasgelden	€	2.000.000	€ 5.000.000
Banksaldi	€	2.700.000	€ 2.000.000
Overige schulden	€	<u>4.000.000</u>	€ <u>4.250.000</u>
Subtotaal netto-vlottende schulden	€	<u>8.700.000</u>	€ <u>11.250.000</u>
Overlopende passiva	€	<u>5.600.000</u>	€ <u>6.400.000</u>
Totaal vlottende passiva	€	14.300.000	€ 17.650.000
Totaal generaal	€	177.631.009	€ 181.696.782
Gewaarborgde geldleningen	€	88.000.000	€ 88.000.000

Toelichting op de balans

De activa bestaan uit vaste en vlottende activa.

Vaste activa bestaan uit de bezittingen van de gemeente die zij langdurig gebruikt voor haar bedrijfsvoering. Deze bestaan uit de (im)materiële vaste activa en financiële vaste activa. De vlottende activa zijn bezittingen met een looptijd korter dan 1 jaar en bestaan uit de voorraden, vlottende vorderingen, liquide middelen en overlopende activa.

a. (Im)materiële vaste activa

Dit betreft voornamelijk materiele vaste activa die bestaan uit investeringen met economisch of maatschappelijk nut.

- In erfpacht gegeven gronden worden gewaardeerd tegen uitgifteprijs
- Investerings met economisch nut zijn gewaardeerd ten verkrijging- of vervaardigingprijs.
- Investerings met maatschappelijk nut zijn gewaardeerd ten verkrijging- of vervaardigingprijs. Reserves en specifieke investeringsbijdragen mogen in mindering worden gebracht. Op het saldo wordt afgeschreven, waarbij vervroegd afschrijven is toegestaan.
- Activa met een verkrijgprijs minder dan € 10.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen.
- De afschrijvingstermijnen zijn te vinden onder bijlage J.

Immateriële vaste activa (IVA) betreft vaste activa die niet stoffelijk van aard zijn en tevens niet onder de financiële vaste activa worden begrepen. Dit betreft voornamelijk kosten van onderzoek en ontwikkelingen (afschrijvingstermijn maximaal 5 jaar).

b. Financiële vaste activa

Financiële vaste activa (FVA) betreffen:

- Verstrekte langlopende geldleningen met een maatschappelijke bestemming
- Verstrekte hypotheekleningen aan eigen personeel (sinds 2009 niet meer toegestaan)
- Aandelen in gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen en effecten
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden

c. Voorraden

De voorraden bestaan vanaf 2016 uit bouwgronden in exploitatie. De niet in exploitatie genomen bouwgronden (Niegg) zijn per 1 januari 2016 komen te vervallen. De gronden die voorheen onder deze categorie vielen, zijn nu opgenomen op de balans onder de materiële vaste activa, mits er geen korte termijn ontwikkeling is te verwachten.

d. Vlottende vorderingen (uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar)

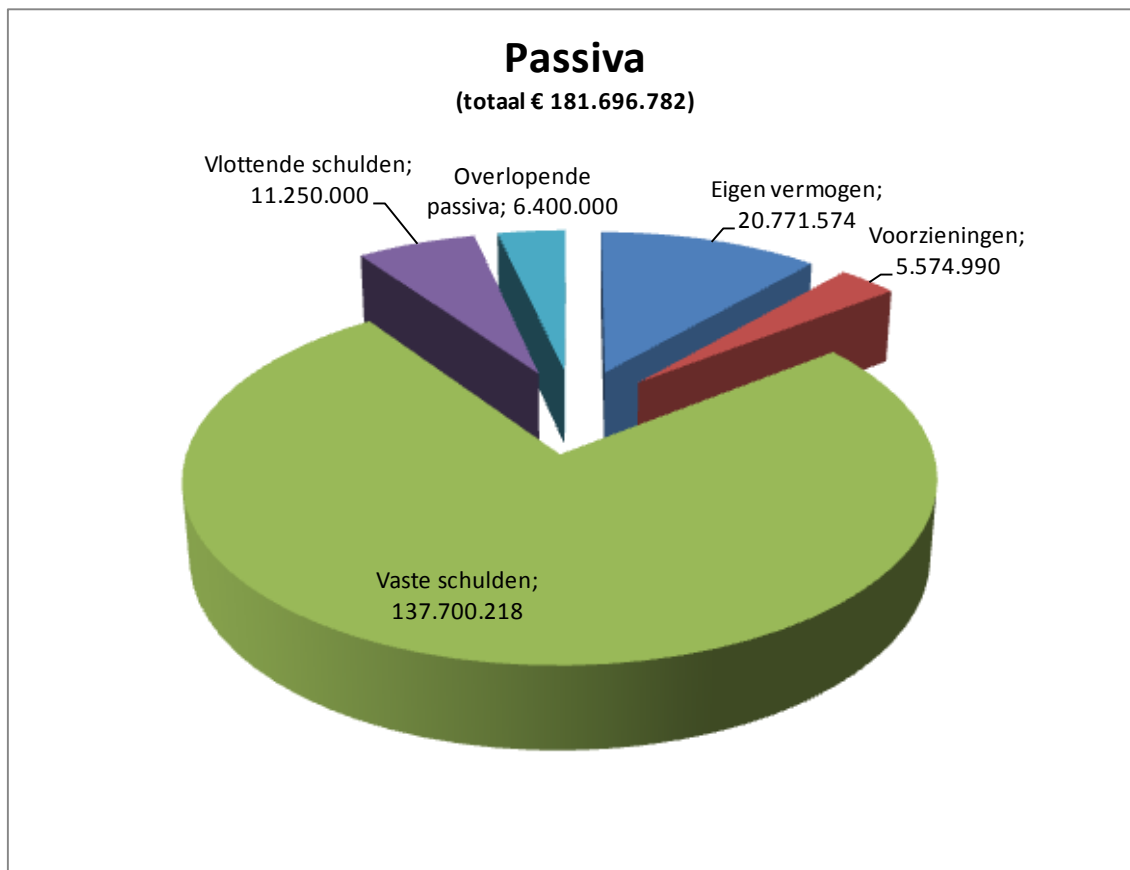
Dit betreft vorderingen op openbare lichamen, debiteuren, crediteuren en uitzettingen in de schatkist. De uitzettingen in de schatkist worden per kwartaal vastgesteld.

e. Liquide middelen

Dit betreft onze banksaldi bij de banken, waaronder BNG, Rabobank, ING en interne kas (balie burgerzaken).

f. Overlopende activa

Hieronder worden gerekend de nog te ontvangen bedragen, vooruitbetaalde bedragen en de overige overlopende activa.

De passiva bestaan uit vaste en vlottende passiva.

Vaste passiva zijn het lang vermogen waarmee de bezittingen zijn gefinancierd, bestaande uit het eigen vermogen (algemene reserve en bestemmingsreserves) en het vreemd vermogen (voorzieningen en vaste schulden).

Vlottende passiva bestaan uit de kortlopende vorderingen, namelijk de netto vlottende schulden en overlopende passiva.

a. Eigen vermogen: algemene reserve en bestemmingsreserves

De algemene reserve is bedoeld om mogelijke risico's en fluctuaties in de exploitatie op te kunnen vangen. Het is een vermogensbestanddeel dat bedrijfseconomisch gezien vrij opneembaar is. De bestemmingsreserves zijn door de raad vastgesteld. Hier zijn specifieke bestemmingen aan gegeven.

b. Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor kosten die al voorzien worden, maar waarvan de kosten in de komende jaren komen, dan wel per jaar sterk fluctueren (egalisatie)

c. Vaste schulden

Dit zijn de schulden met een looptijd van één jaar of langer. De langlopende leningen.

d. Vlottende schulden

De vlottende schulden zijn schulden met een looptijd korter dan een jaar. Bijvoorbeeld de saldi bij diverse banken en kasgeldleningen.

e. Overlopende passiva

Hieronder worden bijvoorbeeld gerekend de nog te betalen bedragen, van derden verkregen middelen en vooruit ontvangen bedragen.

Bijlagen

Bijlage A: Kerngegevens

Kerngegevens per 1 januari 2017	Werkelijk 2015	wrk 2015 meicirculaire	Raming 2016
Sociaal:			
Uitkeringsgerechtigden:			
IAOW	47	46	46
IAOZ	9	7	7
WWB	608	626	626
Totaal	664	679	679
Leerlingen in het voortgezet onderwijs:	2.218		2.397
Inwoners:			
Totaal	39.470	39.558	39.656
< 20 jaar	8.433	8.764	8.764
20-64 jaar	22.683	22.453	22.385
> 64 jaar	8.354	8.341	8.507
Fysiek:			
Oppervlaktes:			
Oppervlakte (ha)	13.632.000	13.619.000	13.619.000
waarvan - openbaar groen, zonder bermen	1.388.000		1.388.000
binnenwater	163.000	177.000	177.000
Aantal m² gazon:	811.639		811.639
Aantal bomen:	35.572		35.572
Aantal lichtpunten:	7.612		7.612
Wegen, fiets- en voetpaden:			
Aantal m ² wegen met een asfaltverharding	1.820.500		1.820.500
Aantal m ² wegen met een elementverharding	453.700		453.700
Aantal m ² parkeren met asfaltverharding	13.400		13.400
Aantal m ² parkeren met elementverharding	157.500		157.500
Aantal m ² trottoir/voetpad met asfaltverharding	3.600		3.600
Aantal m ² trottoir/voetpad elementverharding	359.700		359.700
Aantal m ² fietspad met asfaltverharding	114.500		114.500
Aantal m ² fietspad met elementverharding	14.900		14.900
Aantal m ² semi-verharde paden + zandwegen	119.100		119.100
Kunstwerken:			
Aantal betonnen bruggen	31		31
Aantal houten bruggen	13		13
Aantal stalen bruggen	3		3
Aantal m1 stalen damwand	900		900
Aantal m1 aanlegsteiger	12		12
Riolering:			
Aantal km gemengde riolering	159		159
Aantal km v riolering			
Aantal bergbezinkbassins	18		18
Aantal rioelgemalen	30		30
Aantal km persleiding	22		22
Aantal pompunits buitengebied	967		967
Aantal km vrijvervalriolering buitengebied	30		30
Aantal km persleiding buitengebied	177		177
Aantal rioolaansluitingen	17.500		17.500
Aantal woonruimten:	17.300	17.316	17.316
Aantal kernen:	11		11
Waarvan groter dan 500 adressen	3		3

Bijlage B: Onderhoudsplan integraal wegenplan

Wegen:

In het onderstaande geven we een beeld hoe de kosten voor het groot onderhoud voor wegen over de komende jaren is gepland. Naast deze kosten zijn er ook nog jaarlijkse beheerskosten opgenomen in de begroting. Die zijn in deze bijlage buiten beschouwing gelaten.

Op basis van het onderhoudsplan is het groot onderhoud per kern als volgt in 2017 gepland:

Groot onderhoud per kern (x € 1.000)	Asfalt	Elementen
Bontebrug	12	0
Buiten de kom	385	0
Etten	25	0
Gendringen	59	26
Silvolde	75	22
Sinderen	26	0
Terborg	40	40
Ulft	252	1
Varsseveld	68	34
Westendorp	3	0
Totaal	944	123

Deze tabel en de verdere detaillering is opgenomen in het Vervangingsplan OVL opgesteld in april 2015, pag. 19.

Ieder jaar zal de onderhoudsplanung van de wegen opnieuw worden bekeken en eventueel worden bijgesteld. Zoals in de paragraaf Kapitaalgoederen is aangegeven is dit een voorlopige planning voor het komende jaar. Op basis van de meerjarige planning is het verloop van de voorziening voor de komende jaren doorgerekend. Met nadruk betreft het een voorlopige planning omdat door allerlei onvoorziene omstandigheden zoals strenge of juist zachte winters en verborgen gebreken de planning ook gedurende het jaar wordt bijgesteld.

Op basis van het meerjarige onderhoudsplan wordt tot en met 2020 totaal voor € 5.146 aan onderhoud (€ 3.937 aan asfalt en € 1.209 aan elementen). Gemiddeld genomen gaan we ongeveer uit van circa € 1 miljoen per jaar tot 2020. Voor de jaren daarna is wel de verwachting dat het jaarlijkse gemiddelde bedrag hoger zal moeten zijn. Er is dan sprake van een piek in het benodigde onderhoud.

Verlichting:

De onderstaande tabel geeft inzicht in de vervanging van straatverlichting met de verwachte bijbehorende kosten in de komende jaren. Deze kosten gaan ten laste van de voorziening wegen.

Renovatie verlichting	Armaturen (aantal)	Masten (aantal)	Budget (€ 1.000 per jaar)
2017	446	127	311
2018	196	73	136
2019	236	161	211
2020	251	131	199
Totaal	1.129	492	857

Deze tabel en de verdere detaillering is opgenomen in het Vervangingsplan OVL opgesteld in april 2015, pag. 19. Hierbij is de oorspronkelijke planning met één jaar opgeschoven.

Verloop voorziening

Rekening houdend met de beoogde uitgaven voor groot onderhoud voor wegen en verlichting, is de prognose voor de voorziening tussen 2016-2020 als volgt aan te geven.

Verloop voorziening	Begin	Toevoeging	Onttrekking	Eind
2016	-	1.290	445	845
2017	845	1.550	1.378	1.017
2018	1.017	1.550	1.136	1.431
2019	1.431	1.550	1.211	1.770
2020	1.770	1.550	1.199	2.121

Bijlage C: Investeringslijst (investerings 2017-2020)

Noodzakelijke investeringen 2017 - 2020												
pg	omschrijving investering	afschr	totale inv	rente	afschr	kaplstn	2017	2018	2019	2020	Toelichting	
1	Herstructurering Vogelbuurt Ulfthoek Noord 2017	20	681.851	11.932	34.093	46.025		46.025			Deelproject van de herstructurering Vogelbuurt. Wonion draagt zorg voor de woningen, de gemeente voor de openbare ruimte.	
1	Herstructurering Vogelbuurt Ulfthoek Noord 2018	20	681.851	11.932	34.093	46.025			46.025		idem.	
1	Herstructurering Vogelbuurt Ulfthoek Noord 2019	20	650.013	11.375	32.501	43.876				43.876	idem.	
1	Herstructurering Vogelbuurt Ulfthoek Noord 2020	20	650.013	11.375	32.501	43.876					idem.	
1	Vervanging voertuigen buitendienst 2017	8	137.500	2.406	17.188	19.594		19.594			Jaarlijks krediet voor vervangingsinvesteringen voertuigen buitendienst.	
1	Vervanging voertuigen buitendienst 2018	8	137.500	2.406	17.188	19.594			19.594		idem	
1	Vervanging voertuigen buitendienst 2019	8	137.500	2.406	17.188	19.594				19.594	idem	
1	Vervanging voertuigen buitendienst 2020	8	137.500	2.406	17.188	19.594					idem	
4	Vervanging software '17	3	132.000	2.310	44.000	46.310		46.310			Jaarlijks krediet voor vervangingsinvesteringen software applicaties.	
4	Vervanging software '18	3	132.000	2.310	44.000	46.310			46.310		idem	
4	Vervanging software '19	3	132.000	2.310	44.000	46.310				46.310	idem	
4	Vervanging software '20	3	132.000	2.310	44.000	46.310					idem	
Saldo noodzakelijke (deel)kredieten + vervangingsinvesteringen							-	111.929	111.929	109.780		
Restanruimte (obv 200.000 kapitaallasten)								88.071	88.071	88.071	90.220	
Vrijval investeringen vanuit 2016									100.000			
Vrij besteedbare investeringsruimte in kapitaallasten								-	188.071	88.071	90.220	
Voorstel:												
1	Sinderenseweg/Aaltenseweg Sinderen	20	500.000	8.750	25.000	33.750		33.750				
1	Broerdijk/Zwanenburgdijk Meghelen	20	175.000	3.063	8.750	11.813		11.813				
1	Kerkstraat Ulfthoek	20	200.000	3.500	10.000	13.500		13.500				
1	Parkeervoorzieningen DRU park	20	550.000	9.625	27.500	37.125		37.125				
Subtotaal						96.188		96.188				
3	Almende college	40	p.m.			p.m.		p.m.	p.m.	p.m.		

Riolering											
pg	omschrijving investering	afschr	totale inv	rente	afschr	kaplStn	2017	2018	2019	2020	Toelichting
1	Aanpassingen aan mechanische riolering '17	20	419.464	7.341	20.973	28.314		28.314			Conform Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) 2017-2020.
1	Aanpassingen aan mechanische riolering '18	20	419.464	7.341	20.973	28.314			28.314		Idem.
1	Aanpassingen aan mechanische riolering '19	20	419.464	7.341	20.973	28.314				28.314	Idem.
1	Aanpassingen aan mechanische riolering '20	20	419.464	7.341	20.973	28.314					Idem.
1	Reconstructies w egen nav w eginsecties/rioolvervanging '17	40	250.000	4.375	6.250	10.625		10.625			Conform Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) 2017-2020.
1	Reconstructies w egen nav w eginsecties/rioolvervanging '18	40	250.000	4.375	6.250	10.625			10.625		Idem.
1	Reconstructies w egen nav w eginsecties/rioolvervanging '19	40	250.000	4.375	6.250	10.625				10.625	Idem.
1	Reconstructies w egen nav w eginsecties/rioolvervanging '20	40	250.000	4.375	6.250	10.625					Idem.
1	Riolering vervanging vrijvervalriolering '17	40	1.542.985	27.002	38.575	65.577		65.577			Conform Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) 2017-2020.
1	Riolering vervanging vrijvervalriolering '18	40	1.542.985	27.002	38.575	65.577			65.577		Idem.
1	Riolering vervanging vrijvervalriolering '19	40	1.542.985	27.002	38.575	65.577				65.577	Idem.
1	Riolering vervanging vrijvervalriolering '20	40	1.542.985	27.002	38.575	65.577					Idem.
Saldo kapitaallasten met dekking van het rioolrecht							-	104.516	104.516	104.516	

Bijlage D: Reserves en voorzieningen 2017-2020

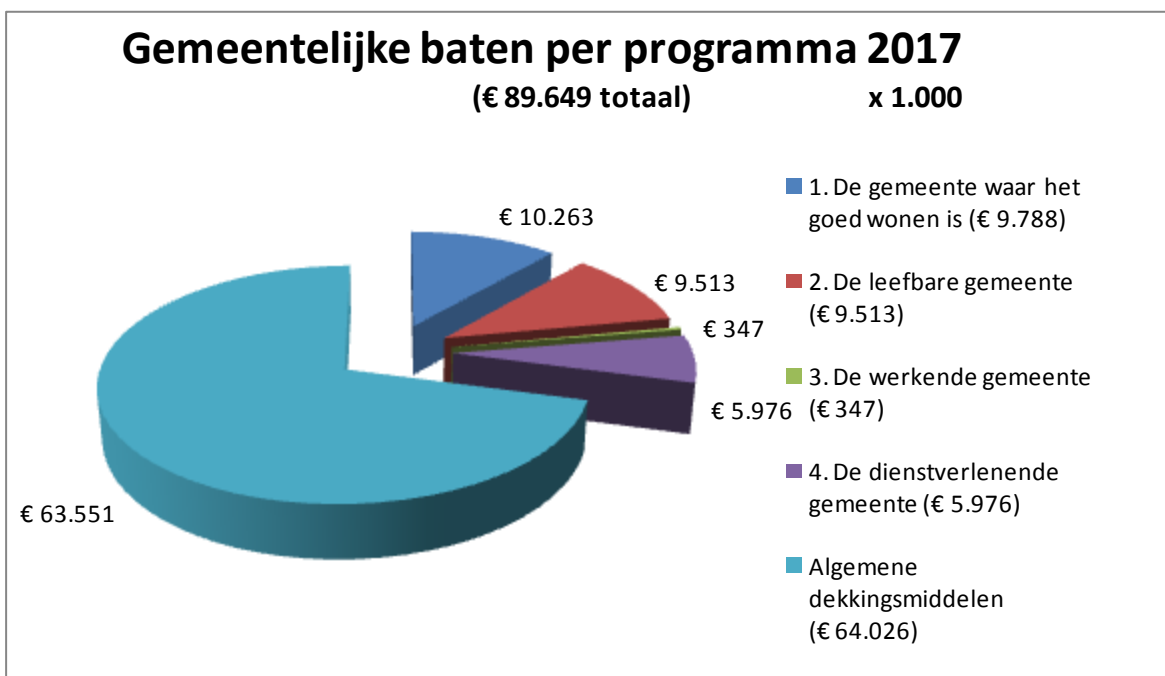
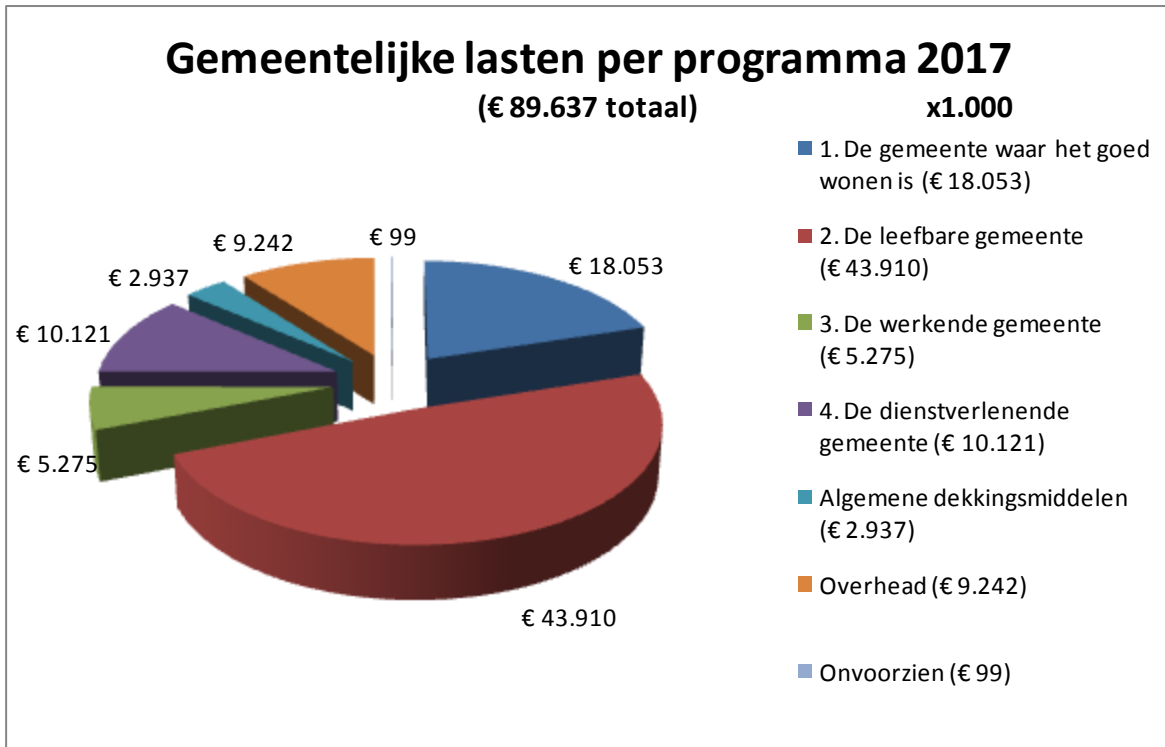
Staat van reserves en voorzieningen Begroting 2017 - 2020 Oude IJsselstreek						
FCL	Omschrijving	Saldo 1-1-2017	% rente	mutaties in 2017 toevoegingen	mutaties in 2017 onttrekkingen	Saldo 31-12-2017
Reserves						
<i>A. Algemene reserve</i>						
79800101	Algemene reserve	14.095.094	0%	515.453	100.000	14.510.547
<i>Totaal algemene reserve</i>		14.095.094		515.453	100.000	14.510.547
<i>B. Overige bestemmingsreserves</i>						
79802123	Reserve onderhoud openbaar groen	146.633	0%			146.633
79802139	Reserve begraafrechten	154.965	0%		41.683	113.282
79802140	Reserve dividend BNG 2006	1.010.207	0%		46.800	963.407
79802141	Reserve Cultuurcluster	545.052	0%		275.000	270.052
79802143	Reserve revitalisering bedrijfsterreinen	465.453	0%		465.453	-
79802152	Reserve Opleiding en ontwikkeling personeel	150.280	0%			150.280
79802157	Reserve gelden Langenberg	273.788	0%		35.000	238.788
79802163	reserve vereveningsfonds DRU	172.747	0%			172.747
79802166	Reserve PMO en risicoinventarisatie	108.695	0%			108.695
79802167	Reserve Sociaal veranderagenda	252.500	0%			252.500
79802169	Reserve gemeentelijke objecten	1.428.290	0%			1.428.290
79802171	Reserve Sociaal Domein	4.000.000	0%		2.000.000	2.000.000
79802175	Reserve wachtgeldverplichtingen	233.134	0%	69.221	224.000	78.355
79802176	Reserve huisvesting onderwijsgebouwen	338.000	0%			338.000
<i>Totaal overige bestemmingsreserves</i>		9.279.744		69.221	3.087.936	6.261.027
Totaal reserves		23.374.838		584.674	3.187.936	20.771.574
FCL	Omschrijving	Saldo 1-1-2017	% rente	mutaties in 2017 toevoegingen	mutaties in 2017 onttrekkingen	Saldo 31-12-2017
Voorzieningen						
<i>Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>						
79500102	Voorziening wachtgeldverplichting vm personeel	307.198	0%		155.491	151.707
79500103	Voorziening wachtgeldverplichting vm wethouders	1.364.427	0%	-	99.929	1.264.498
79500104	Voorziening wachtgeldverplichting voormalig bestuur	1.286.796	0%		313.685	973.111
79500016	Voorziening verlies regionaal bedrijventerrein A 18	1.527.218	0%			1.527.218
<i>Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en</i>		4.485.639			569.105	3.916.534
<i>Onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>						
79501104	Voorziening bufferfonds riolering	594.099	0%	4.307.975	4.129.219	772.855
79501108	Voorziening wegen en verlichting	845.300	0%	1.550.000	1.509.700	885.600
<i>Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>		1.439.399		5.857.975	5.638.919	1.658.455
Totaal voorzieningen		5.925.038		5.857.975	6.208.024	5.574.989
Totaal reserves en voorzieningen		29.299.876		6.442.649	9.395.960	26.346.563

Staat van reserves en voorzieningen Begroting 2017 - 2020 Oude IJsselstreek						
FCL	Omschrijving	Saldo 31-12-2017	% rente	mutaties in 2018 toevoegingen	mutaties in 2018 onttrekkingen	Saldo 31-12-2018
	Reserves					
	<i>A. Algemene reserve</i>					
79800101	Algemene reserve	14.510.547	0%	250.000	100.000	14.660.547
	<i>Totaal algemene reserve</i>	14.510.547		250.000	100.000	14.660.547
	<i>B. Overige bestemmingsreserves</i>					
79802123	Reserve onderhoud openbaar groen	146.633	0%			146.633
79802139	Reserve begraafrechten	113.282	0%		41.558	71.724
79802140	Reserve dividend BNG 2006	963.407	0%		45.700	917.707
79802141	Reserve Cultuurcluster	270.052	0%		270.052	-
79802143	Reserve revitalisering bedrijfstreinen	-	0%			-
79802152	Reserve Opleiding en ontwikkeling personeel	150.280	0%			150.280
79802157	Reserve gelden Langenberg	238.788	0%		35.000	203.788
79802163	reserve vereveningsfonds DRU	172.747	0%			172.747
79802166	Reserve PMO en risicoinventarisatie	108.695	0%			108.695
79802167	Reserve Sociaal veranderagenda	252.500	0%			252.500
79802169	Reserve gemeentelijke objecten	1.428.290	0%			1.428.290
79802171	Reserve Sociaal Domein	2.000.000	0%		2.000.000	-
79802175	Reserve wachtgeldverplichtingen	78.355	0%	69.221	74.000	73.576
79802176	Reserve huisvesting onderwijsgebouwen	338.000	0%			338.000
	<i>Totaal overige bestemmingsreserves</i>	6.261.027		69.221	2.466.310	3.863.938
	Totaal reserves	20.771.574		319.221	2.566.310	18.524.485
FCL	Omschrijving	Saldo 31-12-2017	% rente	mutaties in 2018 toevoegingen	mutaties in 2018 onttrekkingen	Saldo 31-12-2018
	Voorzieningen					
	<i>Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>					
79500102	Voorziening wachtgeldverplichting vm personeel	151.707	0%		89.252	62.455
79500103	Voorziening wachtgeldverplichting vm wethouders	1.264.498	0%	-	99.929	1.164.569
79500104	Voorziening wachtgeldverplichting voormalig bestuur	973.111	0%		237.964	735.147
79500016	Voorziening verlies regionaal bedrijventerrein A 18	1.527.218	0%			1.527.218
	<i>Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en</i>	3.916.534			427.145	3.489.389
	<i>Onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>					
79501104	Voorziening bufferfonds riolering	772.855	0%	4.437.214	4.383.416	826.653
79501108	Voorziening wegen en verlichting	885.600	0%	1.550.000	1.582.500	853.100
	<i>Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>	1.658.455		5.987.214	5.965.916	1.679.753
	Totaal voorzieningen	5.574.989		5.987.214	6.393.061	5.169.141
	Totaal reserves en voorzieningen	26.346.563		6.306.435	8.959.371	23.693.627

Staat van reserves en voorzieningen Begroting 2017 - 2020 Oude IJsselstreek						
FCL	Omschrijving	Saldo 31-12-2018	% rente	mutaties in 2019 toevoegingen	mutaties in 2019 onttrekkingen	Saldo 31-12-2019
Reserves						
<i>A. Algemene reserve</i>						
79800101	Algemene reserve	14.660.547	0%	350.000	100.000	14.910.547
	<i>Totaal algemene reserve</i>	<i>14.660.547</i>		<i>350.000</i>	<i>100.000</i>	<i>14.910.547</i>
<i>B. Overige bestemmingsreserves</i>						
79802123	Reserve onderhoud openbaar groen	146.633	0%			146.633
79802139	Reserve begraafrechten	71.724	0%		38.341	33.383
79802140	Reserve dividend BNG 2006	917.707	0%		44.600	873.107
79802141	Reserve Cultuurcluster	-	0%			-
79802143	Reserve revitalisering bedrijfstreinen	-	0%			-
79802152	Reserve Opleiding en ontwikkeling personeel	150.280	0%			150.280
79802157	Reserve gelden Langenberg	203.788	0%		35.000	168.788
79802163	reserve vereveningfonds DRU	172.747	0%			172.747
79802166	Reserve PMO en risicoinventarisatie	108.695	0%			108.695
79802167	Reserve Sociaal veranderagenda	252.500	0%			252.500
79802169	Reserve gemeentelijke objecten	1.428.290	0%			1.428.290
79802171	Reserve Sociaal Domein	-	0%			-
79802175	Reserve wachtgeldverplichtingen	73.576	0%		73.576	-
79802176	Reserve huisvesting onderwijsgebouwen	338.000	0%			338.000
	<i>Totaal overige bestemmingsreserves</i>	<i>3.863.938</i>		<i>-</i>	<i>191.517</i>	<i>3.672.421</i>
	Totaal reserves	18.524.485		350.000	291.517	18.582.968
FCL	Omschrijving	Saldo 31-12-2018	% rente	mutaties in 2019 toevoegingen	mutaties in 2019 onttrekkingen	Saldo 31-12-2019
Voorzieningen						
<i>Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>						
79500102	Voorziening wachtgeldverplichting vm personeel	62.455	0%		14.420	48.035
79500103	Voorziening wachtgeldverplichting vm wethouders	1.164.569	0%	-	99.929	1.064.640
79500104	Voorziening wachtgeldverplichting voormalig bestuur	735.147	0%		232.503	502.644
79500016	Voorziening verlies regionaal bedrijventerrein A 18	1.527.218	0%			1.527.218
	<i>Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en</i>	<i>3.489.389</i>			<i>346.852</i>	<i>3.142.537</i>
<i>Onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>						
79501104	Voorziening bufferfonds riolering	826.653	0%	4.570.331	4.423.063	973.921
79501108	Voorziening wegen en verlichting	853.100	0%	1.550.000	1.484.900	918.200
	<i>Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>	<i>1.679.753</i>		<i>6.120.331</i>	<i>5.907.963</i>	<i>1.892.121</i>
	Totaal voorzieningen	5.169.141		6.120.331	6.254.815	5.034.657
	Totaal reserves en voorzieningen	23.693.627		6.470.331	6.546.332	23.617.626

Staat van reserves en voorzieningen Begroting 2017 - 2020 Oude IJsselstreek						
FCL	Omschrijving	Saldo 31-12-2019	% rente	mutaties in 2020 toevoegingen	mutaties in 2020 onttrekkingen	Saldo 31-12-2020
Reserves						
<i>A. Algemene reserve</i>						
79800101	Algemene reserve	14.910.547	0%	100.000	100.000	14.910.547
	<i>Totaal algemene reserve</i>	<i>14.910.547</i>		<i>100.000</i>	<i>100.000</i>	<i>14.910.547</i>
<i>B. Overige bestemmingsreserves</i>						
79802123	Reserve onderhoud openbaar groen	146.633	0%			146.633
79802139	Reserve begraafrechten	33.383	0%		33.383	-
79802140	Reserve dividend BNG 2006	873.107	0%		43.500	829.607
79802141	Reserve Cultuurcluster	-	0%			-
79802143	Reserve revitalisering bedrijfstreinen	-	0%			-
79802152	Reserve Opleiding en ontwikkeling personeel	150.280	0%			150.280
79802157	Reserve gelden Langenberg	168.788	0%		35.000	133.788
79802163	reserve vereveningsfonds DRU	172.747	0%			172.747
79802166	Reserve PMO en risicoinventarisatie	108.695	0%			108.695
79802167	Reserve Sociaal veranderagenda	252.500	0%			252.500
79802169	Reserve gemeentelijke objecten	1.428.290	0%			1.428.290
79802171	Reserve Sociaal Domein	-	0%			-
79802175	Reserve wachtgeldverplichtingen	-	0%			-
79802176	Reserve huisvesting onderwijsgebouwen	338.000	0%			338.000
	<i>Totaal overige bestemmingsreserves</i>	<i>3.672.421</i>		<i>-</i>	<i>111.883</i>	<i>3.560.538</i>
	Totaal reserves	18.582.968		100.000	211.883	18.471.085
FCL	Omschrijving	Saldo 31-12-2019	% rente	mutaties in 2020 toevoegingen	mutaties in 2020 onttrekkingen	Saldo 31-12-2020
Voorzieningen						
<i>Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>						
79500102	Voorziening wachtgeldverplichting vm personeel	48.035	0%		14.420	33.615
79500103	Voorziening wachtgeldverplichting vm wethouders	1.064.640	0%	-	99.929	964.711
79500104	Voorziening wachtgeldverplichting voormalig bestuur	502.644	0%		205.197	297.447
79500016	Voorziening verlies regionaal bedrijventerrein A 18	1.527.218	0%			1.527.218
	<i>Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en</i>	<i>3.142.537</i>			<i>319.546</i>	<i>2.822.991</i>
<i>Onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>						
79501104	Voorziening bufferfonds riolering	973.921	0%	4.707.441	4.663.441	1.017.921
79501108	Voorziening wegen en verlichting	918.200	0%	1.550.000	1.366.000	1.102.200
	<i>Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen</i>	<i>1.892.121</i>		<i>6.257.441</i>	<i>6.029.441</i>	<i>2.120.121</i>
	Totaal voorzieningen	5.034.657		6.257.441	6.348.987	4.943.111
	Totaal reserves en voorzieningen	23.617.626		6.357.441	6.560.870	23.414.197

Bijlage E: Overzicht in beeld

Bijlage F: Staat van personeelslasten

Staat van personeelslasten (x 1.000)	2017*	2017	2018	2019	2020
gemeenteraad	326	328	328	328	328
college	475	498	498	498	498
griffie	210	222	222	222	222
directie	126	130	130	130	130
kern	1.776	1.675	1.675	1.675	1.675
pool projectleiders	628	644	644	644	644
teamleiders		492	492	492	492
publieksbalie	1.682	1.676	1.676	1.676	1.676
wijken en beheer	2.690	2.840	2.840	2.840	2.840
zwembaden	121	86	86	86	86
beleid	1.896	1.879	1.879	1.879	1.879
ondersteuning	2.514	2.533	2.533	2.533	2.533
sociaal domein	1.057	1.539	1.539	1.539	1.539
marktgeden		18	18	18	18
vacatureruimte	448	629	629	629	629
toevoeging aan egalisatiereserve	69	69	69	69	69
	14.018	15.258	15.258	15.258	15.258
Dekking sociaal domein pg 2	-437	-1.142	-1.142	-1.142	-1.142
	13.581	14.116	14.116	14.116	14.116
ingeschatte cao stijging**	104				
	13.685	14.116	14.116	14.116	14.116
verv. Personeel bij ziekte	100	100	100	100	100
verv. Personeel OR	30	30	30	30	30
verkoop / aankoop verlof	13	13	13	13	13
opleidingen	243	243	243	243	243
	14.071	14.502	14.502	14.502	14.502

* 2017 uit Programmabegroting 2016 t/m 2018

** vorig jaar niet in de personeelsstaat opgenomen, afzonderlijk geraamd bij loon - en prijsstijging

Raming personeelslasten uit meerjarenschijf begroting 2016-20'	13.685
Raming personeelslasten 2017	14.116
verschil	431
<i>verklaring verschil met name door:</i>	
cao stijging	447
af: reeds ingeschatte cao stijging	-104
stijging pensioenpremie	89
	432

Bijlage G: Indicatoren

Waarstaatjegemeente.nl

HOME DASHBOARD CIJFERS AANLEVEREN NIEUWS OVER DEZE SITE

Gemeente: Oude IJsselstreek

Vergelijken met: Nederland

← Besluit Begroting en Verantwoording

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Gemeenten nemen vanaf dit jaar een basisset beleidsindicatoren op in de begroting en het jaarverslag. Zo kunnen raadsleden en anderen een helder beeld vormen over de beleidsresultaten van de gemeente en gemeenten onderling vergelijken.

Woonlasten éénpersoonshuishouden	Woonlasten meerpersoonshuishouden
Oude IJsselstreek: 672 Nederland: 723	Oude IJsselstreek: 738 Nederland: 716

2016

Demografische druk

Oude IJsselstreek	Nederland
59,8 %	53,0 %

2016

WOZ-waarde woningen

ezd euro

Oude IJsselstreek	192
Nederland	209

2016

Niet-sporters

Oude IJsselstreek	Nederland
52,0 %	49,9 %

2014

Banen

per 1.000 inw 15-64jr

Oude IJsselstreek: 670,2	Nederland: 721,7
--------------------------	------------------

2015

Vestigingen

per 1.000 inw 15-64jr

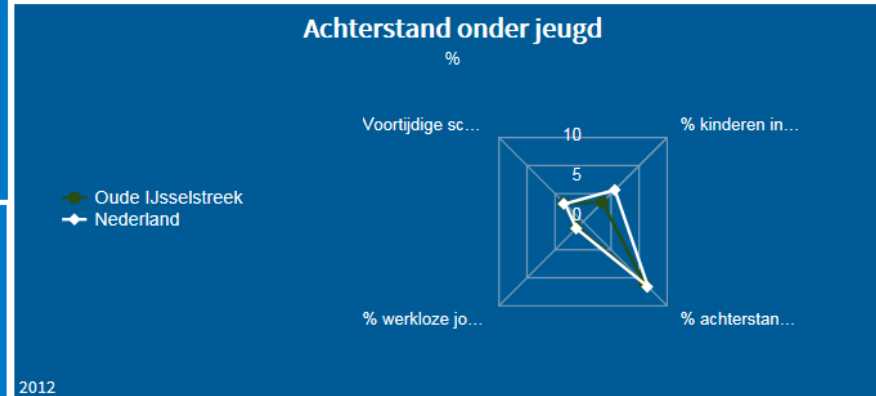
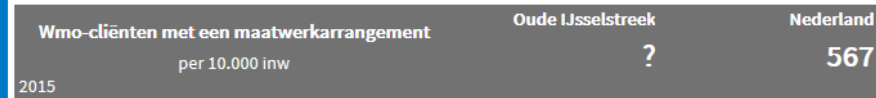
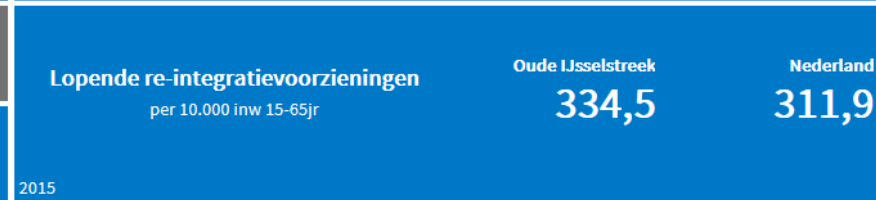
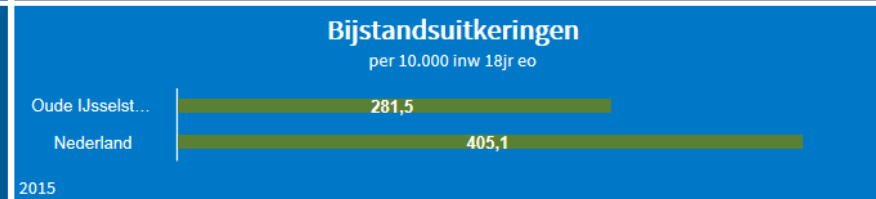
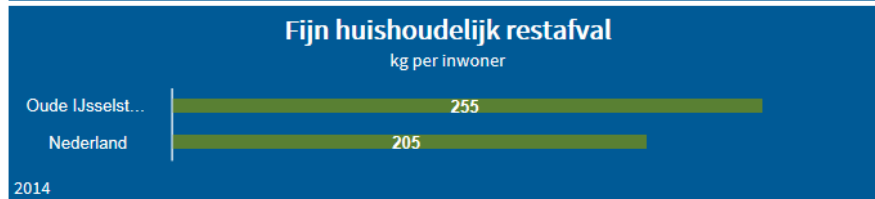
Oude IJsselstreek: 121,7	Nederland: 122,4
--------------------------	------------------

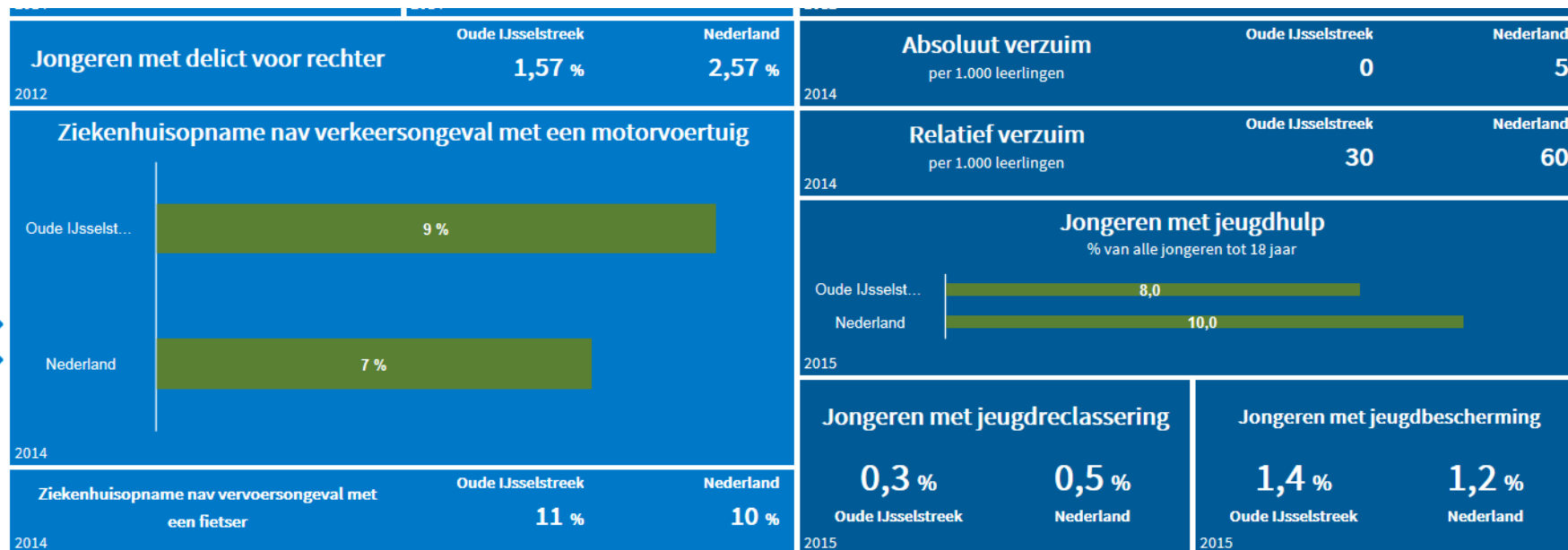
2015

Netto arbeidsparticipatie

Oude IJsselstreek	Nederland
64,4 %	65,4 %

2015

Bijlage H: Overzicht geraamde baten en lasten taakvelden

Overzicht baten en lasten per taakveld (x 1.000)	2017		2018		2019		2020	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
0. Bestuur en ondersteuning								
0.1 Bestuur	851	-	850	-	850	-	850	-
0.2 Burgerzaken	1.373	674	1.411	674	1.414	674	1.401	674
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	165	596	164	596	144	576	143	326
0.4 Overhead	9.242	-	9.450	-	9.392	-	9.306	-
0.5 Treasury	2.808	952	2.928	952	2.778	952	2.633	952
0.61 OZB woningen	270	5.403	270	5.564	270	5.724	270	5.724
0.62 OZB niet-woningen	138	2.205	138	2.271	138	2.339	138	2.339
0.63 Parkeerbelasting	-	-	-	-	-	-	-	-
0.64 Belastingen overig	-	-	-	-	-	-	-	-
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	129	55.202	129	55.155	129	54.658	129	54.412
0.8 Overige baten en lasten	25	450	41	350	264	250	647	200
0.9 Vennootschapsbelasting(VpB)	-	-	96	-	96	-	96	-
0.10 Mutaties reserves	1.723	701	1.373	550	1.473	273	1.223	273
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	12	-	5	-	4	-	3	-
Totaal 0. Bestuur en ondersteuning	16.686	66.184	16.853	66.113	16.952	65.448	16.840	64.901
1. Veiligheid								
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.930	64	1.920	64	1.910	64	1.901	64
1.2 Openbare orde en brandweer	98	21	98	21	98	21	98	21
Totaal 1. Veiligheid	2.028	85	2.018	85	2.008	85	1.998	85
2. Verkeer,vervoer en waterstaat								
2.1 Verkeer en vervoer	4.743	127	5.012	127	4.965	127	4.859	127
2.2 Parkeren	163	-	176	-	176	-	176	-
2.3 Recreatieve havens	-	-	-	-	-	-	-	-
2.4 Economische havens en waterwegen	-	-	-	-	-	-	-	-
2.5 Openbaar vervoer	87	-	87	-	87	-	87	-
Totaal 2. Verkeer,vervoer en waterstaat	4.992	127	5.275	127	5.227	127	5.122	127

Overzicht baten en lasten per taakveld (x 1.000)	2017		2018		2019		2020	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
3. Economie								
3.1 Economische ontwikkeling	230	-	226	-	226	-	226	-
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	461	-	473	-	473	-	473	-
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	61	20	61	20	61	20	61	20
3.4 Economische promotie	56	143	56	143	56	143	56	143
Totaal 3. Economie	807	163	815	163	815	163	815	163
4. Onderwijs								
4.1 Openbaar basisonderwijs	756	315	809	315	809	315	809	315
4.2 Onderwijshuisvesting	741	7	756	7	731	7	729	7
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	949	12	949	12	949	12	949	12
Totaal 4. Onderwijs	2.446	333	2.514	333	2.489	333	2.488	333
5. Sport, cultuur en recreatie								
5.1 Sportbeleid en activering	538	-	538	-	538	-	538	-
5.2 Sportaccommodaties	2.235	193	2.016	193	2.015	193	2.012	193
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	2.008	3	2.011	3	1.729	3	1.729	3
5.4 Musea	162	-	162	-	162	-	162	-
5.5 Cultureel erfgoed	496	543	509	543	509	543	509	543
5.6 Media	959	14	938	14	938	14	938	14
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	3.294	31	3.322	31	3.309	31	3.309	31
Totaal 5. Sport, cultuur en recreatie	9.692	785	9.498	785	9.202	785	9.199	785

Overzicht baten en lasten per taakveld (x 1.000)	2017		2018		2019		2020	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
6. Sociaal domein								
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	2.181	93	1.856	93	1.526	93	1.254	93
6.2 Wijkteams	-	-	-	-	-	-	-	-
6.3 Inkomensregelingen	11.528	8.233	11.017	7.722	10.394	7.099	10.394	7.099
6.4 Begeleide participatie	5.981	-	5.981	-	5.981	-	5.981	-
6.5 Arbeidsparticipatie	731	-	731	-	731	-	731	-
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.012	750	1.012	750	1.012	750	1.012	750
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	8.383	167	8.383	167	8.383	167	8.383	167
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	5.530	-	5.530	-	5.530	-	5.530	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	893	-	893	-	893	-	893	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	3.213	-	3.213	-	3.213	-	3.213	-
Totaal 6. Sociaal Domein	39.453	9.243	38.617	8.733	37.664	8.110	37.392	8.110
7. Volksgezondheid en milieu								
7.1 Volksgezondheid	946	-	946	-	946	-	946	-
7.2 Riolering	7.005	8.434	7.331	8.817	7.533	8.990	7.939	9.368
7.3 Afval	2.733	3.424	2.698	3.424	2.701	3.424	2.704	3.424
7.4 Milieubeheer	791	3	791	3	791	3	788	3
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	117	155	117	154	117	154	117	154
Totaal 7. Volksgezondheid en milieu	11.592	12.016	11.884	12.399	12.088	12.572	12.494	12.949
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing								
8.1 Ruimtelijke ordening	805	22	789	22	703	22	703	22
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	165	240	165	240	165	240	165	240
8.3 Wonen en bouwen	984	450	1.022	450	921	350	850	350
Totaal 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	1.954	711	1.976	711	1.790	611	1.718	611
Saldo van baten en lasten	89.649	89.649	89.450	89.450	88.235	88.235	88.066	88.066

Bijlage I: Verdeling taakvelden over de programma's

Prg	Programma	Prd	Omschrijving Product	Tkvid	Omschrijving taakveld
1	De gemeente waar het goed wonen is	5	Sportfacilitering	0.10	Mutaties reserve
				5.2	Sportaccommodaties
		23	Bossen en natuurterreinen	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie
		24	Groenvoorzieningen	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie
		27	Riolering	7.2	Riolering
		29	Wegen	1.2	Openbare orde en veiligheid
				2.1	Verkeer en vervoer
				5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie
		31	Bestemmingsplannen	8.1	Ruimtelijke ordening
				8.3	Wonen en bouwen
		32	Ecologie	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie
		34	Stads- en dorpsontwikkeling	5.5	Cultureel erfgoed
				8.3	Wonen en bouwen
		35	Volkshuisvesting	8.3	Wonen en bouwen
		38	Bouwgrondexploitatie	0.10	Mutaties reserve
				0.8	Overige baten en lasten
				3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur
				8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)
		40	Gronden en gebouwen	0.10	Mutaties reserve
				0.3	Beheer overige gebouwen en gronden
				3.4	Economische promotie
				4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken
				5.2	Sportaccommodaties
				5.5	Cultureel erfgoed
				6.1	Samenkracht en burgerparticipatie

Prg	Programma	Prd	Omschrijving Product	Tkvid	Omschrijving taakveld
2	Een leefbare gemeente(sociaal domein)	36	Cultuurhistorisch erfgoed	5.5	Cultureel erfgoed
		81	Opvoeden, leren en ontwikkelen	5.3	Cultuur-presentatie,productie en participatie
				5.6	Media
				6.1	Samenkracht en burgerparticipatie
		82	Werken, verdienen en uitgeven	0.10	Mutaties reserve
				6.3	Inkomensregelingen
				6.4	Begeleide participatie
				6.5	Arbeidsparticipatie
				6.71	Maatwerkdienstverlening 18+
		83	Samenleven en meedoen	0.10	Mutaties reserve
				6.1	Samenkracht en burgerparticipatie
		84	Gezond leven, bewegen en ontspannen	0.10	Mutaties reserve
				1.2	Openbare orde en veiligheid
				5.1	Sportbeleid en activering
				5.3	Cultuur-presentatie,productie en participatie
				5.4	Musea
				7.1	Volksgezondheid
				7.4	Milieubeheer
		85	Wonen en veilig leven	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie
		86	Verzorgen, verplegen en verhelpen	0.10	Mutaties reserve
				6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)
				6.71	Maatwerkdienstverlening 18+
				6.72	Maatwerkdienstverlening 18-
				6.81	Geëscaleerde zorg 18+
				6.82	Geëscaleerde zorg 18-
		87	Uitvoeringskosten Sociaal Domein	0.10	Mutaties reserve
				6.1	Samenkracht en burgerparticipatie
		88	Experimenten	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie

Prg	Programma	Prd	Omschrijving Product	Tkvid	Omschrijving taakveld
3	De werkende gemeente	30	Verkeer	0.10	Mutaties reserve
				2.1	Verkeer en vervoer
				2.2	Parkeren
		33	Plattelandsontwikkeling	8.1	Ruimtelijke ordening
		37	Ambulante handel	3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
		39	Economische zaken	0.10	Mutaties reserve
				3.1	Economische ontwikkeling
				3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur
				3.4	Economische promotie
				8.1	Ruimtelijke ordening
		41	Recreatie en toerisme	3.1	Economische ontwikkeling
				3.4	Economische promotie
				5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie
		42	Openbaar vervoer	2.1	Verkeer en vervoer
				2.5	Openbaar vervoer
		52	Internationale contacten	0.1	Bestuur
		58	Huisvesting onderwijs	0.10	Mutaties reserve
				4.2	Onderhuisvesting
		59	Overige onderwijsvoorzieningen	4.1	Openbaar basisonderwijs
				4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken
		60	Kinderopvang	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken
				6.1	Samenkracht en burgerparticipatie

Prg	Programma	Prd	Omschrijving Product	Tkvid	Omschrijving taakveld
4	De werkende gemeente	1	College	0.1	Bestuur
				0.10	Mutaties reserve
		2	Directie	0.10	Mutaties reserve
		3	Ondersteuning bestuur en directie	0.1	Bestuur
		11	Personeelsbeheer	0.10	Mutaties reserve
					Verdeling diverse taakvelden
		12	Automatiseringsinfrastructuur		Verdeling diverse taakvelden
		13	Informatisering en applicaties	0.2	Burgerzaken
				8.1	Ruimtelijke ordening
		14	Externe voorlichting en promotie	0.1	Bestuur
				5.6	Media
		20	Planning & Control	0.1	Bestuur
		21	Algemene baten en lasten	0.10	Mutaties reserve
				0.8	Overige baten en lasten
					Verdeling diverse taakvelden
		22	Financieel beheer	0.11	Resultaat vd rekening baten en lasten
		25	Reiniging en afvalverwijdering	2.1	Verkeer en vervoer
				7.3	Afval
		26	Materieel en opslag		Verdeling diverse taakvelden
		28	Vastgoedinformatie	0.2	Burgerzaken
		43	Omgevingsvergunning bouwen	8.3	Wonen en bouwen
		44	Omgevingsvergunning planologisch	8.3	Wonen en bouwen
		45	Omgevingsvergunning slopen	8.3	Wonen en bouwen
		46	Handhaving	1.2	Openbare orde en veiligheid
				7.4	Milieubeheer
				8.3	Wonen en bouwen
		47	Omgevingsvergunning milieu	7.4	Milieubeheer
				8.3	Wonen en bouwen
		48	Milieuzorg algemeen	7.4	Milieubeheer
		61	Identiteitsgebonden producten	0.2	Burgerzaken
		62	Burgerlijke stand	0.2	Burgerzaken
		63	Verkiezingen	0.2	Burgerzaken
		64	Lijkbezorging	1.2	Openbare orde en veiligheid
				7.5	Begraafplaatsen en crematoria
		70	Brand- en ongevallenbestrijding	0.10	Mutaties reserve
				1.1	Crisisbeheersing en brandweer
		71	Openbare orde en veiligheid	1.2	Openbare orde en veiligheid
		72	Rampenbestrijding	1.1	Crisisbeheersing en brandweer
		73	Algemeen bestuur	0.1	Bestuur
				0.10	Mutaties reserve

Prg	Programma	Prd	Omschrijving Product	Tkvid	Omschrijving taakveld
	Algemene dekkingsmiddelen	21	Algemene baten en lasten	0.5	Treasury
				0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
		22	Financieel beheer	0.5	Treasury
		68	Wet WOZ	0.61	OZB woningen
		69	Belastingen	0.61	OZB woningen
				0.62	OZB niet woningen
				0.64	Belastingen overig
	Overhead	2	Directie	0.4	Overhead
		4	Strategie en kwaliteit	0.4	Overhead
		6	Documentaire informatievoorziening	0.4	Overhead
		7	Huisvesting gemeentekantoren	0.4	Overhead
		8	Huishoudelijke ondersteuning	0.4	Overhead
		9	Inkoop	0.4	Overhead
		10	Organisatie	0.4	Overhead
		11	Personeelsbeheer	0.4	Overhead
		12	Automatiseringsinfrastructuur	0.4	Overhead
		14	Externe voorlichting en promotie	0.4	Overhead
		15	Interne voorlichting	0.4	Overhead
		16	Juridische en algemene bestuurlijke ondersteuning	0.4	Overhead
		17	Rechtsbescherming	0.4	Overhead
		18	Klachtenbehandeling	0.4	Overhead
		20	Planning & Control	0.4	Overhead
		22	Financieel beheer	0.4	Overhead
		26	Materieel en opslag	0.4	Overhead
		67	Receptie en TIC	0.4	Overhead
	VPB			0.9	Venootschapsbelasting
	Onvoorzien	21	Algemene baten en lasten	0.8	Overige baten en lasten

Bijlage J: Afschrijvingstabel

Investerings met een economisch nut	termijn
Duurzame bedrijfsmiddelen	
<ul style="list-style-type: none"> • ICT hard en software • ICT telecommunicatieapparatuur en infrastructuur • Kantoorinrichting en meubilair • Kantoormachines • Gereedschappen, instrumenten en kleine werktuigen 	3 5 10 5 5
Riolering (op basis van gemiddelde levensduur conform gemeentelijke rioleringsplan 2012-2016)	
<ul style="list-style-type: none"> • Riolering, bergbezinkvoorzieningen en IBA's (individuele behandeling afvalwater) • Herbestrating na rioleringswerken 	40 20
Terreinen en en gronden	
<ul style="list-style-type: none"> • Verwerving gronden 	NIET
Tractiemiddelen (op basis van gemiddelde economische levensduur tractiemiddelen)	
<ul style="list-style-type: none"> • Tractoren, vrachtwagens, bestelautos's, pick-up, zoutstrooiers en overige machines en werktuigen 	8
Gebouwen en (sport) accommodaties	
<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwbouw, bouwkundige aanpassingen en uitbreidingen • Nieuwbouw van tijdelijke gebouwen • Renovatie en restauratie • Technische installaties • Hekwerken en terreinafstering 	40 10 20 15 10
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	
Openbaar groen	
<ul style="list-style-type: none"> • Duurzame recreatieve voorzieningen (uitkijktoren, rondvaartboot) • Herstructurering buitengebied en bossen • Plantsoenen , parken en groenstroken, aanleg en renovatie • Plantsoenen , parken en groenstroken, meubilair 	20 20 15 10
Speelplaatsen	
<ul style="list-style-type: none"> • Aanleg en speelvoorzieningen 	15
Openbaar ruimte	
<ul style="list-style-type: none"> • Herstructurering omgeving na aanleiding van (centrum) plannen 	25
Sportparken en terreinen	
<ul style="list-style-type: none"> • Atletiekbanen • Sportvelden (gras) aanleg en renovatie • Sportveld (kunstgras) aanleg en renovatie 	15 20 20
Verkeer	
<ul style="list-style-type: none"> • Wegen, straten, pleinen en parkeerplaatsen, aanleg en renovatie • Recreatieve fietspaden en zandwegen, aanleg en renovatie • Verkeersinstallaties, straatmeubilair en overige fysieke maatregelen • Bewegwijzering en verkeersborden • Openbare verlichting (gemiddelde economische levensduur diverse elementen) 	20 15 15 10 25
Immateriële activa	
<ul style="list-style-type: none"> • Kosten van onderzoek, planvorming en ontwikkeling 	5